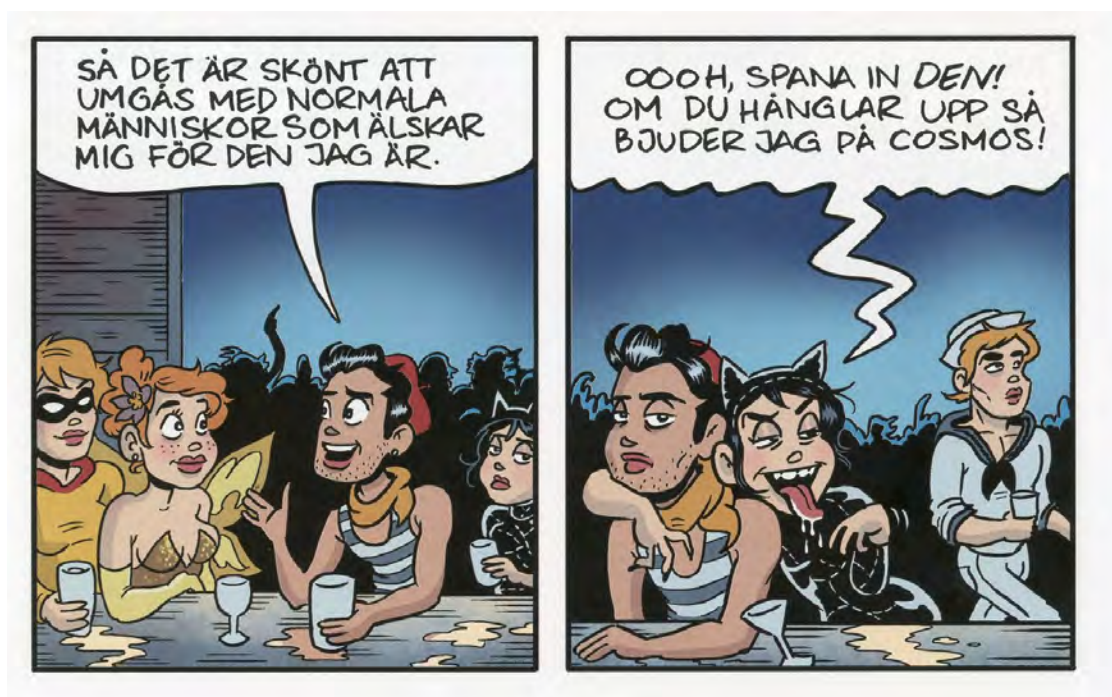

Är allt normalt för queerkaraktärer i Neidestams serievärld?

En semiotisk utredning av stereotypiska uttryck för sexuella minoriteter i Zelda

Anna Holmlund

40898

Avhandling pro gradu i konstvetenskap

Huvudhandledare: Fred Andersson

Bihandledare: Marie-Sofie Lundström

Fakulteten för humaniora, psykologi
och teologi

Åbo Akademi 2021

ÅBO AKADEMI – FAKULTETEN FÖR HUMANIORA, PSYKOLOGI OCH TEOLOGI
Abstrakt pro gradu

Ämne: Konstvetenskap	
Författare: Anna Josefin Holmlund	
Arbetets titel: Är allt normalt för queerkaraktärer i Neidestams serievärld? En semiotisk utredning av stereotypiska uttryck för sexuella minoriteter i Zelda-albumen	
Huvudhandledare: Fred Andersson	Bihandledare: Marie-Sofie Lundström
<p>I Lina Neidestams seriealbum är karaktären Zelda en ung kvinna som bor i Stockholm. Serien fokuserar på den samtida vardagen under 2000-talets första två decennier där karaktärerna ställer frågor inom/kring feminism, patriarkatet och heteronormen. Zeldas bästa vän Tove har genom seriens gång (2009–2017) olika relationer med kvinnor, bland andra Elsa och senare Kim. Under seriens utveckling får seriens HBTQI+-karaktärer mer visuell synlighet medan Neidestam ger berättelsen en djupare handling.</p> <p>Syftet är att undersöka hur Lina Neidestams sätt att avbilda HBTQI+-förhållanden och karaktärer i Zeldaalbumen är mer fördomsfria och realistiskt visualiserade i relation till den samtida västerländska uppfattningen. Med en semiotisk analys skildras den visuella utvecklingen av sexuella minoriteter i seriekonsten respektive i Zelda-albumen. För att utreda queerkulturens visuella element och uppkomst undersöks den ur ett kultursociologiskt perspektiv där jag letar efter bakgrunden till queerkulturens visuella ideologier och förebilder samt hur queer- respektive heterogrupperna i Zelda står i relation till varandra. Vad är den gemensamma uppfattningen om stereotyper i queerkultur, och var går gränserna mellan stereotyper, fördomar och diskriminering?</p> <p>Primärmaterial utgörs av utvalda bilder från alla de fem publicerade albumen av <i>Zelda</i> (2009–2017) där de sexuella minoriteterna är sekundär- eller bakgrundskaraktärer. Som grund för både en äldre och en samtida definition av homosexuell representation används <i>Millennium</i> (1987) och <i>The new guardian</i> (1989) skapad av Steve Englehart, Joe Staton (m.fl) samt <i>Rawhide Kid</i> (2003), skriven av Ron Zimmerman och tecknad av John Severin. För kvinnlig stereotypisk representation i jämförelse med samtida västerländska uppfattningar om stereotypiska drag används serien <i>A short walk on a cold day</i> (1988) skapad av Graham Higgins och Roz Kaveney, och serien <i>Lumberjanes</i> (2015-) skriven av Noelle Stevenson (m.fl.). Till avhandlingens sekundärmaterial hör bland annat genusvetenskapsskriften <i>Queersverige</i> (2005) redigerad av Don Kulick.</p> <p>Resultatet är att äldre queera element förekommer visuellt i Zeldaserien, men i kontexten klassas de inte som stereotypiska. Neidestam tar i beaktande HBTQI+-karaktärerna som enskilda individer, där utomstående faktorer så som scenarion och växelverkan mellan andra karaktärer formar karaktärernas personlighet. De visuella stereotypiska uttrycken inom HBTQI+ förekom i serier under 1900-talets senare hälft då HBTQI+-temat var tabu, och genomfördes subtielt eller som en komedi för att undgå konflikter med lagar. Typiska tecken för homosexualitet är socialt konstruerade feminina uttryck och för den lesbiska kulturen är det maskulina uttrycket stereotypiskt. Queerkulturen beredar dessa stereotypiska element för att finna gemenskap och bryta normer. Dessa element förekommer i samtida serier än idag. (394ord)</p>	
Nyckelord: seriealbum, HBTQI+, hetero, representation, tecken, camp	
Datum: 26.04.2021	Sidoantal: 78 +52

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	1
1.1 Syfte, problemformulering och avgränsning	3
1.2 Begreppsdefinitioner	5
1.2.1 HBTQI+	5
1.2.2 Semiotik och Sociosemiotik.....	6
1.2.3 Fördom och stereotyp	6
1.2.4 Camp och Kitsch	7
1.3 Material och metod.....	8
1.4 Tidigare forskning och litteraturöversikt	10
1.5 Disposition.....	11
2. HELHETEN I ZELDA-ALBUMEN	13
2.1 Zelda-albumens utveckling.....	13
2.2 Karaktärernas interaktion i Zelda.....	16
2.3 Språk och ironi som narrativ metod	20
2.4 Sammanfattning	21
3. IDENTIFIERING AV QUEERA TECKEN I BILD, FIKTION OCH POPULÄRKULTUR.....	21
3.1 Kultursociologi och queerkulturens visuella framväxt.	21
3.2 Populärkulturens förhållande till queerkulturen	25
3.3 Semiotiska aspekter på queerkulturen och stereotyper	27
3.4 Gränsen mellan fördomar och stereotyper.....	31
3.5 Sammanfattning	32
4. BILD- OCH TEXTANALYS AV BILDMATERIAL SOM INNEHÅLLER STEREOTYPER.....	33
4.1.Extrano och mötet med AIDS-smittande vampyrsvartalfer	34
4.2 Hur Rawhide kid kommer ut ur skåpet och in till saloonen	36
4.3 Protesterande dykes i serien <i>A short walk on a cold day</i>	40
4.4 Den lesbiska lumberjack-kulturen i <i>Lumberjanes</i>	42
4.3 Sammanfattning av analyserna	46
5. BILD- OCH TEXTANALYS AV KARAKTÄRERS FYSIONOMI I ZELDA	47
5.1 HBTQI+-karaktärernas framställning och den växlande individualiteten	53
5.2 Heterokaraktärernas framställning och den normativa strukturen.....	57
5.3 Sammanfattning av analyserna	62
6. KOMPARATIV ANALYS.....	63
6.1 De äldre och samtida queera stereotypernas synlighet i Zeldaserierna.....	63
6.2 Krocken mellan den heteronormativa strukturen och queerkulturen.....	66

6.3 Sammanfattning av analyserna	69
7. SAMMANFATTNING OCH AVSLUTNING	70
7.1 Diskussion kring bild- och textmaterialet.....	70
7.2 Presentation av resultatet.....	76
7.3 Framtida Forskning	78

KÄLLFÖRTECKNING

1. KÄLLOR

- 1.1 Otryckta källor
- 1.2 Tryckta källor

2. BIBLIOGRAFI

- 2.1 Otryckt material
- 2.2 Tryckt material

BILDFÖRTECKNING

BILDER

1. INLEDNING

Lina Neidestam är skaparen bakom serien *Zelda*, som har tagit stora kliv in i den nordiska seriekonstvärlden under 2000-talats två första decennier. *Zelda* har publicerats i flera tidningar och internetsajter så som *Metro*, *Aftonbladet* och *Rocky Magasin*. Även i norska tidningar har serien nått stor popularitet. Under seriens gång har skaparen tilldelats Stora Ponduspriset och Adamson-statyetten som är en serietecknarutmärkelse. Andra stora verk som Neidestam har skapat är den grafiska novellen *Maran* som Neidestam själv förklarar är en nordisk mytologisk och feministisk berättelse med en blandning av pornografiska element. Neidestam är uppvuxen i Södertälje och är utbildad vid Serieskolan i Malmö, Konstskolan Basis i Stockholm samt Högskolan för design och konsthantverk i Göteborg.¹ Idag bor hon i Göteborg och arbetar som serietecknare på heltid.²

Innan *Zelda* sattes i produktion, grundade hon med tre andra studiekamrater vid Serieskolan i Malmö ett collage-fanzine med titeln *Polly Darton*. Fanzinet hade sikte på att synliggöra frilanskonstnärslivet. Neidestam förklarade *Polly Darton* som ”det första vacklande serieförsöket” där berättarstilen, tematiken och hennes egen röst började få utveckling.³

Efter de fyra publicerade numren av *Polly Darton* fick Neidestam ett beställningsarbete, att skapa en ”tjejserie” till internetsajten *SalongK.se*. Idén om en åttioalastisk feminist som går mot sin egen moralkompass växte fram. Serien startade år 2007 och publicerades i nyhetstidningen *Metro*. Serien handlar i korthet om en ung kvinna vid namn *Zelda* som bor i Stockholm. Hon har starka åsikter om feminism och det patriarkala systemet, och hon ställer gärna genusvetenskapliga samhällsfrågor. Samtidigt är hon en kvinna som har svårigheter att förena ideologi med praktik och skaparen skrev och tecknade frivilligt en huvudkaraktär med mänskliga brister. I en intervju poängterade Neidestam att ”seriens stora återkommande tema är svårigheten att leva upp till sina ideal och högt ställda förväntningar på sig själv”, ett citat som beskriver *Zeldas* förvirrade position i vardagen.⁴

---

1 Neidestam Linas webbsida (senast hämtad 08.11.2017).

2 Kartago förlags webbsida (senast hämtad 08.11.2017).

3 Strömberg, *Bild & Bubbla*, 26.

4 Strömberg, *Bild & Bubbla*, 27–30.

I Neiderstams andra upplaga av volym 1 och 2 (som sammanknyter båda volymerna i samma album) *Zelda, De första ljuva åren*, berättar författaren om sin relation till sin skapelse och diskuterar behovet av den dåliga kvinnliga förebilden. Hon berättar att när serien var färsk och ny fick hon en del kritik av läsare som kommenterade att en feministisk serie inte kunde ha en huvudperson som motsred ideologin i praktiken. De anklagade den fiktiva Zelda för att vara sexistisk, pinsam och vulgär. Var det så att Neidestam uppmanade alla kvinnor att bete sig såhär? Serieskaparen fick ofta denna typ av frågor ställda när karaktären Zelda hade varit exempelvis trakasserande, pratat öppet om sin sexuella aktivitet eller har varit moraliskt inkonsekvent. Neidestam betonade att när en manlig karaktär gör detsamma som Zelda, är det acceptabelt, eftersom en manlig fiktiv karaktär inte representerar alla män. Men en kvinnlig fiktiv karaktär kan inte ha bristande egenskaper eftersom hon skall ses som ett gott exempel och förebild för alla kvinnor. Neidestam vill samtidigt lyfta fram att en bra huvudkaraktär måste ha sina dåliga och goda sidor för att göra dem mer mänskliga, även om fiktionen behandlar ett feministiskt tema.⁵

Den dåliga förebilden syns även i seriens stil i de två första albumen. Seriestripparna var visuellt vulgära, med tjocka stänkande penseldrag, där Zelda kanske påminde om skaparen själv under sin sena tonårsperiod då allt var svart och vitt med egna åsikter i samhället. Med tiden börjar dock Zelda finslipas och seriestripparna börjar få stilrena rutor och design. Även berättartaktiken börjar bli mer organiserad och handlingen blir sammanhängande. Zelda får större personutveckling och blir mer komplicerad. Bland annat blir hon förvirrad över sitt liv och sina val inför framtiden, men behåller samma oansvar på grund av sin emotionella obalans samt fortsätter med feministiska aktiviteter. Dock inte på samma högljudda nivå som *De första ljuva åren* hade. Neidestams svar angående Zeldas sexistiska handlingar hänger ihop med det tidigare argumentet att även ett feministiskt medvetande inte är fritt från sexistiska handlingar och tankar. Neidestam tar också upp Zeldas behov av manlig bekräftelse och brytande av systerskapet som styrker den fiktiva karaktärens behov av brister. Samtidigt använder hon Zeldas motsägelsefullhet som en ironisk metod i komedins syfte, att skratta åt den fiktiva personen som betar sig pinsamt.

---

⁵ Neidestam, *De första ljuva åren*, 6–7.

Serien utkom som samlingsalbum år 2009 med titeln *Zelda* som utgavs av Kartago förlag. Sedan dess publicerades ytterligare fem samlingsalbum där den senaste *Zelda, allt är normalt* utkom i oktober 2017. I seriestripparnas senare volymer ger Neidestam plats åt flera bakgrundskaraktärer som får utvecklad personlighet och liv. Bland dessa finns visuellt synliga queerkaraktärer vilket ger serien en bred representation av HBTQI+-identiteter.

De olika bakgrundskaraktärer som kommer och går i Zeldas vardag innefattar allt från Zeldas pojkvänner till vänner som har flickvänner och diverse andra bakgrundskaraktärers relationer. Zeldas bästa vän Tove är en karaktär som utvecklas mer visuellt genom seriealbumens gång där hon har olika relationer med kvinnor. Den första karaktären som får den första stora vikten i Toves liv är Elsa. I albumet *Zelda, Uppbrott och Utbrott* bryts relationen och den spelentusiastiska kvinnan Kim kommer in i Toves liv istället. Zeldas barndomsvän och rumskompis Sebastian Sancho i *Zelda, De första ljuva åren* och *Zelda vs. Patriarkatet* är också en person som presenterar sig som queer. Han läser litteraturvetenskap och informationen läsaren får om hans relationer är oklar, men i *Zelda vs. Patriarkatet* flyttar han till en egen bostad tillsammans med en annan man när Zeldas boendebeteende känns för kvävande. De övriga HBTQI+-karaktärerna som fungerar som bakgrundsfigurer i seriestripparna visas en eller två gånger i olika kontexter och handlingar. Det som är ett gemensamt och återkommande tema för dem alla är att de lever sina liv i ett heteronormativt samhälle där de bland annat ställs inför frågor om sina relationer samt sin öppenhet med sin sexualitet.

1.1 Syfte, problemformulering och avgränsning

Avhandlingens syfte är att undersöka hur HBTQI+- karaktärer i *Zelda* avbildas visuellt i fördomsfri och realistisk skildring i relation till den västerländska uppfattningen om queerkulturen. Forskningens främsta vikt kommer att ligga på stereotypiska element i seriekonstens västerländska queerkultur. Hur och på vilket sätt tar samhället emot visuella tecken inom queerkulturen och tolkar dem? Hur har de visuella queerkaraktärerna i *Zelda* formats? Den kultursociologiska aspekten används som en viktig teori för att se balansen mellan stereotyperna, kulturen, och betraktarna. Hur uppfattas och bildas visuella tecken på ett stereotypiskt sätt? Vad är det som formar

queerkulturen visuellt, och hur kommer det sig att heteropersoner, såväl som personer tillhörande HBTQI+, har bildat en gemensam bild av queerkulturen? Hurudana och vilka var de stereotypiska elementen under 1980-talet? Hur behandlades stereotyper i queerkulturen visuellt, samt hur skulle dessa element bli mottagna av betraktarna? Hur har de visuella queertecknen utvecklats i dagens samhälle? Representation av HBTQI+-karaktärer är viktiga i och med att queera personer är i minoritet i det heteronormativa samhället. Vad är intrycket som de fiktiva karaktärerna ger till betraktarna såväl inom som utanför queerkulturen? En viktig punkt i avhandlingen är också utredningen av gränsen mellan stereotyp, fördom och diskriminering samt vikten av fiktiv representation. I analysen besvaras samtliga frågor om vad de visuella uttrycken är för dessa föreställningar i serie- och illustrationskonsten, samt vad konsekvenserna kan bli när de används utan eftertanke.

Analysens främsta metod kommer att vara en komparativ studie av vissa utvalda seriestrippar ur alla utkomna Zeldaalbum. För att kunna utföra den komparativa analysen görs en bild- och textanalys av hetero- respektive HBTQI+-förhållandena i Zeldaserien. Där undersöker jag hur de två grupperna framställs i serierna och vilka likheter och skillnader det finns mellan dem. För att identifiera äldre och samtida stereotypiska element inom HBTQI+ görs en bild- och textanalys av bildmaterial från 1980-talet och fram till 2010-talet. Materialet består av västerländska serier där HBTQI+-karaktärer fungerar som exempel på visuella stereotyper. Av bild- och textanalyserna av de äldre och samtida bildmaterialet kan en historisk redogörelse ges över den visuella utvecklingen av HBTQI+-serier. Slutligen skall primärmaterialet i en komparativ studie jämföras med de äldre och samtida serierna för att utreda om eventuella stereotypiska element är synliga i Zeldaalbumen.

Valet av Zeldaalbumen av Lina Neidestam kommer från den snabba populariteten som har växt med seriens framgång i dagens populärkultur i Norden. Genom att serien har massor med läsare blir det relevant att studera dessa ovannämnda forskningsfrågor om hur sexuella minoriteter blir betraktade utgående från visuella tecken och i form av en fiktiv serie.

1.2 Begreppsdefinitioner

Här nedan räknas upp och förklaras relevanta begrepp som avhandlingens text kommer att behandla inom forskningen om stereotyper och fördomar i queerkulturen och seriekonsten. Förutom definitionerna innehåller kapitlet korta redogörelser för begreppens historiska bakgrund och hur dessa används i avhandlingen.

1.2.1 HBTQI+

HBTQI+ är en förkortning av homosexuell, bisexuell, trans, queer och interkönad eller intersexuell. Homosexuell står för sexuell och romantisk attraktion till samma kön. Bisexuell gäller attraktion både sexuellt och romantiskt till två könsidentiteter. Exempelvis kan en person känna attraktion till pojkar och flickor, eller pojkar och ickebinära. Deras identitet omdefinieras inte till homosexuell eller heterosexuell om personen är i ett förhållande med samma eller motsatt kön. Transkönad och transgender innebär att det kön personen har blivit tilldelad vid födseln inte passar in med den identitet de själva anser sig ha. Transkönade identifierar sig inte med sitt biologiska kön och kan välja att korrigera det. Transgender handlar om att befinna sig i ett könsspektrum, att identifiera sig som varken eller av de juridiska könen. En del personer väljer att korrigera sig delvis på vissa delar av kroppen. Interkönad innebär att på grund av att det biologiska könet eller kromosomuppsättningen är annorlunda utvecklad får personen ett oklart kön. Denna person kan senare i livet identifiera sig med det tilldelade juridiska könet eller känna sig som trans. Motsatsen till trans är cis, vilket innefattar personer som identifierar sig med det juridiska könet som tilldelades vid födseln.⁶

En term som beskrivs som ett paraplybegrepp över de ovanstående begreppen är *Queer*. Det är ett diffust koncept, och kommer förbli så i och med att queer kan anpassas till personer som bryter mot det heteronormativa perspektivet, men som inte kan specifikt identifiera sig i rätt sexualitet eller identitet. Det kan även handla om personer som byter och ändrar identitet och/eller sexualitet men håller avstånd från normen. Begreppet queer kan också anses beteckna kulturella företeelser utifrån de grundade normer för kön, genus eller sexualitet som har identifierats och bekräftats av samhället. I skriften

---

⁶ Regnbågsankans webbsida (senast hämtad 04.11.2017).

Queerfeministisk agenda, citerar Tiina Rosenberg Don Kulicks definition av *queer*, enligt vilken termen beskrivs mer omfattande: ”Att queer inte endast är en identitet utan ett kritiskt förhållningssätt till det normativa”. Med detta som grund kan man konstatera att queer inkluderar allt inom det icke-normativa, både som en identitet, ett paraplybegrepp, ett förhållningssätt och en livsstil.⁷

1.2.2 Semiotik och Sociosemiotik

Termen ”semiotik” som står för studier av tecken och dess system utgår ifrån lingvisten Ferdinand de Saussures grunder kring den strukturella språkvetenskapen.⁸ Tecken är symbolspråk. De är något som står för något annat, element som förmedlar och producerar mening. Det är viktigt att komma ihåg att tecken inte endast står för en funktion att producera mening. De två andra funktionerna för ett tecken står inte endast för världen och att kommentera den, utan ”utgör i sig själva ting i världen” samt i den sociala världen.⁹

Sociosemiotik går in på det sociala bandet mellan kommunikation och skapandet av mening i tecknen. Dessa tecken kan översättas till ett gemensamt språk som kan tilltala en grupp eller ett samhälle. Det handlar om att analysera omständigheterna kring skapandet av en bild. Vad är förhållandet mellan konstutövaren och bilden, samt vad och hur är betraktarnas förhållande till bilden. Alla tecken är med andra ord våra egna begrepp och idéer som kan kopplas till de visuella bilderna. Allt talspråk, bildspråk, symbolspråk samt gester och ansiktsuttryck är tecken som organiseras in i system som slutligen uttrycker mening.¹⁰

1.2.3 Fördom och stereotyp

Ordet fördom kommer från det latinska ordet *præjudicium*, (engelska; prejudice) och betyder på förhand fälld dom. I det här sammanhanget handlar det om uppfattningar som inte är baserade på fakta och eftertanke utan på egna antaganden, rykten och känslor. Stereotyp kommer från franskans *stéréotype* som betyder oföränderlig typ.

⁷ Rosenberg, *Queerfeministisk Agenda*, 11–12.

⁸ Gripsrud, *Analysing media texts*, 13.

⁹ Thwaites, Davis, och, Mules, *A Semiotic Approach*, 9.

¹⁰ Waern, Petterson, och Svensson, *Bild -och föreställning*, 48.

Den språkliga roten typ kommer från grekiska *typos* vilket betyder förebild eller mönster. Termen betecknar alltså en gemensamt skapad bild av hur en kultur eller identitet skall se ut eller vad den ska innehålla.¹¹ Till skillnad från fördom som baserar sig på emotionella antaganden, är stereotyper baserat på kognition.¹² De båda går ofta hand i hand med varandra i och med att de grundar sig på samma historiska antaganden. Gränsen när en stereotyp övergår till fördom är när stereotypiska uttryck inom HBTQI+ tas som sanning och drar alla queer-förhållanden över en kam baserat på åsikter och känslor utan kunskap. Inom HBTQI+-kulturen förekommer fördomar baserade på det heteronormativa samhället och dess strukturer för relationer. Ett exempel på en fråga som ofta ställs till homosexuella par är: Vem är mannen eller kvinnan i ett förhållande? Den som frågar försöker här få ett svar som stämmer överens med heteronormativa idéer om homosexuella förhållanden.

1.2.4 Camp och Kitsch

Camp och *Kitsch* överlappar nästan varandra i definitionen. De två orden betecknar besläktade uttryck för en överdriven sentimentalitet som består av klichéer och glamour. Det är ett repetitivt fenomen som kan beskrivas som ”för mycket av det goda”. *Camp* och *kitsch* förknippas med stereotypiska element som kännetecknar queerkulturen. Ordet *camp* beskriver genusforskaren Judith Halberstam som ett uttryck för de queeras och transvestiternas överlevnadsstrategi. Det är det kvicka verbala försvaret som kopplas till femininitet och divakultur. Även schlager hör till campestetiken och är igenkännbar på prideparader där musikens sentimentala ton uppskattas bland HBTQI+-folket.¹³

Kitsch beskrevs redan på slutet av 1800-talet som ”dålig konstsmak”. Trots att *kitsch* är synonymt med negativa drag i konsten, skapade den njutning hos betraktarna. Den blev en egen estetisk kategori inom queerkulturen men identifieras inte helt och hållet som ”queer” vilket kategorin *camp* gör. *Camp* är mera inriktad på det överdrivna medan *kitsch* som element fokuserar på brytningen av normer, exempelvis glitter, fjäderboa och mycket tårar.¹⁴

¹¹ Svenska Akademiens ordbok, <http://www.saob.se> (senast hämtad 16.2.2016).

¹² Lippmann, *Public Opinion*, 79–81.

¹³ Halberstam och Kulick (red.), *Queersverige*, 340–355.

¹⁴ Rosenberg, *Queerfeministisk Agenda*, 131–133.

1.2.5 Butch och femme

Butch och femme är beskrivande identiteter riktade till den lesbiska samhörigheten och queerkulturen. Butch är ett slanguttryck och adresseras till kvinnor och transgenderpersoner som använder det maskulina uttrycket för sin identitet. Kulturforskaren Judith Halberstam beskrev termen butch i sin bok *Female masculinity* som den kvinnliga maskuliniteten utan cismän.¹⁵ Femme adresseras till den feminina könsidentiteten, där termen har sitt ursprung från franska ordet för kvinna. Femme kan uttryckas av lesbiska, transgenderpersoner eller män.¹⁶ Både butch och femme är en livsstil som bygger på kläd- och beteendekoder.¹⁷

1.3 Material och metod

Avhandlingens primärmaterial utgörs av publicerade Zeldaalbum, utgivna av Kartago. Dessa är: samlingsalbumet *Zelda, De första ljuva åren* (2015), ur vilket exempel har hämtats ur seriens två första album, *Zelda* (2009), och *Zelda, Kampen fortsätter* (2012). De två första volymerna blev slutsålda och är ur produktion och därför skapade Neidestam ett samlingsalbum för dem. Därtill används albumen *Zelda vs. Patriarkatet* (2013), *Zelda, Uppbrott och Utbrott* (2015), *Zelda: Täckning saknas* (2016) och *Zelda, Allt är normalt* (2017). Forskningsmaterialet baserar sig på utvalda bilder och seriestrippar från dessa album. En semiotisk analys görs av hur sexuella minoriteter och heterosexuella par avbildas, för att identifiera och utreda om det förekommer stereotypiska element i *Zelda*. Semiotikens roll i analysen är att identifiera de stereotypiska tecknen inom queerkulturen; vad som kännetecknar dem, och var och hur de syns i forskningsmaterialet. Med sociosemiotisk metod urskiljs de kulturella kopplingarna mellan sändare, delvis kodat meddelande (tecken i bilder) och mottagaren som relateras till de queerhistoriska referensramarna. I den komparativa analysen mellan avbildningen av heteropar respektive queerpar söker jag svaret på hur dessa två kategorier blir visuellt behandlade med stöd från den ovannämnda bild- och textanalysen, och med sociosemiotik och queerhistoria som grund.

¹⁵ Halberstam, *Female Masculinity*, 1–5.

¹⁶ Rosenberg, *Queerfeministisk Agenda*, 129.

¹⁷ Rosenberg, *Queerfeministisk Agenda*, 76–83.

Primärmaterialet består av serier som skall demonstrera den visuella definitionen av stereotypiska queera element. Därtill behövs sekundärmaterialet för att karaktärerna i *Zelda* ska kunna urskiljas. Som jämförande exempel på äldre stereotyper av queerkaraktärer som förekommer i serier och illustrationskonst används karaktären ”Extrano”. Han förekommer i seriealbumet *Millennium*, (January 1987) skapad av Steve Englehart och tecknad av Joe Staton och *The new guardians* (1989) skapad av Cary Bates, Joe Staton, Mark Farmer. Karaktären representerade de stereotypiska elementen bland homosexuella män. För att få en jämförelse med samtida västerländska stereotypiska drag används karaktären Rawhide Kid som första gången publicerades 1955, men fick en ny debut år 2003 när företaget Marvel gjorde karaktären homosexuell. De utvalda bilder från år 2003 som jag använder i denna avhandling är skapade av Ron Zimmerman och John Severin.

När det kommer till äldre lesbiska element analyseras *A short walk on a cold day* skapad av Roz Kaveney och Graham Higgins (1988). Serien är en fristående historia som publicerades i magasinet *AARGH!* som lanserades av Alan Moore. Akronymerna står för *artists against rampant government homophobia* och magasinet var en protest mot en lagförändring i Storbritannien där ett förbud mot befrämjandet av homosexualitet och andra sexuella minoriteter trädde i kraft år 1988.¹⁸ För att i sin tur ge exempel på samtida queera element för kvinnor jämför jag utvalda bilder ur serien *Lumberjanes*, skriven av Noelle Stevenson, Shannon Watters, Grace Ellis m.fl. (2014 -). Med semiotiken och den komparativa analysens visuella resultat betonas därmed den sociologiska aspekten av hur seriestrippar och queera element tas emot av betraktarna. Den kompletterade metoden i avhandlingen är en bild- och textanalys med inslag av kultursociologi och semiotik. För definition av begreppen fördomar, stereotyper och den visuella HBTQI+ -kulturen används genusvetenskaplig litteratur som t.ex. *Queersverige* redigerad av Don Kulick (2005), *Queerfeministisk agenda* av Tiina Rosenberg (2006) samt *Lesbisk identitet* (1998) av Pia Lundahl. För kunskapen om hur *Zelda* utvecklats används en intervju publicerad i *Bild och bubbla: Seriefrämjandets Tidskrift Om Tecknade Serier*, nummer 188 (2011) och Neidestams egna ord i första *Zelda*albumet. Texterna behandlar skaparens egna tankar kring seriens produktion och form och hur serien har mottagits av läsare. Semiotiska begrepp har hämtats från bland annat *Representaton: Cultural Representation and Signyfying Practises* (2013) av Stuart Hall

¹⁸ UK Public General Acts, 1988 c. 9, Part IV, Section 28, tillgängligt digitalt via <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/9/section/28/enacted> (senast läst 24.11.2020).

som beskriver en bilds funktion att forma representation. *Populärkultur: Teorier, metoder och analyser* (2009) av Simon Lindgren samt *Bildbetydelser* (2008) av Göran Sonesson utreder populärkulturens roll från ett kultursociologiskt perspektiv. Litteraturens semiotiska teorier anpassas till avhandlingens teoretiska kapitel där informationen behandlar visuella queertecken och hur dess framställning tas emot och konsumeras av betraktarna.

1.4 Tidigare forskning och litteraturöversikt

Det övriga sekundärmaterialet som används som stöd för min analys är Regnbågsankans officiella hemsida. Regnbågsankan är en förening för finlandssvenska HBTQI+-personer i Finland. Föreningens uppgift är att sprida information om sexuella minoriteter samt könsminoriteter i Svenskfinland. De understöder och gynnar jämlikhet för HBTQI+-personer och motarbetar sexuell diskriminering som sker i samhället. Deras hemsida www.regnbagsankan.fi ger information om HBTQI+-termer som är skapade och definierade för att passa i samtiden. En annan förening vars forskning används som stöd till internationella lagstiftningar och legalisering av sexuella minoriteters rättigheter är ILGA (International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association). Deras studie *State-sponsored homophobia 2020: Global legislation overview update* omfattar uppdaterad dokumentation över HBTQI+ nuvarande och tidigare lagar världen över. I mera detalj om den brittiska lagändringen från 1988 hänvisar jag till UK public General Acts som finns tillgängliga på Internet (se not 18 på föregående sida).

Diverse internettidningar som behandlar HBTQI+-element som *Gaybladet.se* används i avhandlingen för att behandla HBTQI+ i moderna media. *Gaybladet* är ett svenskt HBTQI+-magasin som ger dagliga nyheter och blogginlägg om samhällsfrågor och politik som förknippas med HBTQI+-kulturens olika varianter. För lesbiska myter och stereotyper används ett videoklipp där June Thomas via Slate.com redogör för hur dessa myter historiskt har fått sin uppkomst. I övrigt används en intervju i Queera magasinet *The Advocate* där skribenten Robert Rodi berättar om *Rawhide kid* och seriens homosexuella utformning. Svenska akademins ordbok används därtill för definition av begreppen fördom och stereotyp.

Någon specifikt visuell forskning i Norden har inte hittats inom queerkulturen när det kommer till seriekonsten, dock hittades den svenska avhandlingen *Kvinnlig homosexualitet: myt och stereotyp i filmen Blå är den varmaste färgen* som berör lesbiska stereotypiska element i TV- och filmvärlden. Avhandlingen är skriven av Andrea Weidling, studerande i medie- och kommunikationsvetenskap inom Institutionen för kommunikation och medier vid Lunds universitet. Avhandlingen skrevs vårterminen 2014 och forskningens resultat är att filmen upprätthåller och ifrågasätter det nuvarande samhällets stereotyper och myter om homosexuella kvinnor. Trots de stereotypiska dragen anser skribenten att filmen kan ses som normbrytande. Forskningens resultat kan här styrka vikten av representation av HBTQI+-karakterer och diskussionen kring seriekonstens kultursociologiska sida.

1.5 Disposition

Avhandlingen är uppdelad i sju olika kapitel där andra kapitlet ”Helheten i Zeldaalbumen” ger en introduktion till seriens form och berättarteknik. I kapitlet betonas även hur historien framskrider och hur karaktärerna växelverkar med varandra. Från karaktärernas interaktion fås det fram huruvida konflikter byggs upp mellan dem för att serien skall ha en substans i handling och innehåll. Med andra ord presenterar kapitlet seriens uppbyggnad. När karaktärernas identiteter har skildrats kan en fördjupad undersökning kring stereotypiska element som bakgrundskontext redogöras för i kapitel tre med hjälp av semiotiska metoder. Kapitlet ”Identifiering av queera tecken i bild, fiktion och populärkultur” har fyra underkapitel. ”Kultursociologi och queerkulturens visuella framväxt” ger först en introduktion till de stereotypiska elementens ursprung. Därefter går kapitlet igenom queerkulturens visuella identitet, hur den har uppkommit genom kulturella interaktioner och vilka dessa element är samt hur elementen kan bli mottagna av betraktare.

I ”Populärkulturens förhållande till queerkulturen” diskuteras seriekonstens roll inom populärkulturen, hur fiktion påverkar läsarna och hur konsumenterna anpassar seriekonsten till sin vardag. Underkapitlet ”Semiotiska aspekter i queerkulturen och stereotyper” behandlar bildkommunikationens systematiska uppbyggnad och funktioner gällande stereotyper. Kapitlet ”Gränsen mellan fördom och stereotyper” behandlar slutligen hur stereotyper och fördomar kring HBTQI+-kulturen har formats. Kapitlets

sammanfattning förklarar kort forskningsresultatet och summerar det kultursociologiska perspektivet i avhandlingen och hur förhållandet mellan seriekonst, populärkultur och stereotypiska tecken avspeglar samhället.

Sedan när dessa frågor är besvarade går avhandlingen över till kapitel fyra ”Bild- och textanalys av bildmaterial som innehåller stereotyper”. Kapitlet innehåller analyser av äldre samt nya serier utöver Zelda. Det är bildmaterial med visuella stereotyper av sexuella minoriteter som fungerar som ”bevis” över vad som definieras stereotypiskt. För att utreda dessa stereotypiska element i bilderna, ställs de i relation till den teoretiska forskningen. I kapitlet görs det selektiva analyser av bilderna för att framställa hur de stereotypiska kännetecknen och formerna visualiseras. Fjärde kapitlet är uppdelat i att först gå igenom bild- och textanalyser av äldre queera element för homosexuella karaktärer och sedan analysera samtida bildmaterial med homosexuella markörer i seriekonsten. Kapitlets andra hälft ger en visuell bild- och textanalys av äldre samt samtida serier med lesbiska fiktiva karaktärer. Resultatet av analysen summeras i kapitlets sammanfattning.

När de visuella stereotypiska elementen i det övriga bildmaterialet har framställts kan karaktärerna i Zelda få en egen bild- och textanalys baserad på deras fysionomi. Utifrån det föregående kapitlets analys kan utvalda bilders framställning av HBTQI+-karaktärerna respektive hetero-karaktärerna i Zelda lyftas fram i det femte kapitlet ”Bild- och textanalys av karaktärens fysionomi i Zelda”. Liksom i det fjärde kapitlet, tas teoretiska aspekter från semiotik och kultursociologi i beaktande när bild- och textanalysen genomförs. Därpå kan forskningen övergå till sjätte kapitlet ”Komparativ analys” som innehåller avhandlingens kompletterande metod, för att urskilja primärmaterialets stil och val. Här undersöks om stereotypiska drag är synliga i Zelda med stöd av bildmaterial med stereotypiska inslag. Kapitlet behandlar även förhållandet mellan hetero- och HBTQI+-karaktärer och utgör en jämförelse av dessa.

Som avslutning på avhandlingen tas alla resultat fram i en slutdiskussion om materialet och teorin i sjunde kapitlet ”Sammanfattning och avslutning”. Här kommer analysernas resultat att utredas i relation till den kultursociologiska och semiotiska aspekten. Resultatet av analysen presenteras och svaret på forskningsfrågorna konkretiseras. Avhandlingen sammanfattas i korthet med koppling till eventuell framtida forskning som kan expandera forskningsämnet

2. HELHETEN I ZELDA-ALBUMEN

I kapitel två beskrivs hur Zelda-albumen är uppbyggda och hur seriens utformning har utvecklats. Det ges samtidigt en beskrivning av handlingen och en förklaring till hur berättelsens tematik i form av ironi, humor och dubbelmoral etablerar en konflikt och ger en substans till karaktärerna i serien. Karaktärernas interaktion kommer att analyseras för att utforska hur stereotypiska tecken framställs i de mest relevanta karaktärerna som har synlighet i serien. Med interaktionen mellan karaktärerna klargörs om det finns tecken eller symbolik i karaktärernas framträdande som kopplas till stereotyper inom queerkulturen eller heteronormativiteten. Med andra ord är det behandlingen av queer-karaktärerna som identifieras genom analysen. Alla dessa eventuella tecken presenteras sedan i sammanfattningen för att klargöra skillnaden mellan karaktärerna.

2.1 Zelda-albumens utveckling

Zelda började som ett beställningsarbete till ett webbmagasin år 2007. Seriens utseende och handling var ett öppet förslag och Neidestam fick idén att framställa en besserwisser och självgod ung tjej i Stockholms stökiga verklighet. Serien lanserades och disponerades sedan till andra magasin och webbplatser efter Neidestams egna intentioner. Serien utspelar sig främst i Stockholms förorter, Zeldas hemby Braxå (fiktiv kommun någonstans mellan Karlskoga och Örebro) och ibland på resor till Thailand där Zelda tar en semesterpaus från det vinterkalla nordiska samhället. I ett diagram på följande sida har jag illustrerat alla karaktärers förhållanden till varandra som kommer att fungera som stöd till förklaringen av handling och interaktioner.

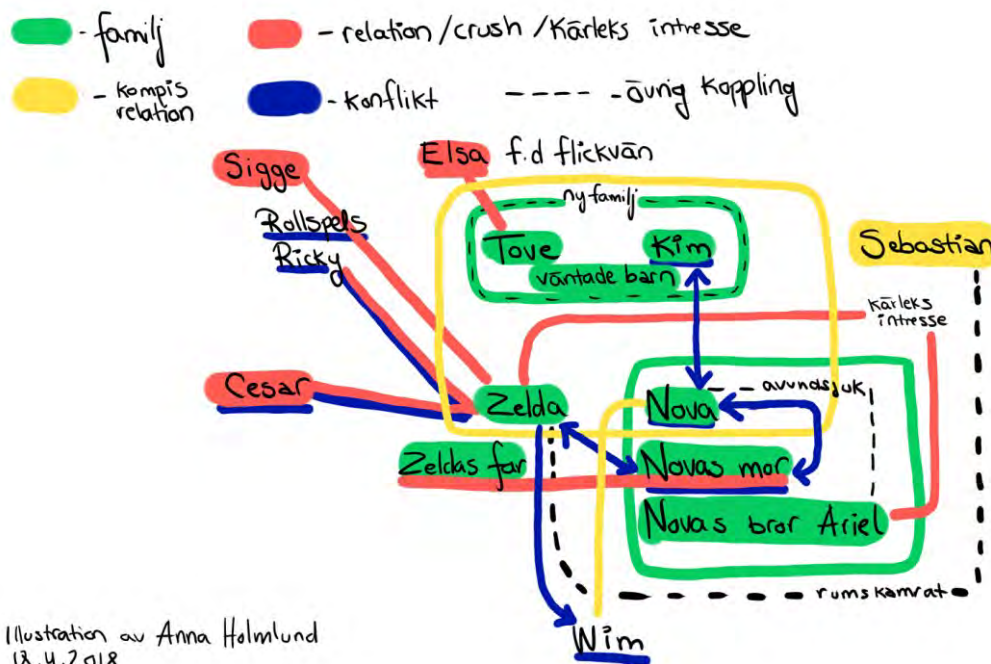

Diagram 1. Visualisering av huvudkaraktärernas relationer i berättelserna om Zelda.

Karaktärerna i serien är huvudpersonen Zelda, och hennes närmaste vän är Tove. Elsa är Toves första flickvän som hon senare i serien lämnar och Tove hittar då den spelentusiastiska kvinnan Kim. Sebastian är Zeldas kompis och tillfälliga rumskamrat. Nova presenteras som en antagonist och rival sedd ur Zeldas ögon. Zeldas pojkvänner och andra bekanta är Sigge, Caesar, Ariel, "Rollspels Ricky" och Wim. Till Zeldas familjemedlemmar hör pappan, vars namn är okänt. Mamman är också okänd och nämns inte för läsarna. Novas mamma inkluderas också in i historien och får en roll som romantiskt intresse för Zeldas pappa.

Berättelsen handlar i stora drag om Zeldas ungdomsliv där hon siktar på att ifrågasätta och ändra samhället från dess fastspikade normer. Zelda försöker få en konstkarriär som speglar hennes vision om att kunna ändra på världen. Efter konstskolan söker Zelda jobb på en skvallertidning för att kunna försörja sig själv. Samtidigt konfronteras Zelda och Tove med kärnfamiljen som begrepp och hur det har formats efter heteronormativa ideal. Tove börjar senare bli medveten om sina val i livet och kärleken efter slutet på förhållandet med Elsa och mötet med Kim. Temat kring familjebildning och att ha båda fötterna på jorden gör Tove mer frånvarande kring de feministiska aktiviteterna med Zelda. För att Zelda skall hitta sin plats i livet och fräscha upp sin livssituation bestämmer hon sig för att resa till New York med Nova.

Som respons har Neidestam fått frågor om serien är självbiografisk, men hon anmärker i en intervju i *Bild och bubbla* att den baserar sig på serietecknarens fantasi och påhitt. Dock påstår Neidestam att en liten glimt av hennes tidiga ungdomsår med högmod och dubbelmoral kan relateras till Zelda. Karaktären fungerade som en inspirationskälla men numera berättar Neidestam att Zelda och hon är olika personer, både situationsmässigt och personlighetsmässigt.¹⁹ Hela serien har fem publicerade volymer, som är fyllda med fristående seriestrippar från vardagen i Stockholm och olika orter och förorter i Sverige. I de två första volymerna är stilen stökig och Zelda är mer vulgär och öppen. Hon hade ett förhållande med Simon som bröts vid nyårsfirandet. Elsa och Tove introducerades.

I tredje volymen har Zelda avslutat sin konstutbildning och jobbar på en skvallertidning samt flyttar och bor olagligt med Sebastian Sancho. Hon börjar träffa Cesar Kozlowski och startar ett öppet förhållande med honom. Dock tar deras relation slut efter volym fyra. Stilen på serien blir renare och standardiserad i resten av volymerna till den stil som Zelda-albumen är kända för. I volym fyra avbryts Elsas och Toves förhållande och Kim kommer in i bilden. Nova får mera synlighet och porträtteras som en undångömd passionerad representant för den alternativa underground - kulturen. Zelda blir mer bekant med Nova som senare i volym fem får en allt större roll när Kim och Tove blir indragna i Zeldas och Novas trassel. I femte volymen ligger fokuset på Kims och Toves familjebildning där en nykomling är på väg in i familjen. Zelda och Nova får mera kontakt med varandra i och med att de delar bostad i Novas mammas lyxiga lägenhet, och planerar en resa till New York. Novas familj får också stå mera i fokus och Zelda lugnar ner sitt tempo i både uppträdande och stil. Man märker att hon börjar ifrågasätta sin egen position i samhället och världen. Om det publiceras en till volym, kan fokuset ligga på Amerika där Zelda och Nova försöker överleva samt Kims och Toves dotters uppväxt i Sverige.

I den femte volymen är serien utvecklad som stilren. Den har ett utseende som är igenkännlig som serieskaparens nuvarande stil. Klottret som syntes i volym ett och två är borta och serierutorna är organiserat placerade. Därtill börjar berättelsen få en mera sammanhängande handling. I de första volymerna fungerade seriestripparna som fristående, men i de senare volymerna från och med volym tre börjar en röd tråd mellan

---

¹⁹ Strömberg, *Bild och Bubbla*, 27.

seriestripparna bli tydligare. Volym sex börjar följa en historia mellan karaktärerna som slutar med en cliffhanger som ger läsarna en idé om att följande volym kan fortsätta där den sjätte volymen slutade. Trots den utökade handlingen är seriestripparna fristående även i volym fem. Men det skall beaktas att serien har en kronologisk ordning och att det finns händelser i de nya volymerna som refererar till tidigare volymer.

2.2 Karaktärernas interaktion i Zelda

Inom loppet av fem utkomna volymer av *Zelda* hinner huvudkaraktären växla vänner, pojkvänner och umgängeskretsar. Hennes kamrater byter relationer och blir bekanta med nya arbetskamrater som får rollen av rivaler. Diagrammet som jag presenterade i föregående kapitel fungerar som stöd för att utreda Zeldas främsta relationer och interaktioner till de karaktärer som har mest ”screentime” i serien.²⁰ Diagrammet visar även bi-karaktärernas egna relationer till varandra och var konflikter förekommer. Tre familjegrupper är uppdelade och markerade med grönt, och av dessa är Toves och Kims familjebildning under framväxt med det väntade barnet. Elsa var Toves tidigare kärleksintresse och kärleksintressen som har uppkommit i serien är markerade med rött. Den gula inramningen visar den aktuella vänskapen mellan Tove, Kim, Zelda och Nova. Dock har Kim och Nova en nuvarande konflikt där klasskillnader finns med i spelet. All form av konflikt markeras här med blått. Novas familj är förmögna, vilket har gett Nova ett trångsynt perspektiv och en bristande empati för arbetarklassen. Detta irriterar Kim i och med att hon hör till medel- eller arbetarklassen och värderar att kunna försörja sig själv utan att leva på föräldrar som sponsorer.

Inom Novas familj förekommer konflikter. Nova och Novas mamma har kommunikationsproblem, där de båda värderar varandra olika. Novas mamma sänker Novas självkänsla genom att besitta den auktoritära föräldrarollen. Nova har svårt att få bekräftelse från sin mamma och utvecklar en dålig självkänsla som utgår ifrån att hon aldrig känner sig vara tillräcklig. Därtill uppkommer en avundsjuka till brodern Ariel som får allt beröm från mamman. Ytterligare en koppling kan göras mellan Zeldas familj och Novas. I seriens senaste volym utvecklar Novas mamma och Zeldas pappa ett intresse (potentiellt romantiskt) för varandra. Zelda och Novas mamma hamnar i en

---

²⁰ *Screentime*, fri översättning från engelska: bildtid, hur mycket utrymme och tid en karaktär eller objekt får inom en bild, skärm eller scen.

konflikt där Novas mamma behandlar Zelda som en springpojke och dessutom tilltalar Zelda med fel namn.

Zeldas kärleksintressen består av Ariel, Sigge, Cesar och den kluvna relationen med ”Rollspels-Ricky”. Zeldas relation till den sistnämnda var av ett a-romantiskt slag eftersom de aldrig startade ett förhållande utan nöjde sig med ”flergångsligg” under en kort tidsperiod. Cesar och Zelda har en konflikt där de båda ser olika på hur förhållanden skall fungera. Den sista konflikten som är markerad i diagrammet är den med Novas kompis Wim. Zelda uppfattar Wim som påträngande och fåfång, medan Wim anser att hans handlingar kan ursäktas på grund av hans vimsiga personlighet. De övriga relations-sammandragen som syns i diagrammet markeras med svarta streckade linjer. Detta representerar all övrig koppling mellan karaktärerna, så som rumskamrater till Zelda och Sebastian, avundsjuka mellan Nova och brodern och slutligen den nya familjebildningen för Tove och Kim. I serien reflekteras även den politiska situationen och sociala verkligheten där exempelvis samhällets perspektiv på HBTQI+ i Zelda ändras i takt med hur politiken i Norden ändrades under 2000-talets senare hälft. Seriens politiska situation är med andra ord aktuell idag när feministiska debatter ökar i takt med de sociala mediernas större kraft att sprida information och nyheter.

Den viktigaste karaktären är huvudpersonen Zelda som har mest ”screentime” i största delen av de äldre stripparna. Det kan förklaras med att hon var en ny karaktär som Neidestam experimenterade med. Neidestam förklarade i intervjun i *Bild och bubbla* att formen på serien var en stor fråga. Antalet serierutor och deras utseende testades i ungefär två år tills hon fann en bekväm stil.²¹ Medan Zelda genomförde sina feministiska bravader och var stökig och högljudd fungerade Tove som en stödkamrat som både med- och motvilligt drogs in i Zeldas bedrifter. De delar trots allt samma ideologi och världsbild. Men likväl uppkommer det konflikter mellan dem på grund av Zeldas emotionella temperament. En del situationer där Zelda problematiserar och blåser upp små problem reagerar Tove aggressivt och mer högljutt på. Ett exempel är när Tove och Zelda är på järnvägsstationen och jäktar. Zelda skall knappa in bokningsnumret och Tove förtydligar numret med bokstäver som börjar på pojknamn. Zelda vägrar knappa in koden i och med att hon endast hörde pojknamn som exempel. Tove reagerar med en ursinnig gest bakom ryggen på Zelda.²²

²¹ Strömberg, *Bild och Bubbla*, 27.

²² Neidestam, *De första ljuva åren*, 24.

I samlingsvolymen presenteras även Sigge som var Zeldas första beundrare och pojkvän. Han är en ung man som lever upp till den traditionella livsstilen. Han är intresserad av Zelda men är öppet skeptiskt till de öppna queerfunderingarna som Zelda experimenterar med.²³ I Zeldas ögon framstår han som en patetisk dörmatta som följer den traditionella normen för noga. Men Sigge känner till sina gränser, och uttrycker verbal kritik mot Zelda i argumentationer om situationer som gick över hans gräns. Detsamma gäller också Zeldas pappa som presenterades i första volymen. Han har hört så mycket av Zeldas teorier kring feminism att han ger upp sina försök att motsätta sig hennes argumentation. Han ligger med andra ord lågt och besvärar sig inte längre med att lägga sig i feministiska frågor. Dock försöker han med jämna mellanrum bli mera insatt kring feminismen men detta sker oftast ytligt. Det jämnar ut sig i de senare volymerna där bakgrunds- och bikaaktärer får mera substans i sina personligheter, inklusive Zeldas pappa som i speciellt volym sex får mera relationer och interaktioner med exempelvis Novas mamma.

I tredje volymen *Zelda vs patriarkatet* börjar Zelda få ett tillfälligt öppet förhållande med Cesar Kozlowski. Han är från en skådespelarfamilj och är litteraturfantast. Han strävar efter att bli manusförfattare och som person är han självsäker och har lätt för att uttrycka sig. Han och Zelda är från och till attraherade till varandra och söker mestadels fysisk närhet. Cesar påminner om Sigge gällande oförståelsen för feminismen och normbrytningen. Även Cesar och Zelda strider med varandra. I och med att Zelda lever osäkert – hon har problem med både ekonomi och utbildning och har dessutom ett krävande arbete med låg lön - framställs hon utåt som opåverkad av situationen. Under tiden hon jobbar inom media och umgås med Cesar bor hon i källaren hos sin barndomsvän Sebastian Sancho. I *Allt är normalt* börjar Zelda mogna och blir mera medveten om framtiden samt sin avsaknad av ett stabilt liv. Hon växlar mellan att bo i lyx hos Nova, leva i ett stadigt förhållande och ha ett bra jobb till att bli arbetslös, singel och flytta hem tillfälligt igen. Därtill får hon information om att Tove väntar barn och att Kim förbereder för det kommande familjelivet genom besvärliga arbetstider och projekt. Relationen till Nova förstärks och från att vara rivaler utvecklar de en starkare vänskap. Här kommer ekonomiska klyftor upp som en konflikt mellan Nova och Zelda, samt mellan Kim och Tove.

---

²³ Neidestam, *De första ljuva åren*, 34, 60.

Nova kämpar med att behålla en god självkänsla som dock faller samman när hennes mamma är i närheten. Hon är uppvuxen med att aldrig få mammas bekräftelse, och den auktoritära modersrollen och den lydande dotterrollen håller i sig hårt. Att växa upp i ett sådant familjeförhållande har lett till att Nova lägger stora förväntningar på sig själv och hur hon är inför Kim och de andra vännerna. Men i och med att Nova är uppvuxen med privilegier i en annan social klass är hon omedveten om och ointresserad av arbetarklassens problem och vardag. Detta syns i Novas idé om att flytta till New York med Zelda för en tid och bo hos brodern i familjens lägenhet. Zelda är skeptisk till idén med tanke på sina ekonomiska problem, men dras med delvis motvilligt. Det som lockar i New York är Novas bror Ariel som Zelda har blivit förtjust i redan i volym fyra *Uppbrott och utbrott*. Det de inte är förberedda på är att det amerikanska valet år 2017 valde Donald Trump till president, vid precis samma tid som Zelda och Nova flyger iväg till New York.

Här skildras den politiska verkligheten så som den är aktuell idag. Tove och Kim som nyblivna föräldrar upplever nervositet och stress, och de arbetar hårt för att uppnå en trygg och säkrare framtid för familjen. Detta leder bland annat till en emotionell obalans mellan de båda karaktärerna. HBTQI+-personer i samhället upplever okunskap från heteronormativiteten men acceptansen att skaffa barn som queer är synlig i serien. Toves och Kims föräldrar är positiva, glada och överbeskyddade gentemot dem båda. Barnmorska, läkare, rådgivare och annan personal på sjukhus och BB behandlar Tove och Kim med respekt och sakligt. Personalen kanske inte helt förstår Toves och Kims livsstil och tänkande, men ifrågasätter dem inte öppet, utan uppträder professionellt i sitt yrke inför dem. I takt med att Zelda och hennes vänner börjar fokusera på att bygga upp sitt eget liv börjar de feministiska frågorna träda i bakgrunden för Zelda. Samma ideologi finns kvar, men hon har börjat inse att det inte lönar sig att ändra samhället med skrik och vrål. Neidestam förklarade fenomenet med Zeldas lugn som att hon blivit ”förvirrad”. Zelda börjar ifrågasätta sig själv och värdera sina nära vänner annorlunda. Hon stöttar och hjälper t.ex. Tove och Kim och börjar få bättre vänskap med Nova. Med denna attitydförändring vidhålls ändå hennes barnsliga mentalitet och hennes behov av bekräftelse och närhet.

2.3 Språk och ironi som narrativ metod

Berättelsen använder en berättarstil som främst cirkulerar kring Zelda och där hon befinner sig. Läsaren kan se Zeldas tankar där hon befinner sig i bild från första till sista volymen. När bi- och bakgrundskaraktärerna börjar ta mer plats, får läsarna höra hur de tänker och känner. Exempelvis får Zeldas bortskämda vän Nora större utrymme och sympati. Hon försöker koppla bort alla ideal hon känner att familjen kräver att hon måste leva upp till. Större uppmärksamhet och screentime får Tove och Kim i volym sex *Allt är normalt* där det kommande barnet är i stort fokus.

En berättarröst saknas i *Zelda*. Berättandet som driver historien framåt sker via konversationsdialoger mellan karaktärerna. Läsarna följer majoriteten av seriens handling från Zeldas perspektiv och tankar, men berättarperspektivet skiftar även till de övriga bi-karaktärerna i serien. Ibland kan Zeldas tankebobblor läsas, och ibland kan Tove, Nova eller Zeldas pappa få en röst för sina egna tankar i tankebobblorna. De få seriestrippar som har en extradiegetisk förklaring (utanför dialogen) är främst de ur Zeldas perspektiv. Ett exempel är när Zelda guidar läsarna i olika relationsdramer, där hon visar tecken på när ett förhållande brister i olika scenarion, t.ex. i episoden ”du vet att det är dags att göra slut när(...)”. Här förekommer också dialoger mellan bakgrundskaraktärer som lyfter fram seriestrippens budskap (bild 41).²⁴

Neidestam arbetar med humor genom att utmana den goda kvinnliga förebilden. Neidestam förklarar att hon ofta fått kommentarer om vad fiktiva karaktärer får eller inte får göra i serier. I kontrast till dessa påstådda regler, strävar hon bryta sig loss från alla fina förebilder och skapa en serie som reflekterar verkligheten och inte moraliserar på ett svartvitt sätt. Genom att ge karaktärer brister fångar hon upp konflikter. Dramatik och humor ger spänning i handlingen och en återkoppling till verkligheten som läsarna kan identifiera sig med och kanske till och med relatera till sina egna erfarenheter.

---

²⁴ Neidestam, *Uppbrott och Utbrott*, 108–111.

2.4 Sammanfattning

Hela seriens format och tema och berättelseteknik bygger på att läsaren skall skratta åt Zelda och de övriga karaktärernas påhitt. Hon vill ge karaktärerna mänskliga drag. De kan göra både rätt och fel om de bedöms i relation till olika ideologier. Neidestam förklarade att feministisk medvetenhet automatiskt inte gör dig problemfri. Neidestam framförde sedan att ”det är i glappet mellan hennes ädla motiv och omoraliska handlingar som humorn finns” som gör att läsarna kan skratta åt eller med Zelda. Att kräva perfektion från fiktiva karaktärer skapar ingen spänning eller konflikt i berättelsen.²⁵

3. IDENTIFIERING AV QUEERA TECKEN I BILD, FIKTION OCH POPULÄRKULTUR

I kapitlet utreds den visuella queerulturens samband med populärkultur och kultursociologi. Populärkulturens mening och betydelse för olika gruppers kulturella representation har en stor relevans inom kultursociologin. Jag vill belysa hur normaliseringen inom vår vardag kan konstruera stereotypiska element, vem som är skapare, vem som är betraktare och hur det påverkar representationens slutliga bild. Det semiotiska kapitlet behandlar slutligen stereotypa queertecken samt hur dessa element blir mottagna av betraktare som hör till HBTQI+ jämfört med de som hör till den heteronormativa majoriteten.

3.1 Kultursociologi och queerulturens visuella framväxt.

Kulturen, samhället och massproducerade bilder går hand i hand med populärkulturens formation. Men innan populärkulturens relevans för queerulturen diskuteras, måste en utredning göras gällande kulturens position och makt och hur den påverkar konsumenter, betraktare och skapare. För det första måste kulturens funktion belysas. Den brittiske forskaren Vivien Burrs grunder kring socialkonstruktionism kan användas

---

²⁵ Neidestam, *De första ljuva åren*, 7.

som ett verktyg att identifiera en kulturs struktur och funktion. En av Burrs utgångspunkter redogör att kultur är ett samarbete mellan kunskap och social handling, där den sociala processen bildar gemensamma sanningar baserade på en eller flera personers sociala världsbilder. Med andra ord uppstår sociala normer om sanningen mot bakgrund av kunskap som är socialt uppbyggd.²⁶ Detta fenomen kan relateras till präglade stereotypa element som baserar sig på framställda antaganden. Därför passar HBTQI+ in som en kultur, eftersom det sker ett socialt utbyte av kunskap och sociala interaktioner. Med de synligt brutna normerna skapar kulturen en visuell ”produkt” som tas emot av såväl HBTQI+ som av det heteronormativa samhället som anpassas till vardagen.²⁷

En annan viktig punkt som gäller queerkulturens och konstens identitetsskapande funktion är representation. Att skapa en korrekt representation genom alster kan vara svårhanterligt (och slutligen omöjligt) i och med att kultur, språk och betydelse spelar en roll för representationen. Kulturteoretikern och sociologen Stuart Hall förklarar representationens funktion att binda ihop mening och språk till en kultur. Han räknar upp tre funktioner hos representationer; reflekterande (vi tror att språket avspeglar verkligheten på ett korrekt sätt) avsiktlig (vi tror att vi genom språket får tillgång till sändarens avsikt), konstruktivistiskt (mera fokus på hur uppfattning om verkligheten konstrueras via språk och kultur). Det betyder att relationen mellan det begrepp vi har om ett objekt och de tecken vi använder för att beteckna det ligger i centrum av produktionen av mening i språk. Representation är slutligen själva processen som förenar dessa element. Det är produktionen av ett koncepts mening, som har bildats av våra tankar genom språket, och som samtidigt utbyts mellan medlemmar av en kultur.²⁸ Det är med andra ord omöjligt att skapa en perfekt oproblematisk representation. Hall framför representationens två viktiga innehåll, nämligen att representation måste beskrivas objektivt och symbolisera subjektivt. Till exempel kan en bild visuellt innehålla en manlig karaktär som klär sig glamouröst. En annan manlig karaktär kan vara porträtterad i alldagliga kostymkläder. De streck som i en teckning avbildar och symboliserar en queer man respektive en heteroman kan ge anknytningar till maktbalans mellan dessa stereotyper.²⁹

²⁶ Burr, *Social Constructionism*, 2–5.

²⁷ Lindgren, *Populärkultur*, 55–56.

²⁸ Hall, *Representation*, 1.

²⁹ Hall, *Representation*, 4.

Är det en maktstruktur ur den heteronormativa synvinkeln som skapar den visuella representationen? Innan vi svarar på den frågan skall definitionen av ”betraktarens blick” identifieras. Ursprungligen är det frågan om begreppet ”The male gaze” som först definierades av filmteoretikern Laura Mulvey. Det är ett nyckelbegrepp som på svenska översätts till den manliga blicken. Mulvey använde psykoanalys för att demonstrera hur det patriarkala systemet har format film och dess form på ett omedvetet plan genom att producera sexuell obalans mellan man och kvinna.

Hon framför att den manliga blicken är kodad med preferens för ett utseende där kvinnofiguren är formad enligt männens behov och där resultatet blir en aktiv man och en passiv kvinna. Kvinnofiguren i fråga ger en erotisk, objektifierad och visuell påverkan till betraktarna. Det betyder att visuellt avbildade media (film, illustrationer, böcker och bildkonst) tenderar att präglas av en representation som är formad för den manliga betraktaren. Exempelvis var många böcker med lesbiska teman skrivna av män och riktade sig till män. När en heteroman skapade en produkt med queertema som innehåll baserade sig produkten på den manliga betraktarens synvinkel. Här syns med andra ord det patriarkala systemet, om det handlar om kvinnor, i stereotypiska lesbiska element. Eller så kan det heteronormativa perspektivet bli dominerande om heterosexuella personer skapar konstverk föreställande queerpersoner utgående från deras egna kunskaper angående queerkulturen. En risk finns att dessa queerrepresentationer skapade ur ett heteronormativt perspektiv blir bristfälliga och inte återger hur verkliga personer inom HBTQI+ upplever sin identitet och kultur.³⁰

Från kultur och representation finns en viktig ingrediens som binder samman hela kulturprocessen och gör att en kultur kan gå framåt. Den funktionen är ”mening”(betydelse) som är en innebörd som kommer till uttryck i konsumenternas livsstil inom kulturen. Stuart Hall definierade mening och dess inverkan på kulturbegreppet genom att förklara kultur som en fysisk process där skapande av kulturellt material sker i ett utbyte av betydelser, ”ett givande och tagande av mening”. Detta utbyte fungerar endast inom en grupp och mellan människor i ett samhälle genom social interaktion. Material, människor och händelser skall vara laddade med ett eget tolkat värde. Detta värde, eller mening, får sin innebörd genom hur vi använder och tillämpar den i vår vardag. Hall tillägger slutligen att kultur är allt som inte är genetiskt

---

³⁰ Mulvey, ”Visual pleasure and narrative cinema”, 57–66.

inom oss, utan det som kan styras av betydelse och innefatta en mening. Denna kulturprocess omfattar det kulturella kretsloppet där mening bildar en identitet för människorna i kulturen. En representation i queerkulturen blir meningsfull för den som tillhör HBTQI+ och kan känna av en tillhörighet, som delar av en minoritet i det heteronormativa samhället.³¹

Mening skapar även regler och organiserar människors beteenden i och med att vår kunskap ökas av kulturutbytena. Från kulturutbytena får vi information om hur ett material, en händelse eller en person skall gestaltas och tolkas. Dessa regler ger upphov till normer och sociala regler för att representation eller kultur skall ha en grund att stå på. Om flera människor identifierar sig med ett ting eller en händelse med mening och får bekräftelse av en interaktion inom en grupp eller ett samhälle, skapas det med andra ord en regel om hur tinget eller händelsen skall uppfattas och värderas. Med andra ord är det människor som uttrycker sitt ”jag” via kulturprodukter som används i vardagen, inklusive de massmedier som tillhör och formar populärkulturen.³² Populärkulturen beskrivs av Lindgren som folkets konsumtionskultur”, dvs. alla kulturprodukter inom film, tv, media, radio, mode, litteratur, musik som riktas till och konsumeras av majoriteten i samhället. Därtill liknar den och har relationer till andra kulturbegrepp som finkultur eller folkkultur, vilket leder till att termen blir svår att analysera. Den ger referenser till vår vardag samt ger oss en speciellt emotionell koppling genom nostalgi som ger människor en tillhörighet. Exempelvis en specifik generation på åttiotalet kanske har kopplingar till retrotrender inom musik och minns hur spelbranschen startade. Med andra ord påverkar populärkulturen vårt kollektiva minne av det vi har växt upp med i samhället.³³

Mediernas roll lyfter här fram populärkulturen som ett system av representationer som har samma uttryck som språkliga tecken, och där element så som gester, mode och ansiktsuttryck har en narrativ funktion och uppgift. När vi kommunicerar och växlar kultur symboliserar det meningen som tinget eller händelsen bär på. Hall avslutar definitionen av mening med att den inte endast identifieras i ett objekt eller fenomen, utan att fokuset ligger på hur meningen har formats i fenomenet eller objektet. Det är frågan om hur processen sker, där representationen fungerar som verktyget för

---

³¹ Hall, *Representation*, 1.

³² Lindgren, *Populärkultur*, 29.

³³ Lindgren, *Populärkultur*, 18.

meningens form och tolkning. Det handlar om att beskriva, skildra och återge en mimetisk fantasi där en individuell samt gemensam uppfattning om världen, människor, objekt, händelser formas.³⁴

Vi kan nu återgå till frågan om det är en maktstruktur från det heteronormativa perspektivet som är delaktigt i skapandet av den visuella representationen. Exemplet är den stereotypiska representationen av en glamoröst klädd man som queer gentemot en kostymklädd man som heterosexuell. Svaret är ja, att här handlar det om vad det heteronormativa samhället (som majoritet och dominerade makt) har emottagit och tolkat från queerkulturen. De heteronormativa saknar en queeridentitet och besitter inte samma kunskap som personer tillhörande queerkulturen. Genom ord som väljs att kommunicera med, de historier som berättas, värderas och organiseras, ges tinget eller händelsen en mening. Meningen ger representation, en tillgänglighet. Den skapar en kulturprocess i form av utbyte och skapar också regler och normer som gruppen och samhället kan känna sig delaktigt av. Här krävs en bred forskning inom den representation som en person vill skapa, där mottagande av information från de som tillhör den identitet som skall representeras är essentiell. Detta gäller såväl majoriteten av ett samhälle som en minoritet.³⁵

3.2 Populärkulturens förhållande till queerkulturen

Queerkulturens synlighet inom populärkulturen blir mer framträdande i och med att massmedier styr och ger queerkulturen mer vikt i vår samtid. Mitt forskningsmaterial är *Zelda*, en serie som hör till populärkulturen i egenskap av en fiktion i underhållningssyfte. Givetvis finns queerkulturen inom finkulturen i konst och litteratur där konstnärerna Nils von Dardel, Touko Valio Laaksonen, och David Hockney kan framföras som exempel. Men queerkulturens uppsving nationellt och globalt på 1980-talet fram till nutid beror på att fiktion, nyheter och underhållning gav ett extra stöd för spridning av kunskap om och förståelse av HBTQI+- ämnet. Därtill hjälpte den teknologiska utvecklingen till med spridningen av kunskap om och förståelse av sexuella minoriteter.

---

³⁴ Hall, *Representation*, 3.

³⁵ Lindgren, *Populärkultur*, 30.

Här kan också frågan ställas om queerkulturen räknas till populärkultur och på vilka villkor den slutsatsen kan dras? För att utreda det, måste termen populärkultur definieras med hänvisning till hur sådan kultur används av konsumenterna och användarna. Enligt Lindberg beskrivs populärkultur som kommersiell. Den är ekonomiskt förknippad med konsumtionsvaror. Som exempel ges mode och fiktion. Populärkulturen skall även vara lättillgänglig för alla och för större gruppers identifikation. Här kan queerkulturens mode klassificeras in eftersom ett kretslopp av konsumtion, användning och utbyte kan ske i de materiella varorna för queerkulturen.³⁶ Element och estetik som är kännetecknande för queerkulturen är de feminina (femme) dragen hos män respektive de maskulina (butch) dragen hos kvinnor. Exempel på visuella attribut för kvinnor är kostym, byxor för män som bärs av kvinnor, aggression, dominant attityd, sexuell aktivitet. För männen handlar det om glitter, tårar, ljusa färger, snobberi i attityd. Narrationen i populärkulturell fiktion kännetecknas ofta av ödesmättande teman som död, skam och vanära.³⁷ Historiskt började queerkulturen sakta få visuellt genomslag och styrka under 1980-talets schlagermättade år varefter queerkulturen fortsatte att växa med ökad acceptans och förståelse för HBTQI+.³⁸

Populärkulturen symboliserar även vardagen genom tecken som omger oss i vår personliga livsstil samt vår grupps livsstil. Den blir ”folklig” och återspeglar önskingar och behov. I detta sammanhang passar queerkulturen in när personer inom HBTQI+ vill ha en representation i fiktion som de kan relatera till i sin vardag. Här har en series modalitet också en roll att spela när det gäller att tilltala läsaren. Modalitet handlar om olika definitioner av verklighet och hur dess värde mäts i olika bilder och sammanhang. Hur serier uppnår ett värde av verklighet skapas genom form och tecknarstil samt textens innehåll. Olika nivåer av modalitet i olika serier påverkar hur handlingen berättas, men utesluter inte en series representationsförmåga. En serie där den naturalistiska modaliteten är högre i tecknarens stil behöver inte representera bättre en verklighet eller ett tema, än en serie vars stil är mer förenklad och har mindre naturalistisk modalitet.³⁹ För att återgå till föregående kapitelns tema om maktstrukturens roll i formandet av kultur har populärkulturen väsentliga infallsvinklar som berör detta. Sociologen Todd Gitlin beskrev populärkultur som: kommersiell med

³⁶ Lindgren, *Populärkultur*, 31–32.

³⁷ Lindholm, Nilsson och Kulick (red.). *Queersverige*, 301.

³⁸ Shepard, Jason M, *LGBT Rights Law*, 664.

³⁹ Jewitt och Oyama, "A social semiotic approach", 151–153.

massutspridning, konstant varierande, dominerar hemmen och fyller rum med bilder, samt slutligen en kultur som materialiserar och reproducerar den dominerande ideologin i samhället. Gitlin drar slutsatsen att populärkulturen formar dominerande ideologier i samhället. Med denna påverkan kan populärkulturen styra tolkningar och information kring HBTQI+-frågor ur både queert perspektiv och ur det heteronormativa perspektivet.⁴⁰

3.3 Semiotiska aspekter på queerkulturen och stereotyper

I det tidigare kapitlet om queerkulturen och sociologin framhövdes att det visuella språket är en central faktor för människors kommunikation och utbyte av kultur. Allt visuellt språk är tecken som fungerar som en del av representationssystemet. Dessa tecken kan översättas till ett gemensamt språk som delas av en grupp eller ett samhälle. Alla tecken är med andra ord våra inlärdade begrepp och idéer som kan kopplas till de visuella bilderna. Allt talspråk, bildspråk, symbolspråk samt gester och ansiktsuttryck är tecken som organiseras i system som slutligen uttrycker mening. Hur är det maskulina respektive det feminina uttrycket uppbyggt? Hur vet vi vad som räknas till de respektive kategorierna? För att kartlägga hur dessa tecken uppfattas som maskulina eller feminina i samhället, skall semiotikens funktion klargöras vid sidan om queerkulturen.

Grundläggande handlar semiotik om sambandet mellan ett eller flera teckens innehåll och funktion, och att tecken är en sorts ”redskap” (med olika funktioner) för att forma texter i relation till kontexter. När dessa tecken identifieras kan de problematiseras och forskare kan upptäcka hur ett specifikt visuellt attribut får en funktion. Texten och kontextens funktioner redogörs för i Roman Jakobsons kommunikationsmodell som innefattar sex olika faktorer som anses grundläggande för varje akt av kommunikation. Först själva meddelandet, som är kopplat till den poetiska funktionen. Därefter sändaren, vars funktion är att uttrycka en avsikt (emotiv funktion). Mottagaren av budskapet är beroende av en anpassning av meddelandet till olika typer av mottagare, dvs. den konativa funktionen. Däremellan finns det kontexten som är kopplad till den referentiella funktionen. En kontakt måste finnas mellan sändare och mottagare för att budskapet skall nå fram och få gensvar. Detta är den fatiska funktionen. Slutligen finns

---

⁴⁰ Gitlin, ”Hegemony in transition”, 202–246.

koden som bär den metalingvistiska funktionen med ett gemensamt överenskommet system i språket. Jakobson påpekar att alla element måste vara närvarande vid varje kommunikationsakt. Men tillägger att ett eller fler element kan dominera vilket gör att kommunikationsakter kan skiljas från varandra.⁴¹ Här har varje element dominerande funktion som gör att innehåll, idéer och socialt konstruerade system kan delas mellan personer, samhällen och kulturer.⁴²

Vid en snabb bildsökning på ordet ”*masculine*” med Googles sökfunktionen får jag direkt fram ord och bilder som talar om kroppslig styrka, aggressivitet och pengar (bild 1). Genom kulturutbyte och social interaktion har vi blivit lärda att dessa tecken hör till den maskulina kategorin. Detsamma gäller för en snabb bildsökning av ordet ”*femininity*”. Bilder av färgen rosa, mjukhet och brett oskyldigt leende visar att dessa tecken representerar det feminina på det sätt som vi har blivit lärda i vårt samhälle.⁴³ Dock skall man ha i åtanke Aristoteles kommentar redan på 300-talet före Kristus kring mening och representation. Han fastslog att ingen naturlig förbindelse föreligger mellan språkliga ljuduttryck och deras innebörder.⁴⁴ Ett substantiv är inte naturligt bundet till det ting som betecknas, utan skapas som en beteckning och/eller en symbol. I så fall kan inte till exempel styrka naturligt kopplas till det maskulina eller färgen rosa till det feminina, och en flannelskjorta är inte lesbiskt kodad på grund av en naturlig koppling till det lesbiska. Halberstam betonade här också identifieringen av konceptet butch och om hur det maskulina uttryckets essens blir synlig om de maskulina koderna projiceras av kvinnor eller andra könsidentiteter. Hon menar att det maskulina uttrycket inte definieras och baseras utifrån en mans kropp, utan hur vi kulturellt och socialt har byggt upp vår uppfattning av maskulinitet. Sådana tecken är påverkade av den sociala interaktionen och blir produkten vad vi uppfattar som butch och femme, eller maskulint och feminint.⁴⁵

Saussures framhävde precis som Aristoteles att tecken baserar sig på språkliga och kulturella konventioner. Han delade upp språket i ”*langue*” och ”*parole*” för att framhäva det sociala elementet i språket. *Langue* står för språkssystemet och grammatiken samt de dolda reglerna och koder som alla måste följa för att

⁴¹ Sonesson, *Bildbetydelser*, 102.

⁴² Lindgren, *Populärkultur*, 61–62.

⁴³ Skärmdump av googlesökning av ”*masculine*” och ”*feminine*” Se Bilaga 1 & 2.

⁴⁴ Aristoteles, *The Organon*, 117.

⁴⁵ Halberstam, *Female Masculinity*, 1–5.

kommunicera. *Parole* står för det specifika språkbruket och förutsätter den samtidiga närvaron av språksystemet/langue för att kommunikationen skall bli förstådd. *Parole* används av den aktuella talaren och står för den specifika handlingen när något skriver, talar eller målar. Med andra ord är *Langue* den sociala delen av språket, medan *parole* är den individuella språkhandlingen i kommunikationen. Med detta preciserar Saussure att vi föds in i språk med koder och mening som är socialt formade och att dessa regler inte kan formas individuellt. En författare kan bestämma vad hen vill säga, men hen kan inte bestämma huruvida hen skall använda språkreglerna eller inte, om hen vill bli förstådd. Reglernas grund ligger i samhället, kulturen och delade kulturkoder, inte i naturliga betingelser eller det individuella subjektet. Det betyder att det är via de underliggande reglerna som språksystemet styr den kulturella kontexten i språkbruket.⁴⁶

Det bekräftar Aristoteles teori att språket inte bildas från ”det naturliga”, utan hur vi upplever och tolkar och för vidare vår information via tecknet. För att återgå till kategorierna maskulint och feminint och hur tecknen blir sorterade i dessa framhäver antropologen Claude Levi-Strauss de språkligt bestämda strukturernas viktiga roll i sin teori om myter. Myter kallas de återkommande narrativa mönstren i traditionella berättelser och religioner, men också i film, TV-, böcker - eller andra kulturmedier inom modern fiktion. Det kan exempelvis vara en karaktär som personifierar konceptet ”*den fula ankungen*” (originalberättelsen skriven av Hans Christian Andersen). Denna person är ofta utstött och/eller missförstådd, men i berättelsens slut får karaktären bekräftelse och ära från omvärlden på grund av goda gärningar hen har utfört. Inom den fiktiva världen för queerpersoner är ”bury your gays” en förekommande myt. Det innebär att det skall ske ett tragiskt ögonblick för en HBTQI+- karaktär, så som sjukdomsfall, olycka eller annan form av separation från sin partner. Den tidigare förklarade definitionen av *parole* och *langue* upprepas av Lindgren med hänvisning till Lévi-Strauss strukturalistiska mytanalys där ett samband mellan *parole* och *langue* kan ses i myter: ” [...] under den till synes heterogena uppsättningen av myter (jfr *parole*) återfinns en homogen struktur (jfr *langue*).”⁴⁷ När vi kombinerar dessa två mönster kan vi finna den gemensamma meningen i specifika myter. Myter fungerar som ett språk där tecken får betydelse om de kombineras på ett specifikt sätt. Lévi-Strauss förklarar vidare att binära motsatspar är en grund för myter. Han förklarade teorin genom att tillämpa Saussures strukturalism på en analys av två olika masker skapade av den

⁴⁶ Hall, *Representation*, 18–20.

⁴⁷ Lindgren, *Populärkultur*, s 76.

amerikanska ursprungsbefolkningen. Utifrån en komparativ studie av de två maskerna kunde han identifiera attribut som exempelvis form, material och funktion, genom att deducera en enhet ur en annan. En innebörd skapas med andra ord ur vårt sätt att identifiera kategorier som utesluter varandra men som går att jämföra: man/kvinna, maskulint/feminint, heterosexuell/homosexuell och vi/de. Här får tecken en betydelse när de står i relation till ett annat tecken, det bestäms av åtskillnaden. Samhället kan inte veta vad som är queer om vi inte vet vad som är heteronormativt. På samma sätt kan samhället inte veta vad som klassas till maskulint om det inte vet vad som är feminint.⁴⁸

Därtill är samhällets formation av ideologier en viktig punkt beträffande stereotypers koppling till myter. Ideologi är en världsbild som har koppling till samhällets maktstrukturer.⁴⁹ Den återspeglar inte verkligheten utan formar hur vi uppfattar verkligheten. Myterna fungerar också ideologiskt i och med att en ideologi baserar sig på medvetna eller omedvetna syften och intressen. En struktur som vi uppfattar som heteronormativ kan alltså ses som en maktordning som vi upplever som självklar.

Detsamma gäller minoritetsgrupper som till exempel queerkulturen.

Fjäderboa och flanellskjorta ser vi som en självklarhet och förknippar med queerkulturen, även om det kanske bygger på en ideologi om hur samhället skall identifiera kulturen och minoriteten utifrån det heteronormativa samhället. Stuart Hall belyser klädernas två separata funktioner: den fysiska funktionen att täcka vår kropp och skydda oss från väder och vind, och den representativa funktionen av mening.

Människan bär specifika kläder som konverterats till tecken vilket vi kan läsa av. Kläder som uttrycker vardag, elegans och romans är något som har utvecklats från gemensamma regler inom en kultur. Här har mode en överensstämmelse av koder som kombinerar ett eller flera plagg för ett koncept. Här skall det slutligen noteras att differensen av klass, kultur, ålder och genus påverkar förståelsen av kläders tecken och mode. Men de som befinner sig inom en grupp som delar samma koder för mode har tillgång till referenser som gör att de kan tolka tecken på samma nivå.⁵⁰

⁴⁸ Sonesson, *Bildbetydelser*, 50–55.

⁴⁹ Lindgren, *Populärkultur*, 76–77.

⁵⁰ Hall, *Representation*, 22–23.

När material skall undersökas, i detta fall seriestrippar, handlar det om att dekonstruera innehållet. Ronald Barthes presenterade en analysmodell år 1964 där han undersökte en reklambild för pastamärket Panzoni. Modellen beskriver hur en bild har ett denotativt betydelseskikt (bildens ytliga innehåll) och ett konnotativt betydelseskikt (bildens indirekta innehåll). Barthes intresse var att separera det relevanta från det irrelevanta i bilden. Han använde olika begreppspar från Saussures lingvistik för att beskriva de olika nivåerna av bildens innehåll: Form mot substans, uttryck mot innehåll, och metafor mot metonymi. Här skall det beaktas att Barthes modell inte undersöker hur denotation och konnotation förhåller sig till varandra, eller hur mycket det finns av dessa i en bild.⁵¹

Tar vi en grön flanellskjorta på en lesbisk kvinna som exempel, får vi information om att det är en klädsel. Den är grön, rutig och bärs av en kvinna. Denna observation är på denotativ nivå ifall det handlar om en bild eller annat visuellt eller språkligt tecken. Konnotationen i den avbildade flanellskjortan är att den symboliserar queerkultur för lesbiska, en slags skyltning. Den rutiga skjortan kommer från amerikanska *lumberjack* (timmerarbetare) och klassas som ett manligt uttryck.⁵² Dock är dessa symboler konstruerade av ideologier och sociala utbyten, och kan inte förstås av de personer som inte besitter kunskapen om flanellskjortans koppling till queerkulturen. Kopplingen befinner sig alltså på den konnotativa eller ”mytiska” nivån som Barthes definierar. Genom att analysera material med hjälp av dessa teoretiska modeller kan maktordningar upptäckas genom att framställa hur vissa attityder och föreställningar värderas högre än andra.⁵³

3.4 Gränsen mellan fördomar och stereotyper

Ställer vi frågan ”hur en stereotypisk homosexuell man respektive lesbisk kvinna ser ut” till en slumpmässig person som är uppvuxen i västvärlden eller känner till samhällets ideal för en man respektive en kvinna, kommer svaret konkret. En homosexuell man dras till en feminin utstyrsel. En lesbisk kvinna klär upp sig i det som vi anser är maskulint.

⁵¹ Sonesson, *Bildbetydelser*, 190–202.

⁵² Thomas, ”Ask a Homo, Slate.com (senast hämtad 28.03. 2019).

⁵³ Lindgren, *Populärkultur*, 83–84.

Vad grundar sig påståendet på? Lena Martinsson nämner att historiskt sett baserar sig dessa fördomar på den heteronormativa könsrollsindelningen och hur ekonomin fördelas i parrelationer.⁵⁴ I ett heterosexuellt förhållande gick systemet under 1950-talet ut på att en kvinna hade lägre lön, vilket ledde till att mannen betalade kläder och andra tillbehör till henne. Om två kvinnor levde tillsammans ansågs de ha relativt dålig ekonomi på grund av löneklyftan mellan könen. Då räknade samhället med att de inte hade extra pengar att lägga på utseende och andra attribut som ansågs vara feminina. Fördomar om att lesbiska kvinnor har maskulina drag så som kort hår, att de är vältränade och att de har en arrogant attityd menar Martinsson har att göra med att kvinnan på så sätt försöker ta mannens roll, i stället för att uttrycka sin feminina sida och locka till sig mäns intresse.⁵⁵

I de homosexuella männens fall finns det exempelvis fördomar om att de gillar att köpa kläder och snygga till sig lite extra. Vilket i sin tur kommer från könsrollsanklagelsen att de har bra manliga inkomster och därför kan lägga extra pengar på utseendet. Martinsson menar här att mannen i ett homosexuellt förhållande tar rollen som kvinna och man i den heteronormativa könsrollsfördelningen. Enligt dessa historiska observationer om könsroller och om ekonomiska klyftor, uppstod en stereotyp beskrivning av homosexuella som det heteronormativa samhället kunde återspegla. Därför är det viktigt att med en viss försiktighet undvika dessa stereotyper om HBTQI+-personer eftersom de förnekar homosexuellas identitet som man och man, respektive kvinna och kvinna i ett förhållande och kan leda till diskriminering.⁵⁶

3.5 Sammanfattning

Från utredningen av de kultursociologiska aspekterna har de visuella stereotypa elementens funktion i samhället diskuterats. Representation formar identiteten för queerkulturen och det är av stor vikt vem som skapar representationen och hur den är strukturellt uppbyggd. Stereotypiska element baserar sig på färdigt framställda tolkningar som sprids inom det kulturella kretsloppet. Könsstereotyper hänger ihop med begreppet "the male gaze" som kan konverteras till "the heteronormative gaze" där de

⁵⁴ Martinsson och Kulick (red.). *Queersverige*, 391–394.

⁵⁵ Ibid., s. 400–402.

⁵⁶ Gaybladet, "8 stereotyper" Gaybladet.se (senast hämtad 01.11.2016).

stereotypa elementens struktur blir upptäckta genom att observera hur representation av queera karaktärer är skapade av heterosexuella; majoriteten av betraktarna är heterosexuella. Seriekonstens roll inom populärkulturen är trots allt att vara ett underhållningsmaterial som är tillgängligt för alla. Därtill har populärkulturen en stor förmåga att anpassa sig till vår individuella och gemensamma vardag. Här spelar seriens modalitet en stor roll för att påverka en series handling och trovärdighet för läsaren. Det bör noteras att en series form och stil inte alltid ger bättre representationsförmåga när graden av naturalistisk modalitet är hög. All information som vi har slutligen konsumerat från seriekonsten delar vi vidare till andra genom sociala interaktioner, medvetet eller omedvetet. Med andra ord kan populärkultur även styra visuella tolkningar av HBTQI+ ur det heteronormativa perspektivet genom att populärkultur förkroppsligar och reproducerar samhällets dominerande ideologi.

4. BILD- OCH TEXTANALYS AV BILDMATERIAL SOM INNEHÅLLER STEREOTYPER

Efter att ha redogjort för queerkulturens historia och hur dessa visuella uttryck kan studeras semiotiskt kan nu en mera detaljerad bild- och textanalys göras. Där stereotypiska uttryck för queer identitet kan observeras i serierutor och illustrationer har bildexempel valts ut för analysen. Bilderna beskrivs i detalj med fokus på karaktäristiska drag och vilken uppfattning de förmedlar åt serieläsaren, och sedan diskuteras hur de visuella tecknen för queer identitet återspeglas i bilden.

Först görs en analys av hur homosexuella män framställs inom seriekonsten. Mina exempel är en äldre serie från 1980-talet och en nyare från 2000-talet. I den första analysen används karaktären ”Extrano” från serien *Millennium*, (januari 1987), skapad av Steve Englehart och tecknad av Joe Staton. Karaktären representerar vissa stereotyper om homosexuella män. I analysen skall jag identifiera vilka de stereotypiska tecknen för queer identitet är, och hur de konkret representeras i bilden. För att kunna identifiera samtida stereotypiska drag används huvudkaraktären från *Rawhide Kid*. Jag använder utvalda bilder från år 2003 eftersom författarna av Marvels *Rawhide Kid* lät karaktären komma ut som homosexuell det året.

Därefter görs en analys av hur lesbiska förhållanden har framställts i äldre respektive samtida illustrationer. Jag använder samma tidsordning och börjar med en äldre serie från 1988 och sedan en nyare serie från 2015. Den äldre serien kommer från magasinet *AARGH!* med titeln *A short walk on a cold day*, skapad av av Roz Kaveney och Graham Higgins. Därefter analyserar jag utvalda bilder ur serien *Lumberjanes* skriven av Noelle Stevenson, Shannon Watters, Grace Ellis m.fl.

4.1.Extrano och mötet med AIDS-smittande vampyrsvartalfer

I den "värld" av fiktiva karaktärer som förlaget DC Comics byggt upp i sitt utbud finns det en karaktär som gjort sig känd som Extrano i flera nummer av *Millennium* och *The New Guardians*. Superhjältekaraktären Gregorio de la Vega fick namnet "Extrano" (vars namn betyder "Den extrema" eller "den annorlunda" på spanska) som ett alter ego när han beviljats sin nya identitet som superhjärte. Han är en av de åtta utvalda människorna på jorden att representera mänskligheten i en väktargrupp. I sin hjälteutstyrsel kan han kontrollera magi och bär en lila kappa som första klädsel (bild 2). Genom andra hälften av äventyren bär han en mer subtil form av utstyrsel som med säkerhet skulle kategoriseras som stereotypisk ur ett HBTQI+-perspektiv. Han har här exempelvis långt slingrande hår som sträcker sig bakåt, höga stövlar, öppen lila väst med gyllene eller gula dekorationer och ett höftskynke i samma färg. Därtill bär han utsmyckningar och ett örhänge som kopplas till homosexuella män (bild 3). Kläderna som Extrano bär fungerar som queera identitetsmarkörer i och med att de klassas som feminina (lila, guld, höga stövlar, ett örhänge). Ett örhänge på det högra örat är därtill en underliggande regel för homosexuella män.⁵⁷

Vad som är regelns ursprung är okänt, men myten lever kvar i det kulturella kretsloppet på grund av den starka laddning som traditionellt är knuten till höger och vänster som symboliska alternativ. När det kommer till klädseln, som exempelvis den öppna västen som avslöjar övre delen av kroppen och de höga stövlarna, kan denna kopplas till stil- och klädval som i ett amerikanskt sammanhang har ansetts vara camp. Höga stövlar är vi lärda i det västerländska samhället bärs främst av kvinnor. Detsamma gäller kläder

---

⁵⁷ DeMello, *Encyclopedia of Body Adornment*, 94, En myt som har konstruerats under sociala interaktioner. Det verkar inte gå att fastställa något bestämt ursprung för detta attribut, men det är tydligt att det slog igenom under 1960-talet i västvärlden.

som är utmanande. Guldutsmyckningar och andra smycken och accessoarer kopplas till kvinnor. När män bär kläder som kopplas till kvinnlig identitet bryter de heteronormativa regler som det västerländska samhället i varierande grad har indoktrinerat oss i. Är ett plagg kvinnligt och bärs av män kopplas det till transvestit- och dragqueenkulturen och betecknas gärna med termer som *kitsch* och *camp*. Via kläderna antar läsarna att karaktären är mer affektbetonad och flamboyant.

Andra drag är därtill Extranos uppseendeväckande poseringar och beteendemönster som kopplas till ett feminint uttryckssätt, exempelvis står han lutad mot en bardisk med framåtböjda höfter (bild 4). Han refererar till sig själv som ”auntie” (vardaglig benämning på faster eller moster på engelska) för att ge intryck av att vara komikern i väktargruppen (bild 5). Därtill tenderar de andra i gruppen att behandla honom som den homosexuella vännen som ger livssyn och råd om sex (bild 5) och har en avvikande inställning till fysisk närhet (i en episod frågar en kvinna om det är okej att kramas, som om Extrano skulle undvika beröring med kvinnor). Dessa gester, ansiktsuttryck och handlingssätt ger ytterligare tecken för femininitet hos den manliga karaktären. Även Extranos vänner integrerar med honom med varsamhet (exempelvis i den nämnda episoden) och på ett annat vis jämfört med de övriga manliga medlemmarna i gruppen.

Ytterligare en koppling till stereotyper för HBTQI+ är Extranos möte med den HIV/AIDS-smittade vampyrsvartalfen ”Hemo-goblin” som är en ordlek med ordet hemoglobin och engelska ordet goblin som betyder svartalf, eller till engelskans Hobgoblin som betyder troll (bild 6). Extrano blir attackerad, men serien bekräftar inte om Extrano led av HIV från tidigare eller om han fick smittan av vampyren (bild 7 och 8). Det som serien berättar är att hjältegruppen som har varit i kontakt med vampyren kontrollerades för AIDS, men Extrano och två andra karaktärer var de enda i väktargruppen som fick positivt. Medveten om det öde som väntar honom undertrycker Extrano känslorna för att återgå till hjälteuppdragen. (bild 9). HIV och AIDS fick stor uppmärksamhet på 1970- och 1980-talet och kopplades till den queera subkulturen till den grad att HIV och AIDS fick namnet ”the gay sickness” på engelska. Serier har fördelen att i ord och flera bilder utveckla karaktärer och ge dem mer substans än vad exempelvis kort seriestripp eller pärmbild kan göra. Men exemplen visar också att trots att serien hade möjlighet att skapa en mer mångsidig identitet för Extrano förblir framställningen av honom präglad av stereotyperna.

Ett antagande som kan göras om queerkulturen och HBTQI+-stereotypernas uppkomst inom seriekonsten, är att det handlar om att undvika konflikter med nationella och internationella lagar. Seriebolagen använde attribut och bilder med kodade betydelser som var kopplade till queerkulturen, eftersom det inte var tillåtet eller accepterat att befrämja andra sexualiteter utöver det heteronormativa idealet.⁵⁸ Samtidigt fungerade dessa koder och symboler som ett sätt att hitta likasinnade inom samma sexualitet. Ser man ur ett historiskt perspektiv på Extrano i *Millennium*, och i *The New Guardians* och de stereotypiska uttryck som är kännetecknande för sådana karaktärer, så kan man dra slutsatsen att de skapades för att undvika den censur och den tabubelagda attityd gentemot queerkulturen som varade under slutet av 1900-talet.⁵⁹

4.2 Hur Rawhide kid kommer ut ur skåpet och in till saloonen

”If you saw the Kid riding into your town, things would never be the same again.”⁶⁰ Så introducerades och avslutades berättelsen i den nylanserade versionen av Marvels klassiska cowboyhjältiserie *Rawhide Kid: Slap Leather* från 2003. Den är ett reviderat nytryck av en äldre serie som är skriven av Ron Zimmerman och tecknad av John Severin. Den första versionen av *Rawhide Kid* utkom på 1950-talet och Zimmerman var en av de ursprungliga upphovsmännen till serien.

Rawhide kids historia i den nya serien berättas ur Toby Morgans perspektiv med en berättarteknik där hans beskrivningar av händelser ger upphov till en narrativ jagform. Serien börjar med en presentation av omgivningen och Tobys familjesituation i staden Wells Junction. Toby, hans far Matt Morgan och hans mor hade tidigare levt på en farm i Plum Springs. Men när Matt Morgans hustru avled, flyttade de till Wells Junction för bättre arbetsmöjligheter. Matt Morgan hade fått en tjänst som Sheriff, och i seriens senare kapitel visar det sig att Matt var den enda som visade intresse att söka och ta emot denna tjänst i staden. Wells Junction beskrivs av Toby som en lugn och odramatisk stad, i jämförelse med hans tidigare hem i Plum Springs, där pistolstrider och gänggräl var vanligt förekommande. I Tobys skola introduceras läraren Laura Ingulls som är det romantiska intresset för Matt Morgan. Rawhide kid (med födelsenamnet Johnny Bart,

⁵⁸ US Capitol visitor center, <https://www.visitthecapitol.gov>, (senast hämtad 24.01.2021).

⁵⁹ Mendos (red.) et al., *State-sponsored homophobia 2020*, ILGA, 100, 151.

⁶⁰ Zimmerman, och Severin. *Rawhide Kid: Slap Leather*, 25.

tidigare John Bart under 1950-talet) råkar komma till staden när Sheriff Matt Morgan råkar ut för ett våldsamt gräl med den kriminellt efterlyste Cisco Pike och hans gäng. Rawhide kid bestämmer sig, efter att ha gjort bekantskap med Morgan och hans son, att hjälpa Sheriff Morgan att fånga in Pikes gäng. I Pikes kriminella grupp finns karaktärer som Red Duck och Catastrophe Jen som sticker ut som frontala gängkamrater.

Serien slutar med att Rawhide kid lyckas besegra Cisco Pikes gäng, Matt Morgan och Laura Ingulls gifter sig, sonen Toby känner sig stolt över faderns karaktärsutveckling till det bättre och Rawhide Kid rider bort ur staden, mot horisonten. Seriens berättelseuppbyggnad innehåller med andra ord narrativa klichéer som andra cowboyserier utgår ifrån, exempelvis den franska serien Lucky Luke av René Goscinny m.fl. Redan på första kapitlets inledande sida presenteras hjälten som ett typiskt ”ögongodis” (bild 10). Rawhide kids posering är framställd för att betraktaren skall lägga märke till pistolerna i karaktärens händer, i och med att detta är de attribut som står för hans goda rykte. Det är dock pistolernas position som avgör hjälten intentioner. I bilden ser man The Kid blåsa av en avfyrad pistol som han håller i vänster hand. Med den högra handen håller han den andra pistolen i en neråtvinkel framför skrevet. I bakgrunden syns fyra cowboys som betraktar Rawhide kid bakifrån, alla med olika ansiktsuttryck. En Cowboy ser fundersam ut, en annan ser med en äcklad blick på The Kid och de två andra har mera neutrala ansiktsuttryck. Andra omslagsbilder som följer samma pistolframställningsmönster som är värda att presentera är från andra volymen av serietidningen (bild 11). Där får läsaren en närbild på Rawhide Kids skrev där pistolbältet är positionerat framför skrevet och Rawhide Kids händer rör bältet vid varsin sida. Bilderna här inflikar en sexuellt objektifierad version av hjälten. Men detta är bara omslag och inledande bilder, hur förhåller sig karaktären i själva berättelsen?

I början av berättelsen framställs Rawhide kid som ett hett skvallerämne. I andra karaktärers mera positiva omnämnanden av honom pratas det om hans skicklighet (bild 12). Men när väl Rawhide kid kliver in i rampljuset får hans prydliga utstyrsel all uppmärksamhet av såväl bi- som bakgrundskaraktärer. När Rawhide Kid första gången dyker upp i Wells Junction kommenterar Cisco Pikes gäng hjälten klädsel. I tredje bildrutan är texten i pratbubblorna markerad i fetstil vid ord som ”expectin” (förväntad), ”dress” (klädd) och ”a month's pay” (månadslön) för att poängtera klädernas värde (bild 13). Rawhide Kid är själv medveten om och stolt över sin dyra klädsel vilket han inte är rädd för att bekänna för personer han möter (bild 14). Här kan det observeras att ”The

Kid's" fysiska skickligheter kommer först i andra hand medan hans utseende och klädsel är i fokus för de karaktärer han möter. Enligt mönstret för "male gaze" är detta en vanlig reaktion på fiktiva kvinnor, där deras femininitet och prydlighet är viktigare än deras potentiella personlighet och atletiska egenskaper. För Rawhide kid vill författarna att hans femininitet presenteras så ofta och så markerat att det blir en överdrift, för att peka ut att han inte hör till majoriteten av de maskulina cowboymännen i serien. Skvallerfenomenet får stort utrymme i seriens första avsnitt (bild 12) som visar hur hjälten intresse för skvaller och kändisar får funktionen att markera hans stereotypt feminina sida ytterligare. Enligt västerländska heteronormativa uppfattningar behandlas skvaller och kändissamtal som feminina attribut och skall därmed höra till kvinnornas intresseområden.

Andra sammanhang i serien där huvudkaraktärens klädsel eller utseende blir föremål för objektifiering av såväl författarna som tecknarna är när Rawhide Kid gör ett magmuskelträningsspass i endast underkläder. I samma scen letar några barn från Wells Junction upp Rawhide Kid för att ifrågasätta hans bravader (bild 15). Rawhide kid gör ett påklädningsframträdande framför pojkarna. Här ger bildrutorna en närbild av hans överkropp, samt en helbild där han drar fram sin blåa kappa. I den sista rutans pratbubbla avslutar Rawhide kid med den i fetstil markerade kommentaren "shows over" (föreställningen är över). Scenariot bekräftar att han söker efter uppmärksamhet kring sin kropp.

I det tredje avsnittet har Rawhide Kid accepterat att hjälpa Sheriff Morgan att besegra Cisco Pikes gäng. På en sida står Rawhide kid, halvnaken i bara *chaps* (benskydd) och underkläder och tränar prickskjutning med pistolen mot pennor (bild 16). Här är återigen ett scenario som kretsar kring utseende och att hjälten själv vill att personerna han möter skall ge honom uppmärksamhet. Han poängterar att priset för kändisskap är att bli sedd, vilket han gärna tar för sig av. Som avslutning på sidan, drar han en slutkommentar om att han vill känna vinden fläkta på sina "cheeks"(i referens till engelskans "buttcheeks"). Tyvärr missuppfattar Sheriff Morgan ordleken och tror Rawhide kid menar kinderna. Genom att tecknarna visar hur Rawhide kid blinkar med ena ögat i en av de sista bildrutorna, förstår läsarna samt Sheriff Morgan att kommentaren är en ordlek med en indirekt innebörd. För att klarlägga detta, är ord som "those" markerad i fetstil för att syfta till andra betydelser av ordet "cheeks".

I tal och beteende har Rawhide Kid en defensiv ton när han argumenterar med andra karaktärer. Sättet han för fram sina åsikter och argument på är i enlighet med amerikanska föreställningar om ”camp” som ett konstlat eller tillgjort beteende. Vilket observeras av hur ansiktsuttrycket är tecknat, och hur orden i pratbubblorna är skrivna och markerade i fetstil. Beteendemönstret kan också observeras i en scen där Rawhide Kid möter upp Cisco Pikes gäng i andra avsnittet (bild 14 och 17). I första och andra bildrutan i bild 14 vänder Rawhide kid på huvudet och talar om sin cowboyhatts värde på ett defensivt sätt. Rawhide kid har här en defensiv ton även fastän han inte blir provocerad. I exemplets sista rutor får Rawhide kid en kommentar där hans sätt att prata jämförs med att ”carry on like a woman” (går på som en kvinna) vilket Rawhide Kid tar emot som en komplimang och smicker.

I serierna syns det på många sidor att ”The Kid” gestikulerar med händerna och himlar med ögonen när någon inte hänger med på hans tankar och intentioner (bild 17). I tredje bildrutan där Rawhide Kid himlar med ögonen som en reaktion på att Pikes gäng vill utmana honom i en ”macho tough guys test things”, (vilket syftar på en pistol eller slagsmålsstrid), är himlandet återigen en stereotyp anspelning på beteenden som förknippas med ”camp” och manliga ”divor”. När Rawhide kid himlar med ögonen drar han ut på ordet ”sooo boring” vilket uttrycker en uttråkad attityd med en ”befängd” eller fjantig ton i uttrycket. Samma fenomen syns i bild 13 där Rawhide kid kommenterar ”this is a nightmare, a nightmare!” i anknytning till slagsmålssituationen.

När det kommer till indirekta skämt om Rawhide kids intresse för män sker det i form av texten som serien ger (bild 16 och 18). Kommentaren ”I guess I’m not used to sleeping in a houseful of men” är ett exempel som Rawhide Kid ger som svar på frågan hur övernattningen hos Matt Morgan hade varit. Men Morgan missuppfattar kontexten och tolkar det som att Rawhide Kid syftar på att han är en van campare eller vandrare ute i naturen som föredrar att sova ute. För att läsaren skall förstå att hjältens drog ett skämt om sin homosexualitet rättar han Morgan och läsarna med kommentaren ”That little hint missed you by a mile” (den där vinken missade du med en mils avstånd). En annan undagömd stereotypisk ledtråd till Rawhide Kids homosexualitet, är diskussionen om hur Rawhide Kid inte är en morgonmänniska (bild 18). Kommentaren ”Im a bear until coffee, so don’t wake me up unless its serious” bär på en dubbel betydelse för dem som känner till hur termen ”bear” används i queerkulturens kontext. Ordet bear syftar vanligtvis på att bete sig som en björn när man är morgontrött i form

av irritation och möjlig aggressivitet. I queerkulturen riktar sig termen ”bear” till storväxta håriga män inom HBTQI+, och denna användning av termen uppstod i 1970-talets San Francisco.⁶¹ I övrigt är Rawhide Kid i bilderna tecknad med synliga mag- och armmuskler, vilket ger ett manligt intryck, det ger en motsats till hur han personlighetsmässigt beter sig på ett mycket feminint sätt. Tecknarnas stil är semi-realistisk vilket gör att karaktärerna kan ge subtila vinkar till publiken och serievärlden. Förenkling i seriestilar kan försvåra möjligheten till undangömda skämt i och med att det gör uttryck ytliga och förenklade (dvs. med mera abstrakt än naturalistisk modalitet).

4.3 Protesterande dykes i serien *A short walk on a cold day*

År 1988 tillkom en lag i Storbritannien (inkluderande Skottland och Wales) som berörde HBTQI+- personers frihet och kultur. Sektion 28 (Clause 28 på engelska) innefattade att lokala auktoriteter förbjöds medvetet befrämja eller lära ut fakta om homosexualitet eller publicera material med avsikt att främja homosexualitet. Denna lagstiftning påverkade skolorna att inte lära ut acceptansen för homosexualitet som livsstil och familjerelation.⁶² Alan Moore samlade ihop 47 författare och konstnärer världen över för att sammanställa ett protestseriemagasin mot lagen. Moore formade ett eget bokförlag med namnet Mad Love för att publicera magasinet *AARGH! (Artists against rampant government homophobia)*. Serien *A short walk on a cold day*, skriven och tecknad av Graham Higgins och Roz Kaven, är en kort historia om två kvinnor vid namn Anna Jones och Magda som skall gå på en protestmarsch i centrala London. Kvinnorna bestämmer att mötas upp på marschen och läsarna följer med Anna Jones resa till centrum där hon på gatan och tunnelbanan stöter på personer som uttrycker fördomar mot queerpersoner. Väl vid protestmarschen letar hon upp Magda och tillsammans går de med i paraden tills motståndsläget hettar till. Serien avslutas med att Anna Jones och Magda är förenade med folkmassan och utropar ”The people united will never be defeated!” och ”stop the clause!”.

⁶¹ Wright (red.). *The Bear Book*, 24–27.

⁶² UK Public General Acts, 1988 c9, Part IV, Section 28, tillgängligt digitalt via <https://www.legislation.gov.uk> (senast hämtad 24.10.2020).

Både karaktärerna Anna Jones och Magda är visuellt framställda för att ge ett klart maskulint intryck som ”butch”. Under protestmarschen ger serieskaparna en helbild av huvudkaraktärernas utseende där Anna Jones bär en svart läderjacka, ljus skjorta, ljusa byxor och kort svart hår med längre lugg (bild 21). Läppstiftet är tydligt målat och hennes ansiktsform har framträdande käkben. Magda i sin tur är visualiserad i likhet med Jones, men samtidigt en motsats. Hon har en ljus jacka med uppkavlade ärmor, mörk skjorta, mörka byxor, och ljust kort hår klippt i den stil som kallas ”sidecut mullet”. Till skillnad från Jones, är Magdas ansikte mera rundat. Hon täcker ögonen med stora glasögon och bär slutligen inget synligt läppstift. Kläderna som Jones och Magda bär kan kopplas till rockmusikens kultur, där Magdas frisyra även var ett aktuellt attribut inom 80-talets glamrock.⁶³

Butch som livsstil kan även observeras i hur Anna Jones framställs i seriens början. I första tre rutorna får läsarna se karaktären vakna upp efter en fredagsfest. Anna Jones har baksmälla och har sovit på en soffa i ett ostädat rum med diverse böcker och vinglas som har välts omkull på golvet. Läsarna får inte veta om det är hennes hem, men genom att hon i denna korta serie är placerad i detta förhållande berättar det för läsarna att karaktären innehar de socialt konstruerade maskulina attributen. Koder som ostädad, alkohol, samt en tavla föreställande en halvnaken kvinnokropp indikerar på att hon placeras in i kategorin butch (bild 19). När det kommer till beteendemönster och personlighetsdrag gör sig butch som attribut även synlig då Jones går till Londons centrum. På vägen får hon som kommentar ”F*!*in’ dyke!” av en man som passerar henne på gatan (bild 19). Ordet *dyke* (den svenska motsvarigheten är flata) används som ett skällsord för kvinnor och trans-personer som väljer att visa dominerande attribut av maskulint utseende och klädval. Som svar till skällsordet säger Jones ”Damn right kiddo” och fortsätter gå utan att visa emotionell reaktion. Här tar hon ordet *dyke* som en komplimang eller som en bekräftande beskrivning av hennes identitet. Det ger en bild av att hon har kontroll, självkänsla och undviker inta en passiv position. Jones avsiktliga val att bryta samhällsnormen om hur hon som kvinna skall uttrycka femininet placerar vid den ena polen i ett binärt motsatsförhållande och hon anammar därvid en roll som man eller androgyn.⁶⁴

⁶³ Auslander, *Performing Glam Rock*, 57, 63, 87 och 141.

⁶⁴ Sonesson, *Bildbetydelser*, 50, 66.

4.4 Den lesbiska lumberjack-kulturen i *Lumberjanes*.

Även i serien *Lumberjanes* förekommer de stereotypa kännetecknen som behandlats i föregående avsnitt baserade på brytningar mellan feminina och maskulina normer. Serien har 76 hittills (2020) publicerade volymer där utgivningen ännu pågår. Den är en äventyrsserie med övernaturliga inslag, och utspelar sig i Nordamerikas timmerskogar.

Serien handlar om fem målmedvetna och starka flickscouter vid namn Jo, April, Mal, Molly och Ripley. De tillbringar en sommar på scoutlägret ”Miss Qiunzella Thistkwin Penniquil Thistle Crumpets Camp for Hardcore Lady types” där flickscouterna kallas för Lumberjanes (en namnkombination av engelska ordet Lumber och Janes, dvs en feminisering av det etablerade maskulina ”lumberjack”). De fem flickorna blir grupperade att kampera tillsammans i Roanoke-stugan där scoutledaren Jen har ansvaret för dem. När de fem flickscouterna stöter på ockulta och övernaturliga ting i den närliggande skogen, bestämmer de sig för att nysta upp sanningen kring de olika konspirationsteorierna som förekommer i lägret och i skogen. Samtidigt måste de utföra olika scoutuppdrag och samla ihop märken för att klara sig igenom sommarlägret.

Den första bilden som analyseras är en omslagsbild från volym 10 där Molly och Mal ligger bredvid varandra i skogen. Bilden är stående och betraktaren ser ner på motivet i ett fågelperspektiv (bild 22). Bildens bakgrund är en tät skog. En trädgren sträcker sig vågrätt från högra till vänstra sidan av bilden. Två ugglor sitter på grenen. I bildens nedre högra kant ligger de två flickorna på marken på en filt med en matkorg på vänstra sidan. De båda flickorna ser på varandra och ler medan en tvättbjörn plockar och äter en chokladbit från korgen. Flickan på högra sidan, som är Mal, har svart upercut-frisyra, röd flanellskjorta, jeansväst, svarta slitna capribyxor, tre örhängen i högra örat och är visuellt kraftigt byggd.⁶⁵ Flanellskjortan och upercut-frisyren kan anknytas till samtida stereotypiska föreställningar om viss västerländsk queerkultur. Dock skall det tas i beaktande att flanellskjorta är en vanlig, nästan stereotypisk klädsel även för scouter och andra vandrare i Amerika.

De maskulina (butch) dragen i utseendet kan observeras från Mals kroppsbyggnad. En kraftig kroppsbyggnad är ett tecken på muskler och styrka, som genom kulturella

---

⁶⁵ En frisyra där huvudet är rakat medan en del av håret lämnas långt.

föreställningar tolkas som tecken på dominans och förmåga att skydda sin partner. De här tecknen speglar vad vi i västvärlden ser som maskulint. Mal framställs i flera episoder i serien som en person med logiska tankegångar och planer. Hon är organiserad, taktisk och vill bli uppmärksammas för sina idéer. I bild 23 presenterar hon idéer i form av en tecknad karta (framställd av Mal själv) över de olika stegen och målen Molly och Bearwoman (en magiker som flickorna blir bekant med) måste nå. Hela kartan täcker serierutan där ytterligare två runda serierutor (så kallade insets) dyker upp både uppe och nere på bildens högra sida där Mal personligen presenterar idén. Pratbubblor och textutor följer steg för steg kartans olika illustrationer så att läsaren kan följa planen kronologiskt. Den logiska och taktiska vägledningsförmågan kan anses vara ett attribut för maskulinitet inom nutida fiktion. Att en karaktär visar god självkänsla och planeringsförmåga syftar på att denna är en potentiell ledare. Mals kapacitet att navigera och leda dessa scoutflickor ger läsarna ett intryck av att hon har egenskaperna hos en chef, ett överhuvud eller, för att vandra långt tillbaka i tidens sociala och kulturella syn på en ledare; en hövding (vilket ofta var en roll för män).

Den andra flickan på omslagsbilden heter Molly (bild 22). Hon har blont flätat hår som räcker till halva ryggen. Hon är klädd i en grön skjorta med bruna capribyxor och röda skor. Hon porträtteras i bilden som den feminina (femme) i förhållandet enligt samhällets normer. Dessa två presenterade bilder har hittills visat hur karaktärerna framställs i klädsel och kroppsform är. Men, läser betraktaren seriens berättelse och upplever flickornas interaktioner kan deras visuella attribut få en annorlunda tolkning. I samma seriealbum framställs Mal som den emotionella karaktären i scoutgruppen medan Molly kan hålla huvudet kallt i en oväntad och obekvämlig situation. När Molly befinner sig i nya miljöer så som på scoutlägret, i en alternativ värld som de kallar för "the world of lost things" eller i andra situationer med ockulta ting, finner hon mod och självsäkerhet (bild 24). Molly beskriver sig själv som introvert hemma och en person som aldrig fann en orsak att vara modig, men när hon påträffade scoutflickorna ändrades hennes inställning och personlighet till det bättre. Mal däremot erkänner och visar i flera omgångar under dessa ockulta äventyr att hon upplever rädsla för det okända i och med att hon är en taktisk person (bilderna 24 och 26). Med kroppsspråket faller hon olyckligt ner till marken och hennes dialog tar upp största delen av serierutorna där texten skrivs i versaler för att betona saker och situationer som Mal inte kan ta in och bearbeta. Finns det ingen logisk plan eller situation, bryter hon ihop och är inte rädd att visa det. Karaktärerna är med andra ord uppriktiga med varandra om sina

känslor och upplevelser. I jämförelse med deras fysionomi och klädval som kan läsas som butch och femme kodat, byter de dessa roller i personlighet när omständigheterna blir utmanande för dem.

Utöver Mal och Molly finns det tre andra flickor med i scoutgruppen som tillhör huvudkaraktärerna i serien: Jo April och Ripley. Jo är bekräftad transkvinna och hör därmed till HBTQI+⁶⁶. För de övriga två flickorna är det inte bekräftat vad deras sexualitet är eller om de identifierar sig med tillhörigheten HBTQI+. Jo är framställd med naturliga färger i både klädselval och bevarandet av den naturliga bruna axellånga hårfärgen (bild 27). Hon är också logisk och intelligent med sitt största intresse inom området uppfinningar och vetenskap. Men i ett par situationer och fall (speciellt scoutrelaterade uppgifter) faller hon ur sin expertroll vid de enkla och självklara utmaningarna (bild 28).

April väljer att uttrycka sig med feminin klädsel (bild 27). Hennes hårfärg är en blandning mellan ljusrött och jordgubbsblont och hon bär en mintgrönfärgad rosett. Hon har en ljuslila jacka med rosa shorts och svarta leggings. Trots det visuellt feminina utseendet visar April en stor fysisk styrka och tävlingsinstinkt (bild 29). Hon kan knäcka en stenstatys arm i en armbrytning och döljer ogärna sin styrka och sin passion för tunga arbeten. När April, Jo och Ripley skall söka och utföra utmaningar för scoutmärken är April entusiastisk, högljudd, högfärdig, våldsam och arrogant, vilket kan ses som att hon besitter drag som definierar en *tomboy* (engelsk term som betyder pojkaktig flicka, eller förlängd tid i barndomen där flickor har maskulina tendenser).⁶⁷

Ripley är den mest energiska och kaotiska av alla medlemmarna i scoutgänget (bild 27). Hon är klädd i långärmad tröja med en t-skjorta över den långärmade tröjan, samt en flanellskjorta knuten vid midjan, och shorts. Därtill har hon brunt och oredigt hår med blåa slingor vid pannluggen vilket visar att hon också möjligtvis är den mentalt yngsta och mest pojkaktiga i gruppen. Hon är en person som slänger sig in i situationer som hon uppfattar som kul, oberoende av om de är farliga eller inte. Hon är med andra ord lekfull, naiv och kan tolkas som gruppens lillasyster eller maskot.

De olika medlemmarna i gruppen besitter i olika grad starkt maskulina eller feminina drag. I märkesutmaningarna visar seriens skapare att karaktärerna både kan byta och

⁶⁶ Stevenson et al, *Lumberjanes*. Nr 17, 23.

⁶⁷ Halberstam, *Female Masculinity*, 5–9.

också frivilligt byter könsroller fysionomiskt (bild 28). När de skall utföra utmaningen ”go ball-istic” med att praktisera dansstilar har April (som vanligtvis bär feminina kläder) en kostym på och har svårt att förstå hur man skall dansa. Jo har tagit över den feminina stilen och bär en mörkblå klänning, och har också hon svårt att förstå dansmetoder. På samma vis finns det också andra aktiviteter som klassas till feminina, så som ”get your bed in the game” och ”flower power” där Jo, April och Ripley har svårt att utföra och behärska aktiviteterna. De river, springer och är allmänt våldsamma med uppdragen som skall utföras med försiktighet.

I ett annat uppdrag deltar de i en scrapbook-tävling som går ut på att i grupp arrangera och skapa ett personligt foto- och minnesalbum (bild 30). Här är ännu ett exempel på en kreativ aktivitet som socialt har blivit klassad som lämplig för kvinnor, speciellt flickor och barn. I tävlingen konstruerar de aktiviteten som maskulin, där tävlingsuppdraget skall utföras med allvar. Innan tävlingen när flickorna bläddrar i scouthandboken efter utmaningar namnges scrapbook-tävlingen som ”pick up the paste – competitive scrapbooking. Race against the clock to showcase beloved memories and DESTROY YOUR OPPONENTS” (bild 27). Här hävdar April att hon är ”good at showcasing beloved memories and destroying my opponents” vilket i dialogen är framställt i versal text för att hänvisa till hennes beslutsamhet och aggression. Under själva tävlingen i bild 30 är tävlingsdeltagarna och domaren aggressivt dominerade. I bilden finns en blandning av såväl feminina som maskulina attribut. När det kommer till kroppsspråket så har de alla en maskulin inställning. Det kan bland annat observeras i hur majoriteten av deltagarna har rynkade ögonbryn som visar bestämdhet och aggression. I de tre rutorna är April, Jo och Ripley ställda i en stridsposition där de poserar med materialet för sina scrapbooks som om att de är redo att attackera en motståndare. Här har igen pratbubblornas effekt en betydelse för allvaret i tävlingen. Deltagarna svarar ”ma'am, yes, ma'am” (vilket är ett amerikanskt militärinspirerat uttryck), i pratbubblor som är explosionsformade och där textens form är i versaler för att uttrycka rop. Detsamma gäller domarens sista rop ”gooo” i rutans nedre del.

Från observationen av hur karaktärerna poserar och kommunicerar med varandra kan slutsatsen dras att de inte lever enligt de förväntningar som deras yttre utseende ger utan att skaparna har låtit flickorna utveckla sina egna personliga identiteter. Koder av butch och femme kan observeras i flickornas utstyrelse, till exempel paret Mal och Molly. Men till synes finns det ingen maktutövning i förhållandet eller en gräns mellan maskulina

och feminina roller i beteendet, utan Molly och Mal uttrycker emotionellt motsatsen till den visuella rollen.

4.3 Sammanfattning av analyserna

Som bildanalyserna här ovan har visat utnyttjas de karaktäristiska eller stereotypa uttrycken för att förstärka karaktärer som hör till HBTQI+-gruppen. För homosexuella mäns del förekommer det drag som kan beskrivas som feminina eller präglade av föreställningar om ”camp” och ”kitsch” i amerikansk kontext, som observeras från karaktären Extrano och The Kid. För lesbiska kvinnor förekommer butch som ett attribut där de dominanta egenskaperna och dragningen till det maskulina kännetecknas, vilket uttrycks i karaktärernas klädsel.

Men i takt med samhällets progression och acceptans för HBTQI+-kulturen verkar karaktärer ges större individualitet i mera samtida serier, vilket analyserna av *Lumberjanes* visar trots att man också noterar stereotypiska drag i klädseln. I *Lumberjanes* växlade flickorna sociala könsroller, vilket syntes i de scener där de tävlade om utmaningar för scoutmärken samt i Mals och Mollys fysionomiska uttryck och expressiva drag. Här skall även tas i beaktande en series längd på berättelsen och vad den är ämnad för. *A short walk on a cold day* är en kort och avslutad serie ämnad att politiskt protestera mot en homofobisk lagstiftning i Storbritannien, där de stereotypiska queera uttrycken medvetet (eller om en undermedvetet) blivit synligt projicerade för att stärka dess syfte. Analysen förtydligar också att även i sådana fall som karaktärerna Rawhide Kid och Extrano, kan en serieskapare lyfta fram stereotypiska drag i en längre berättelse, trots att serien hade kunnat skapa en mångsidigare identitet till karaktärerna. Queerkulturen gjordes också till en komedi för att framställa livsstilen som onormal och oseriös för att den bryter mot etablerade samhällsnormer. Men stereotyper kunde också användas av de queera serieskaparna som en kommunikation med likasinnade som upplever att queerkulturen måste ha en igenkännbar stil av något slag som kunde hjälpa HBTQI+-personer att hitta varandra i det heteronormativa samhället.⁶⁸ Mot bakgrund av denna analys av HBTQI+-stereotyper i amerikanska serier undersöks det i nästa kapitel om motsvarande stereotyper kan hittas i Zeldaseriens HBTQI+- karaktärer.

---

⁶⁸ Rosenberg, *Queerfeministisk Agenda*, 52–55, 133.

5. BILD- OCH TEXTANALYS AV KARAKTÄRERS FYSSIONOMI I ZELDA

I kapitlet görs en bild- och textanalys av karaktärer tillhörande HBTQI+- respektive heterosexuella karaktärer i Zeldaserien. Där undersöker jag hur de två grupperna framställs visuellt i serierna genom att betrakta karaktärernas fysionomi. De utvalda bilderna är diverse seriestrippar från de fem utkomna Zeldaalbumen. I analysen studeras hur HBTQI+- respektive heterokaraktärer skildras i serierna, mot bakgrund av de analytiska begrepp som tidigare förklarats i avhandlingens andra och tredje kapitel.

Med hjälp av informationen om queerkulturens visuella utformning, dess kommunikativa semiotik och hur serien behandlar olika representationer kan man upptäcka eventuella ideologier i serierna, eller observera om Neidestam har lagt in stereotypiska element relaterade till queerkulturen i seriens narrativa utformning eller stil. I enlighet med syftet att undersöka hur Neidestams serier på ett mer fördomsfritt sätt exemplifierar queerkulturens stereotyper, kommer analysen att fokusera på identifikation av visuella markörer och handlingsmönster som kan kopplas till dessa stereotyper. Detta gäller allt från tonfall, ordval till klädsel och hur karaktärerna är placerade i bildrutorna. I de fem karaktärstabellerna på följande sida presenterar jag de viktigaste huvudkaraktärerna i serien, baserat på diagram 1 (s.18) där interaktionen visualiserades. Tabellerna visar karaktärernas betydelsefunktioner och tilltalsfunktioner. Tabellerna fungerar som informationsstöd till bildobservationerna.

	ZELDA STEYNER	TOVE CARLSSON	KIM	
BETYDELSEFUNKTION	Innehåll	Huvudperson, kvinna mellan 20-30år. Feminist, avhoppad konstnär, arbetar på en skvallertidning. På fritiden fester hon och umgås med vänner och olika partner.	Är en kvinna på 20-30 år. Hon är Elsa Vidals före detta flickvän och är nu Kims flickvän. Tove väntar barn och skall bilda familj med Kim. Zeldas bästa vän sen barndom (tonåren). Hon har jobbat inom kundservice på café och är övrigt en mångsysslare.	Är en kvinna på 25år. Till en början presenterades hon som Zeldas arbetarkamrat. Nu är hon Toves partner och väntar på ny familjemedlem med Tove. Kim har v arierande jobb för att lyckas leva som speladesigner och romanförfattare.
	Kod	Kan gestaltas som normbrytare i serien och eventuellt queerkodad eftersom hon motsätter att leva i ett heteronormativt förhållande. Dock visar hon varken romantiskt eller sexuellt intresse till kvinnor eller andra könsidentiteter, utan attraheras till män.	Queer-, feminist- samt kärnfamiljkodad.	Queer-, feminist- samt kärnfamiljkodad.
	Fysionomi (Habitus)	Medellångt svart hår, har genomgått många olika frisyrer. klädsel varierar. Bär ibland sexuellt laddade kläder på fester för att visa självständighet och locka till sig människors uppmärksamhet.	Har en "mullig" kroppsbyggnad med rött hår och fräknar. varierar med en feminin och maskulin stil i både hårstilar och val av kläder.	Hon är mörkhyad med svart medellångt hår och glasögon. Klädseln är växlande där hon blandar maskulint och feminint utseende med kläder från diverse sci-fi kulturer.
TILLTALSFUNKTION	Expressiv	Brutalt och verbalt provocerande kroppsspråk. Har också en emotionell och egoistisk sida samt besitter stor sexuellt behov.	Hon uttrycker ärligt om saker och ting. Hennes emotioner faller och stiger lätt under graviditeten. Ibland kan hon vara lite blind till egna partnerförhållanden och situationer.	Hon är alert med berikad ordförråd. Hon utstrålar med självsäkerhet, trygghet och ger ett vänligt uttryck till de som är vänliga tillbaka mot henne.
	Kontakt	Hon har kompiskontakt med Tove, Kim och Nova. Upplever Sigge, Cesar, Wim och Rikard som besvärliga. hon rar sig tillbaka till Caesar och Rikard av situationsbundna orsaker. Novas bror är ett kärleksintresse som inte försvinner. Zeldas kontakt till pappan är god. kommunikationsbrister förekommer. Sebastian ser hon som tillfällig stöd. Novas mor känner hon sig rädd och underlägsen. För övriga väljer hon att framstå som självständig och oberoende av personer.	Till Kim tilltalar hon som en kärlekspartner och kompis. Dock kan hon bli lite styrande med Kim. Till Elsa var hon också styrande men upplevde att Elsa och hon hade bra kommunikation. Till Zelda besitter Tove den omhändertagna mamma-kompis känslan. Hon tar hand om henne, ger råd och fungerar som stöd.	Till Tove har hon en kärleksfull och prioriterad kontakt med. Till Zelda håller hon god vänskapsbalans med. Till både Tove och Zelda kan hon uttrycka bevingade uttryck från den fiktiva världen. När det kommer till Nova är det mera oblanaserat på grund av att Kim inte tolererar Novas attityd och snobberi.
	Tilltalad	Kompiskretsen Tove, Kim och Nova stöder till största delen Zelda och hennes idéer. Ibland går de och Sebastian till svars och pekar ut Zeldas motstridiga moralkompass och val. Sigge och Cesar upplever både förälskelse och irritation gentemot Zelda. Wim och Rikard känner en förtjusning och attraktion till Zelda utseendemässigt och personlighetsmässigt. Novas pappa känner en inre stolthet för Zelda, har god kontakt till henne men har kommunikationsbrist att uttala komplimanger till henne. Han stöder henne öppet, ger lite väl långa tyglar till henne. Novas mamma ser Zelda som underlägsen. De övriga i samhället reagerar på Zelda med konfunderade blickar och frustration när Zelda konfronterar och ifrågasätter samhället med feministiska perspektiv.	som lojal, lite spänd men annars lugn och sansad.	Tove, Zelda och Nova ser henne som välutbildad inom sitt ämne som kan organisera sitt liv. Därtill ser Tove, Zelda, Nova och Sebastian henne som den passionerade "nörden" i kompiskretsen.
Kontextuell	Framstår som en karakteristisk feminist som har slutligen svårt att kombinera ideal med handling i praktiken. Är en mänsklig ungdomskvinna som kämpar att finna en mening i livet i både arbete, parrelationer och andra sociala kontakter.	Definierar som queer, men besitter inte typiska queerstereotypiska drag, varken i utseende eller aktiviteter. Hon fungerar lite mot definitionen av queerstereotyper. Hon undviker pride parader pga social ångest. Har en längtan att bilda en trygg familj och följa en traditionell familjelivsstil.	presenteras som en energisk kvinna i den senare ungdomen som kämpar med feministfrågor inom HBTQI+. Hon får en queerstämpel, men också en "motstereotypstämpel" i och med att hon strävar efter ett normalt barnfamiljsliv med Tove.	

Tabell utförd av Anna Holmlund 21.4 2019

Tabell 1. Huvudkaraktärernas visuella attribut i berättelserna om Zelda.

	NOVA	NOVAS MAMMA	ZELDAS PAPPA	
BETYDELSEFUNKTION	Innehåll	Är en kvinna på ca 25 år. Hon är färdigutbildad konstnär som konstant med diverse frilans och deltidsarbete inom konsten. Hon är Zeldas kompis och gick på samma konstskola. Hon fungerade som Zeldas före detta rival, tills de hitta gemensamma intressen.	En Kvinna på ca 50-60 år. Hon arbetar som konstnär och är därtill framgångsrik. Har ett öppet förhållande med sin man.	Är en vuxen man på ca 40-50 år. Han hör till arbetarklassen, dock okänt vad han jobbar med. Fränskild med Zeldas mamma, som är okänd i berättelsen.
	Kod	"Rikemansdotterkodad" med omedvetna privilegier, feministkodad.	kapitalistisk, rikedom och hör till de högre klasserna i samhället.	framstår som en "normal sliten medelälderspappa" som har valt kommunalt arbete istället för att sikta på det akademiska livet.
	Fysionomi (Habitus)	Hon är framställd med solbränna och brunt långt hår. Senare i serien blir det snaggat. Hon bär också växlande kläder som tecknas vara mode och märkeskläder med större värde.	Svart medellångt hår som är upplagd i en knut. Hon bär ofta mörka kläder med silversmycken och midjehöga byxor. Hon har rynkor i ansiktet, tjockare ögonbryn samt läppstift som ger en strängt ansiktsuttryck.	Bär mestadels rutiga skjortor med blåa arbetsbyxor, samt bär glasögon. Han har kort skägg samt kortklippt svart hår.
TILLTALSFUNKTION	Expressiv	Väldigt snobbig attityd, känner prestationsångest inför kompisarna och mamman vilket hon döljer med att ha en kall framtoning. Hon menar väl trots hon ger en kall respons.	Hon är högfärdig och pratar ofta underlägset om alla andra i lägre samhällsklasser. Talar öppet och besitter morbid humor.	Han framställs med att besitta traditionella livsstilar, men försöker hänga på med den moderna världens utveckling. Han talar med öppenhet om upplevelser och idéer. Han har också en rak på sak attityd som är ett karaktärsdrag Zelda har tagit efter.
	Kontakt	Relationen till sin familj är ostadig i och med att hon är rädd för mammans auktoritära beteende och att hamna in i gamla roller. Hon ser Zelda som trygg och tuff vän. Kim har hon svårt att nå fram till på ett emotionellt plan i och med att klasskillnader och uppväxt sätter käppar i hjulet.	Hon har en disciplinerad och auktoritär roll gentemot Nova och Zelda. Till Nova ger hon stora påfrestningar medvetet och omedvetet och underskattar hennes emotionella välmående. Till Zeldas pappa visar hon eventuell kärleksintresse.	Till Zelda har han en god relation till. Han ger fria tyglar till henne men inte fullt ut, för att hon skall känna av ett ansvar själv. Han utvecklar en god kontakt med Novas mor. Hon är tilltalande till han och de delar gemensamma intressen. Deras relation ger en ledtråd för ett möjligt kärleksintresse. Till Zeldas vänner och partners framstår han neutrala till. Men växlar mellan namnen.
	Tilltalad	Kim ser Nova som överklassnobb. Zelda hade samma perspektiv i de tidigare volymerna, där hon föreställde sig att Nova fick allt gratis o serverad på en silverbricka. Zelda bär fortfarande samma syn om Nova men pekar inte ut det framför henne.	Nova söker bekräftelse av henne men känner sig kvävd av mammans närvaro och kritik. Hon ses i Novas ögon som en slags polisrazzia. Zelda är också obekvämd i mammans närvaro och har svårt att hantera hennes disciplin och korrekthet. Zelda upplever att hon lir behandlad som betjänt.	Zeldas har en god bild av pappan, men dock upplever honom som o-allmänbildad, trots att han försöker hänga med i svängarna. Novas mamma uppvisar intresse och talar inte ner till honom.
Kontextuell	Nova framställs med rikemansstämpel som gör att hon inte kan anpassa till medelklassen och komma på samma nivå som Zelda, Kim och Tove. Dock som kvinna inser hon obalansen mellan män och kvinnor och bryter normer med feministiska idéer.	En stereotypisk snobbig kvinna som lever på sin egen rika egendom. På grund av hög samhällsstatus förväntar hon sig att omgivningen skall servera åt hennes begär på en silverbricka. Hon skapar klasskillnader inom den bekanta kretsen och övriga.	En normal arbetarklass far som ger stöd åt sin dotter. Han utvecklar en kontakt med Novas mamma (en förmögen familj) med hög samhällsstatus) och bildar en klasskillnads konflikt situation i och med att Zeldas familj hör till arbetarklassen.	

Tabell utförd av Anna Holmlund 21.4 2019

Tabell 2. Huvudkaraktärernas visuella attribut i berättelserna om Zelda.

		ARIEL	CESAR KOZLOWSKI	SEBASTIAN SANCHO
BETYDELSEFUNKTION	Innehåll	En man i samma ålder som Nova i och med att de är tvillingar. Han bor i New York och arbetar med frilans projekt.	Är en man på 25-30 år och kommer från en skådespelarfamilj. Själv arbetar han som regissör och författare. Han hade ett öppet förhållande till Zelda.	Är en man på ca 20-25 år. Studerar litteraturvetenskap och är barndomsvän och tillfälligt rumskompis till Zelda.
	Kod	Rikemansson i familjen.	Han framställs som en litteraturnobb som besitter starkt de heteronormativa ideologierna.	Queerkodad, i och med att han visar intresse för män och bär queerkodade kläder.
	Fysionomi (Habitus)	Han har brunt hår med noterat utstickande ögonfransar. Han har en upplädd klädstil.	Han har en maskulin kroppsbyggnad med mörkt delvis snaggad hår. Till ansiktsuttrycket ser han brysk och små-sur ut. Han bär ofta tjocka glasögon med scarf. I övrigt bär han varierande kläder.	Han har en smal kroppsbyggnad och mörkare hudfärg. Hans hår är svart och har det ofta bakåtslickat. I vissa paneler har han blond och rosa hårfärg. Hans klädsel varierar också men bär ofta smala byxor och har ett örhänge på högra örat.
TILLTALSFUNKTION	Expressiv	Expressiv: han har en lättsam attityd och har lätta att socialisera. När det kommer till kärleksintressen blir han nervös och emotionellt inlåst med att uttrycka det.	Han är vokabulär rak på sak med en självsäker attityd till den grad att han ofta vill argumentera tillbaka vid ett påstående. Han har svårt att lära och se från andras perspektiv på saker och ting.	Han framställs som ärlig och självsäker och vet sitt eget värde och gränser. Han visar tålmod och kan ge andra personer en andra chans om han vet att de kan förbättra sig.
	Kontakt	Han vill framstå som en intressant person, dock är han medveten om sina egna brister. Han har ett hemligt kärleksintresse för Zelda. Till Nova har han bra kontakt med på en vänskaplig nivå.	Han upplever en tudelad känsla och relation till Zelda. Han känner attraktion till henne, men kommunikationen är bristfällig när de har olika perspektiv på förhållande och livsstil. Till övriga håller han hög standard och visar upp sin sakliga och professionella sida. Tar ofta för sig av diskussioner.	Till Zelda är han trött på hennes "diva" och barbariska beteende. Han visar sällan med blicken till henne inom en diskussion. Med Kim kan han "småbräka" om åsikter men håller överlag en jämn och neutral kompisrelation till henne. Med Tove känner han en samhörighet inom queerkulturen där han kan dela tankar kring det heteronormativa samhället till henne.
	Tilltalad	mamman framställer Ariel som charmig, framgångsrik och talangfull vilket gör att hon skäms bort han. Nova har en kall men neutral relation till brodern i och med att hon är avundsjuk på broderns uppmärksamhet och stöd. Zelda ser upp till honom och vill ge bästa intrycket inför honom.	Zelda ser han som del av patriarkatproblemet i och med att han är ingrodd i traditionella samhällsideal. Men kan inte motstå hans kropp eller hetsiga argument. Hon drars till hans, eller hennes vision av intellekt och utseende.	Zelda ser han som en tillfällig räddare i nöden kompis när en konflikt uppstår. De övriga har en neutral kompis koppling till honom.
	Kontextuell	Han framställs som den perfekta pojk vännen. På grund av hur hans familj har framställt honom som prioritering inom familjen ses han som bortskämd och framgångsrika syskonet vilket ses i hur han är tecknad enligt en idealisk kroppsbyggnad och livsstil.	Cesar framställs som den typiska heterosexuella mannen som sneglar och är skeptisk till feministiska tankegångar. Han framstår som en ignorant och självkär inom sin kunskap och livsstil. Zeldas och Cesars förhållande framställs som ohälsosamt, där kommunikationen brister.	Han följer sin egen väg och vet sina egna gränser. Från kläder, personlighet och intresse för män ger han en visuell queerstereotypisk stämpel. Dock ifrågasätter han dessa stereotyper själv

Tabell utförd av Anna Holmlund 21.4 2019

Tabell 3. Huvudkaraktärernas visuella attribut i berättelserna om Zelda.

		ELSA VIDAL	SIGGE	WIM
BETYDELSEFUNKTION	Innehåll	En kvinna på ca 25 år och är intrsrad för friluftsliv. Hon är exflickvän till Tove och klassar sig in i HBTQI+.	Är en man på ca 20år och var Zeldas före detta öppet "pojkvän" hon höll ett öppet förhållande med.	Är en man på ca 25 år, där studier och jobb är okänt.
	Kod	Queerkodad, samt kodad för friluftslivsstilen.	heteronormativ, som baserar sig på livsstilsval och traditionella tankar om förhållanden.	han framstår som queerkodad, dock är hans sexualitet okänd. Koden kommer från personligheten och klädval.
	Fysionomi (Habitus)	Hon har blont hår och bär en klädsel som ser ut att komma från Scandinavian Outdoor eller andra friluft- och vandringsbutiker.	Han har blont hår, glasögon samt växlande kläder. I och med att han förekom i de tidigare albumen var han gravare tecknad.	Han har en relativ maskulin kroppsbyggnad med muskler. Håret är vinrött med en sidecut. Han har en vit skjorta med hängselbyxor som ser äldre och slitna ut. På högra örat bär han ett örhänge med feminism eller kvinna som symbol.
TILLTALSFUNKTION	Expressiv	Hon framställs som emotionell, men mycket självmedveten om egna behov och gränser och visar ärlighet gentemot saker som besvärar henne.	Till personlighet är han en "dörrmatta" det vill säga att han ger efter lätt vis argument. Dock är han medveten om sina gränser och vart det drars.	Han framställs med ett glatt ansiktsuttryck.. Han är även intensiv och har en emotionell och vimsig personlighet som uttrycks med osammanhängande uttalanden. Han ger tomma ursäkter, där beteendet beskylls på att han lever i en flummig livsstil.
	Kontakt	Har en obalanserad relation till Tove på grund av olikheter i både intresse och personlighet.	Han har en osäker relation med Zeldas, uttrycker lite smäradså för henne och hennes feministiska idéer.	Wim ser Zeldas som attraktiv och kan inte kommunicera med henne eller anstränga sig att förstå henne. Detsamma gäller för det övriga han möter. Han beskrivs som påhoppare som inte kan hantera eller se egna konsekvenser.
	Tilltalad	Hon framställs som en trevlig och speciellt Tove såg hennes olikheter som en komplettering till förhållandet vilket leder till att relationen var ensidig.	Enigt Zeldas presenteras han som patetisk och traditionell. De övriga finns det ingen information om.	Nova har en kompis relation till han. Hon visar stöd och tilltalar honom som missförstådd. Zeldas uppvisar ogillande kring hans hänsynslösa beteende.
	Kontextuell	Hon framställs som den lesbiska(eller bisexuella) hurtiga vandraren som uppskattar natur och miljö.	Sammanfattat framställs han som en heteronormativ man som inte är bekant med Zeldas förhållande idéer.	Presenteras som missförstådd där hans "världsbild" eller självbild krockar med hänsyn och respekt till de övriga han socialiserar med. Hans roll är att skapa konflikt och ifrågasätta hur en flummig personlighet kan ursäktas och slingras ur konsekvenser. Han ger queerstereotypiska drag med klädsel och överdrivna emotioner, men är inte bekräftad att höra inom HBTQI+.

Tabell utförd av Anna Holmlund 21.4 2019

Tabell 4. Huvudkaraktärernas visuella attribut i berättelserna om Zeldas.

ROLLSPELSRICKY		
BETYDELSEFUNKTION	Innehåll	En man på ca 30år ålder. Bakgrunds- informationen är okänd med jobb, studer etc, det läsarna får veta är att han bor i Tullinge.
	Kod	Heterosexuell. Socialt omedveten och pinsam, med stereotypiska nördintressen.
	Fysionomi (Habitus)	blont lockigt hår, bär utstickande klädsel. Skrikig lila och gul smiley skjorta, mörkgrön yllejacka med s petsig huva, 20-tals inspirerade pilot- glasögon, jeansbyxor med uppsprättade byxbenskanter
TILLTALSFUNKTION	Expressiv	desperat, glad, blandning av osäkerhet och självsäkerhet som etablerar sig i att han blir dramatisk. Passionerad över sina sci-fi och fantasy intressen. Besatt av närkontakt
	Kontakt	påträngande kommunikationsstrategi. Kan inte har svårt att läsa av situationer och andras känslor.
	Tilltalad	Zelda ser honom som motbjudande och pinsam. Detsamma bild har Nova av honom. Dock returnerar Zelda till honom när hon är alkoholpåverkad.
	Kontextuell	Framstår som en heteroman som lever in i normativa könsroller, och tror att dess strukturer skall styra hur socialise- ringen skall fungera. Har det så kallade "Nice guy"konceptet inbakad i sig. (när en person bjuder på något, måste mottagaren ta emot och ge tillbaka, oberoende av situation. Ex om en man bjuder på en drink måste kvinnan ac- ceptera och bjuda på sig själv tillbaka. Eit nej av mottagaren framstår som oförsämndhet i och med att mannen påstår sig vara "trevlig" genom att anstränga sig och bjuda från första början). Därtill uttrycker karaktären sig som en "pinsam sci-fi och fantasy fantast" sedd av omgivningen.

Tabell utförd av Anna Holmlund 21.4 2019

Tabell 5. Huvudkaraktärernas visuella attribut i berättelserna om Zelda.

5.1 HBTQI+-karaktärernas framställning och den växlande individualiteten

Det HBTQI+-förhållande som Neidestam starkast sätter fokus på i seriealbumen är det mellan Zeldas bästa kompis Tove Carlsson och karaktären Kim. Tove har genom seriens gång haft förhållanden med två kvinnor. Först introducerades Elsa Vidal som Toves flickvän, sedan gick de skilda vägar och Kim kom in i bilden istället. Andra karaktärer som kan klassas som tillhöriga HBTQI+ är Sebastian Sancho och vissa bakgrundskaraktärer som är synliga tidvis i vissa seriestrippar.

Redan i början av seriealbumen tar en diskussion sin början om hur karaktärer tillhörande HBTQI+ blir behandlade av det heteronormativa samhället. Detta är ett återkommande tema där bland andra Sebastian, Tove, Kim och Elsa upplever att stereotypiska antaganden görs om dem. I ett scenario i de tidigare albumen diskuterar Sebastian med Tove och Elsa på en fest om hur han inte vill bli behandlad som en queeraccessoar vars enda intresse är att kolla på schlager och spana på killar (bild 31). Han betonar vikten av att bli behandlad som en människa, där ordet ”människa” i sig är kursiverat i pratbubblan för att läsaren skall notera det starkare. Genom att prata med Tove och Elsa som lyssnar på samtalet känner han en tillhörighet inom HBTQI+ och upplever det som att queerpersoner är de normala personerna som kan se hans sanna identitet. I exemplet sista bildruta kommer Zelda in och vill att Sebastian skall hångla upp en manlig främling i sjömanskostym för hennes eget nöjes skull. Samtidigt lägger hon armen runt Sebastians axel och sticker ut tungan på ett suggestivt sätt.

Hur ligger det till med karaktärernas framställning i serien i kontrast till temat?

Sebastian har i denna seriestripp en maskeraddräkt som de övriga festdeltagarna. Han är utklädd till en fransman med en röd basker, randig topp och bär ett örhänge i vänstra örat. Tove är klädd som en älva och Elsa har en superhjältekostym i vilket ögonen är dolda under en mask. De bär båda samma ansiktsuttryck genom serien medan Sebastian är mest expressiv genom ansiktsuttryck och gester. Hans gestikulering med händerna kan ge en kontrast till poängen han vill förmedla om fördomar och queerstereotyper. Hans sätt att gestikulera med en nedåtriktad handrörelse påminner om ”limp wrist”, en slapp handled som kopplas till divakulturen, ”camp” och homosexuella män.⁶⁹

⁶⁹ Armstrong, och Wagner. *Field Guide to gestures*, 120.

Den franska maskeradutstyrelsen kan läsas som ett stereotypiskt attribut för queerkulturen och tycks också markera en viss femininitet med den gula halsduken. Detsamma gäller för främlingen som Zelda vill att Sebastian skall hångla med. Hans sjömanskostym ger också en anknytning till hur den fetischistiska idén om en sjöman har gestaltat sig i homosexuell kultur, där kragen och scarfen är mer öppen och visar nyckelbenet och lite av bröstet.

I andra scenarion är Sebastian framställd med varierande klädsel. När Zelda och Sebastian delar rum i Stockholms förort klär han sig i en utstyrelse som i detta fall kan bli feminint kodad (bild 32). I denna bild är håret blonderat med en rosa pannlugg vilket ger en anknytning till hur den rosa färgen genom sin användning i homosexuella kretsar och som attribut för den manliga ”fjollan” blivit ett tecken för femininitet. Örhänget han bär i vänstra örat förekommer i alla episoder med Sebastian i serien och kan tolkas som ännu ett attribut inom queerkulturen. I denna nämnda bildruta återkommer temat där Sebastian blir behandlad i queerstereotypiska sammanhang. I seriestrippen jämför Zelda deras liv med boken *Just kids* (Som Sebastian just läser) och hon utbrister att hon är Patti Smith och Sebastian är ”han som fick AIDS”, vilket avslöjar att hon inte ens minns att bokens andra huvudkaraktär är Robert Mapplethorpe.⁷⁰ Sebastian som förstår hur litet Zelda vet om hans värld ignorerar henne och fortsätter titta ner i boken. Hans ansiktsuttryck framhäver irritation och att lägenhetskonflikten är färdigdiskuterad. Hans ögonbryn är nersänkta med blicken ner i boken medan Zelda själv sitter bredvid hans säng och lyfter armarna upp i luften och ser desperat ut.

Andra inslag som anknyter till queerstereotyper och fördomar är hur Zelda förtränger eller glömmet existensen av den lesbiska sexualiteten och identiteten. I en seriestripp i albumet *Täckning saknas* diskuterar Tove, Kim och Zelda den nya vetenskapliga upptäckten att man i framtiden skulle kunna framställa spermieceller ur kvinnliga embryon (bild 33). Zelda instämmer i att den nya vetenskapliga upptäckten ger breda möjligheter att skaffa barn med sin bästa kvinnliga vän och att män inte kan ta sitt ansvar. Till svar på kommentaren ser Kim och Tove med ett irriterat ansiktsuttryck nästan rakt mot läsaren för att betona att de tar avstånd från Zeldas kommentar och tycker att hon ignorerar de lesbiska parens intressen på ett oförskämt vis.

⁷⁰ *Just Kids*, 2010 (svensk översättning 2011) är artisten Patti Smiths memoarer om förhållandet mellan henne och fotografen Robert Mapplethorpe.

En annan seriestripp där en liknande reaktion förekommer finns i *Zelda vs Patriarkatet* där Toves sexuella identitet avslöjas för första gången genom att hennes relation till Elsa blir tydlig (bild 34). Zelda frågar var Tove har träffat sin nya bästis varpå Tove genant försöker förklara att de är tillsammans, men hon blir avbruten av Zeldas svar istället. När Elsa kommer fram till Tove och kysser henne framför Zelda drar Zelda slutsatsen att de raggat killar ihop. Här syns igen de lesbiska parets ansiktsuttryck som reaktion på Zeldas kommentar. Parets reaktion visar tydligt att de har uppfattat hur Zelda ser på deras relation med en ”manlig blick” och hur hon alltså tolkar den på ett helt heteronormativt vis.

I två olika seriestrippar ställs frågan ”vem är mannen i förhållandet” till Tove när hon är tillsammans med Elsa respektive Kim (bild 35 och 36). I den första strippen är Tove och Elsa ute och handlar i en mataffär. Ett heteronormativt par syns i bakgrunden och mannen glor med en sur blick på Tove och Elsa. Han hör inte på vad hans gravida flickvän ger för order om allt som han måste utföra. I den tredje bildrutan fortsätter mannen att glo på Tove och Elsa med en sur blick och frågar dem ”jaha, vem är mannen i förhållandet då”, där ordet ”mannen” är markerat i fetstil. I sista bildrutan svarar Tove genast med repliken ”Tänkte just fråga dig samma sak”, där ”dig” är markerat i fetstil. Här ifrågasätter Tove främlingens roll som man i förhållandet, eftersom han inte besitter den manliga dominansen, och eftersom hans flickvän verkar vara den som har makten över honom. I den andra strippen är Tove och Kim på väg att bli föräldrar. De pratar med ett heteronormativt par på ett föräldragruppsmöte där mannen frågar ”så ert barn kommer att ha två mammor? Ingen pappa?”. Han vill också veta hur barnet kom till när Tove och Kim är två kvinnor. Kim beskriver ironiskt och vetenskapligt hur en befruktning går till. På denna ironi svarar mannen att han känner till hur en ”normal” sådan går till, där ordet ”normal” är markerat i fetstil för att dess normativa betydelse skall framgå. Kim ställer i gengäld en fråga om parets egen ”normala” befruktning och hur det gick till, för att vända på frågan och visa hur det känns att bli utfrågad om ens privatliv. Lesbiska par konfronteras ofta på detta sätt med frågor om ”mannens existens” och därför kan man säga att själva scenariot i sig är en queer stereotyp. Detta har utvecklats en myt som ofta tillämpas på fiktiva queerkaraktärer eftersom frågan även i verkliga livet ofta ställs till personer tillhöriga HBTQI+.

Med tanke på hur Toves, Elsas, och Kims utseende visualiseras, har de inte uppenbara stereotypiska drag som skulle kunna klassas som typiska för entydigt feminina och

maskulina förhållanden, utan Neidestam har valt deras utstyrsel efter eget behag och karaktärens egen identitet. I den bifogade tabellen över karaktärernas fysionomi kan observeras valet av hårstil mellan Tove, Kim och Elsa. Det som kan poängteras är att det kortklippta hår som Tove har, till skillnad från det långa hår som hennes flickvän samt tidigare flickvän haft, kan kopplas till en queerstereotyp. Men hennes hårstil framstår inte i serierna som ett avgörande tecken i och med att hon under seriens gång växlar mellan att bära feminint klassade kläder och maskulina kläder (bild 31, 33–36).

När det kommer till övriga scenarion som Tove, Kim eller Elsa upplever är stripparnas poänger inte specifikt kopplade till deras sexualitet. På en sida i *Zelda, Uppbrott och utbrott* visar Neidestam hur Toves tidigare relation med Elsa var ostadig (bild 37). I strippen visar Neidestam hur Tove behandlar Elsa när de är på fjällvandring. Det är brist på kommunikation när Tove pratar om hur observant hon är som person samtidigt som Elsa trillar i en klyfta bakom ryggen på Tove. Bilden interagerar med texten på ett sätt som förtydligar den visuella ordleken kring att ”komma närmare” varandra och ”se” varandra. Samtidigt visar Toves position en komedi i form av ironi. Ironin innebär här att det som visas i bild helt motsäger det som Tove säger i ord. Vad som gör detta scenario mera jämlikt är att fenomenet kan förekomma i alla relationer oavsett sexualitet. Det är inte Toves och Elsas sexualitet som står i centrum för skämtet i denna stripp utan hur de behandlar varandra.

Därtill kan det observeras att Tove och Kim även rör sig bort från det stereotypiskt ”queera” och anpassar sig till det normativa livet, vilket innebär att Neidestam skapar en kombination där queerkaraktärerna kan behålla en queerkultur men samtidigt söka sig till det normativa. Kim deltar i Pride-parader medan Tove föredrar att undvika dem på grund av panikångest i större folkmassor. (bild 38). De upplever gemenskap inom queerkulturen genom att samtala med andra personer inom HBTQI+ (bild 31) och om sitt främlingskap inför heteronormativa strukturer i samhället, till exempel när Tove ifrågasätter konceptet med ”pojkvänsjeans” dvs slappa kläder som kvinnor skall bära i parrelationens namn (bild 39). Men samtidigt är Tove en karaktär som presenteras som ”traditionell”. Hon vill följa rollen som en framtida förälder med en traditionell livsstil (bild 40). I strippen visar Tove intresse för svenska namn för det kommande barnet, medan Kim föreslår namn från populärkulturens fiktioner. Med andra ord är Kim den som bryter mot traditioner och är den energidrivande karriärsökande personen, medan Tove är realist och söker det stabila i vardagen. Med det väntade barnet följer Tove och

Kim stigen mot en förväntad kärnfamilj (två föräldrar och ett barn) som delvis kan klassas som en motstereotyp, trots att de kommer att leva som en regnbågsfamilj.

En mera tillfällig karaktär som både klär sig och har ett expressivt beteendemönster som verkar queerstereotypiskt är Wim (bild 41). Han är Novas kompis som Zelda möter på en fest. Wim är expressivt vimsig. Trots de queera koder hans karaktär uppvisar identifierar han sig möjligtvis som heterosexuell. Han är klädd i vit skjorta med bruna hängselbyxor. Han har örhängen i båda öronen, det största sitter i högra örat och är ett egyptiskt Ankh-tecken. I övrigt har han en muskulös kroppsbyggnad och är framställd med ett brett leende. I sitt beteende är han expressivt emotionell och han uttrycker sig ofta på ett osammanhängande vis med avsikten att verka lustig och komisk. Han ger ofta överdrivna ursäkter men har svårt att lära sig av sina misstag när han har gjort något olämpligt. Han har med andra ord en egen världsbild som blir missförstådd av andra och han använder sin livsstil präglad av ”joie de vivre” som ursäkt för olämpliga beteenden gentemot Nova och Zelda (bild 42). Dessa tecken i både kläder, språk och attityd kan hänvisa till en queerstereotyp på så sätt att hans spontana emotionella svängar och hans sätt att gestikulera anknyter till föreställningar om manliga ”divor” och ”camp”

Den sista bildstrippen att analysera i detta avsnitt presenterar Zeldas råd när det är dags att göra slut i olika situationer (bild 41). I minst två av strippens tre rutor visas HBTQI+-förhållanden på bristningsgränsen. Först visas Tove och Elsa som går iväg från en fest med ihärdiga värdar. Tove och Kim ser besvärade ut när de går från festen där två oidentifierade personer ropar tillbaka dem och erbjuder ”partnerbyte”. Sedan visas två män som ligger i en säng och jämför betalning av räkningar med sex. Poängen som Zelda vill uttrycka med detta råd är att sex inte skall kännas som en nödvändighet, som på en checklista. Det upplevs som realistiskt och anpassat till situationen att paret i sängen använder egna Ipads och undviker ögonkontakt. De tre paren i strippen är tecknade så att de skulle kunna ersättas av vilken sorts parrelation som helst utan att kontexten försvinner, och inte heller syftet att berätta om brister i olika förhållanden.

5.2 Heterokaraktärernas framställning och den normativa strukturen

Seriens huvudperson Zelda och hennes relationsdrama står för majoriteten av handlingen och hon är visuellt mera synlig i albumen än de karaktärer som tillhör

HBTQI+. Men hur representeras majoritetskulturen och de heteronormativa strukturerna i serien? Det återstår nu att se hur de heteronormativa karaktärerna är framställda visuellt och i samband med samhället i *Zelda*. Fungerar seriens skämt oavsett sexualitet eller är skämtet eller kritiken riktade mot den sexualitet eller det heteronormativa samhället som de flesta relationer kanske bygger på?

När det kommer till de heteronormativa strukturerna tar Neidestam upp temat om könsroller som traditionellt har gått vidare från generation till generation och som sällan ifrågasatts. I en seriestripp i albumet *Uppbrott och utbrott* är *Zelda* på besök hos en bekant som har två barn; en flicka och en pojke (bild 44). Mamman behandlar sin dotter med varsamhet, ömtåligt och med ständigt skydd, vilket märks på hur hon håller i dottern tryggt i famnen med båda händerna. Därtill har dottern en rosa klänning och en rosa rosett i håret som är tydliga attribut för femininitet. I pratbubblan uttrycker mamman hur söt lilla *Elsa* är i klänningen och hurudant fint leende hon visar (i kontrast till hur dottern ser pressad och lamslagen ut i sitt ansiktsuttryck med sina uppspärrade ögon och sin hopbitna mun). Därtill pratar mamman om hur blyg dottern blev och hur hon skall beskydda henne, vilket är ytterligare uttryck för särbehandling och feminiserande prägling.

Sonen får ett annat bemötande av modern. Hon greppar tag i hans ben, håller honom upp och ner och leker våldsamt med honom. Hon kallar sonen ”tuffa killen” och säger att han är ett flygplan och en stor lyftkran. De två sistnämnda objekten symboliserar manliga attribut i och med att de är stora teknologiska maskiner. Sonen i bilden ser lika förvirrad ut som dottern i föregående bildruta. I sista bildrutan erkänner mamman att hon har försökt ge könsneutrala leksaker till barnen, men att de i slutändan bara håller sig till traditionella könsroller, vilket mamman hävdar är som ”naturens gång” för pojkar och flickor. I bildens förgrund syns dottern och sonen som nu blivit större. Sonen håller i ett vattenvapen och leker våldsamt i militärkläder, medan dottern leker försiktigt med en rosa docka, i rosa och röda kläder. Samma diskussion om indoktrinerande könsroller framställs i en stripp om en familj där kvinnans och mannens hushålls- och barnskötaruppgifter är ensidiga (bild 45). I strippen behandlas fortfarande samma familj som *Zelda* är på besök hos. En annan normativ familj är inbjuden och under kaffestunden betonar de båda papporna vikten av att dela ansvaret när man har pappaledighet. I de två sista bildrutorna ifrågasätter de vad som är det jobbiga med att ta hand om ett barn, när de för det mesta bara sover. Medan de lugnt diskuterar ämnet

dukar kvinnorna av bordet, frågar om påfyllning eller om de har ätit klart. I andra bildrutan kastar det första barnet upp, vilket mammorna genast reagerar på genom att torka upp. I tredje bildrutan kastar det andra barnet upp medan mammorna pratar om andra hushålls och barnskötaruppgifter som måste göras. I sista bildrutan omhändertas sedan barnen av båda mammorna medan barnen kastar upp i lag och papporna fortsätter prata om hur lätt det är att vara pappaledig. Zelda upplever själv denna ensidiga uppdelning av hushållsuppgifter (bild 46). I strippen framställs olika parrelationer under olika epoker där samma påstående ges av män till kvinnor, nämligen ”vad gnäller du för? Kvinnor har det bättre än någonsin!” för att poängtera att arbetsbördan är inget att klaga på. Serien visar att samma mönster har uppstått och fortfarande uppstår när männen är okunniga om kvinnornas situation och arbetsbörda och inte kan se de socialt konstruerade könsrollerna.

När det kommer till det heteronormativa samhällets visuella synlighet presenterar Neidestam ett dubbelmoraliskt argument som Tove och Elsa såväl som personer inom HBTQI+ stöter på i verkligheten. Argumentet handlar om behovet av att synas med sin sexuella läggning. I seriestrippen i bild 47 kysser Tove och Elsa varandra ute på stan. De är fokuserade i förgrunden medan ett heteronormativt par står i bakgrunden och kritiserar Toves och Elsas kyss på den allmänna platsen. I deras ansikten syns hur de äcklas av Tove och Elsa. Paret påstår att de inte är homofober, men de vill ändå att de lesbiska skall hålla sin läggning privat och inte behandla samhället som sin egen Pride-parad. Kvinnan instämmer i sista bildrutan där bakgrunden expanderar och avslöjar hur heteronormativa människor skyltar med sin läggning via plakat, reklam, ett annat heteropar som håller om varandra samt ett flygplan som visar upp en banderoll med frieriet ”gift dig med mig Anna!”. Serien framställer här hur den heteronormativa strukturen är ständigt synlig och när det icke-normativa elementet tar uppmärksamhet i samhället känner sig den heteronormativa majoriteten ”hotad”.

Föreställningen om den normala och perfekta relationen mellan två heteropar behandlas i albumet *Zelda vs. patriarkatet* med ett parodiinslag (bild 48). I denna stripp är Zelda och Caesar bjudna till Caesars syster och hennes man på en bit mat och kaffebjudning. Systemen och mannen är tecknade som stela och i alla rutor med ett brett flin över ansiktet. Huset är välstädat och ingen konflikt eller dynamik syns hos det perfekta paret. Zelda är obekvämt och när de går hem uttrycker hon misstanken att paret är så skrämmande normalt att det nog döljer något, medan Caesar viftar bort anklagelsen. I

samma varv syns paret i fönstret som lömska och ondskefulla zombies med stirrande tomma blickar bakom ryggen på Zelda och Caesar. Seriestrippen är en kritik som ifrågasätter idén om normala relationer och antyder att normaliteten bara är en fasad. Speciellt för Zelda är det svårt att hantera tecken på lugn och harmoni eftersom hennes förhållanden ständigt är en berg- och dalbana.

Zeldas identitet och relationsideal kan även analyseras (bild 49). Hon är en komplex karaktär som vill bryta sig loss från heteronormativa strukturer inom ett heterosexuellt förhållande. I en bild diskuterar hon med sin första pojkvän Sigge i albumet *De första ljuva åren* varför hon inte kan inleda ett förhållande med honom. De ligger på en picknickfilt där Zelda befinner sig på högra sidan och Sigge på vänstra. I denna komposition framställs Zelda som en utmanare där dialogens utveckling med en mängd av genusteoretiska facktermer ger henne det sista ordet. När hon är placerad på höger sida expanderar hennes status i bilden enligt sociosemiotikens antagande att det utmanande och nya oftast visas till höger i berättande bilder. Denna kodning är specifik för västerländsk kultur präglad av läsriktning från vänster till höger.⁷¹ Sigge som svarar på Zeldas komplicerade förklaring om att bryta den heteronormativa monogama ideologin upprepar till slut bara sin första fråga om varför de inte kan bli ihop. Han har alltså inte förstått någonting alls.

Trots att Zelda brinner för öppna förhållanden och att inte känna sig instängd i monogama ideal har hon fantasier om ett monogamt förhållande men är rädd för dess konsekvenser (bild 50). I en bar ser hon en attraktiv främling. Hon börjar dagdrömma om hur deras relation skulle utvecklas från första dejten och leda fram till ett lyckligt giftermål och en familj. Drömmen som framställs i röda tankebubblor förändras till en blå färg när Zelda i de nedersta bildrutorna börjar tänka på konflikter som uppstår med ett långvarigt förhållande. Försvunnen fritid, trötta hemmakvällar och slutligen otrohet. Det är på grund av dessa socialt konstruerade uppfattningar om en heteronormativ relation som Zelda föredrar att behålla en öppen relation med olika pojkvänner. Det öppna förhållandet som idé är också aktuellt för Novas mamma och Zeldas pappa, vilket blir tydligt i den del av berättelsen där de utvecklar ett intresse för varandra (bild 51). I strippen visar de att de delar gemensamma intressen och de diskuterar dessutom hur Novas mammas öppna förhållande ligger till. Hon ger en subtil vink om att hon har

---

⁷¹ Jewitt och Oyama, "A social semiotic approach" 134–155.

intresse för Zeldas pappa. Novas mammas höjer bland annat på ögonbrynen och håller samtidigt ögonkontakt med Zeldas pappa. Detsamma gäller Zeldas pappa som också vinklar huvudet mot Novas mamma, håller ögonkontakt och lyfter lite på ögonbrynen. Nova som sitter bredvid Zelda på en bänk kommenterar i sista bildrutan ”du och jag kommer vara systrar innan den här natten slutar” vilket blir hennes lätt äcklade slutkläm.

En annan heteronormativ karaktär som lever sig in i traditionella heteronormativa föreställningar är Richard, alias ”Rollspels-Ricky”, som Zelda träffar på en bar (bild 52). Han framställs som påträngande och socialt pinsam enligt Zelda och Nova. De finner att hans pinsamma attribut manifesteras genom den skrikiga lila och gula smileyskjortan. Vidare poängterar de hans passion för sci-fi och fantasy. Han personifierar det så kallade ”nice-guy konceptet” och framstår som en osäker man som identifierar sig med de standardiserade sociala mönstren för hur man tar kontakt med en kvinna på en bar. Kommunikationsstrategierna som han försöker följa blir snäva och ytliga i och med att han har svårt att läsa av andras känslor.

Det finns även tillfällen i serien där situationer som innehåller heteronormativa karaktärer kan relateras till vilken sexuell minoritet som helst. För att blicka tillbaka till seriestrippen om Zeldas råd och tecken när ett förhållande brister (bild 43) visar där i sista bildrutan en man och en kvinna som ser uttråkade ut på en kvällsmiddag i en restaurang. Kvinnan som sitter med en röd klänning och har mörk hy och mörklockigt hår sitter på vänstra sidan av bordet och ser bort med blicken. Mannen som sitter på högra sidan har en randig skjorta med gråblåa byxor. Han är också mörkhyad med svart kort hår och ser halvt bort från sin flickvän med vänstra handen mot kinden. I den narrativa textrutorna står det ”...ni slutar anstränga er på restauranger”.

Denna framställning av tynande gnista som förebådar förhållandets slut är inte riktad endast till folk inom heterosexuella förhållanden, utan situationen skulle fungera även om sexualiteten hade ändrats till HBTQI+-personer, vilket tydliggörs av strippens andra liknande situation med ett homosexuella par.

5.3 Sammanfattning av analyserna

Från de separata analyserna av såväl heteronormativa karaktärer som karaktärer tillhörande HBTQI+ kan det framhävas att Neidestam använder ett berättarsystem i Zeldaalbumen som lägger tyngd på karaktärernas brister och styrkor i olika scenarion och att komedin inte främst hänger på deras sexuella identitet, eller hur de uttrycker sig inom denna, vare sig de tillhör HBTQI+ eller heteronormen. Det förekommer queera element kännetecknande för karaktärerna för att visa att de drar sig bort från normen. Exempel på detta är Sebastians feminint riktade utstyrsel, eller Kims dragning till att förvärva en mera butch och maskulin roll inom partnerskapet med Tove.

Serien behandlar även teman med queera inslag kopplade till modern mytbildning. Tove, Kim och Elsa upplever hur de blir behandlade på ett fördomsfullt och ifrågasättande sätt av heteronormativa främlingar och även av Zelda själv. Det här lyfter Neidestam upp som en anledning till att Zeldaserierna är samhällskritiska, samt att de reflekterar problematiken i queerstereotypiska antaganden. Detsamma gäller för heteronormativa karaktärer. Visuellt framställs de som egna individer, men den heteronormativa strukturen förtydligas för läsarna som då kan reflektera över det som klassas som ”normalt” och traditionsenligt.

Sammanfattningsvis har de HBTQI+-karaktärer i Zelda som här har analyserats tagit avstånd från element som klassas som stereotypiska och skapat egna personligheter åt sig själva baserade på interaktionen de har med varandra. Karaktärer som Wim uppvisar egenskaper som kan klassas som stereotypiskt queera, men dessa egenskaper är vaga och seriestrippens innehåll fokuserar inte på hans sexualitet eller identitet, utan hur hans spontana vanor och framträdanden präglas av bristande respekt för Zelda och Nova. Som framhövdes tidigare byter såväl Tove som hennes flickvänner och Sebastian stil och utstyrsel fritt och resultatet blir ofta en kombination av både maskulina och feminina drag. De visuella egenskaperna i form av utstyrsel och kroppsform är inte ensamt kännetecknade för karaktärerna som tillhör HBTQI+. Snarare kompletteras de av berättelserna och hur karaktärerna inom HBTQI+ behandlar varandra.

6. KOMPARATIV ANALYS

Med hjälp av föregående kapitels analys kan en jämförelse göras mellan bilder med stereotypiska inslag och Zeldaserierna, samt mellan hur hetero- och HBTQI+-par skildras. I detta kapitel undersöker jag hur de två grupperna framställs i serierna och vilka likheter och skillnader det finns mellan dem. Från jämförelsen kan slutsatser eventuellt dras om skillnader mellan olika delar av bildmaterialet och särskilt mellan äldre och nyare serier. Frågor som kommer att utredas är hur HBTQI+-karaktärerna skiljer sig från de heterosexuella karaktärerna och hur heteronormativa fördomar projiceras på queerkaraktärerna. Hur ser relationerna mellan de queera karaktärerna ut i Zelda jämfört med i de äldre och nyare serierna med HBTQI+- personer som huvudpersoner?

6.1 De äldre och samtida queera stereotypernas synlighet i Zeldaserierna

När de äldre och nyare serierna med queerstereotyper sammanställs med HBTQI+-karaktärerna i Zelda kan skillnader etableras gällande hur visuella queera element framvisas och tas i anspråk. Attribut av diva och camp som utmärker karaktärerna Rawhide Kid och Extrano är i första hand inte framträdande hos majoriteten av HBTQI+-karaktärerna i Zeldaalbumen. De feminina attributen, som visualiseras i utstyrsel och kroppsspråk kan likväl identifieras hos Sebastian. Som exempel kan framhållas bilderna 31 med Sebastians franskt kodade kostymkläder, ”limp wrsit” samt i bild 32 hans rosa och blonda hår med en gulrandig tröja med öppnare krage.

I *Rawhide kid* gör serieskaparna medvetna val att placera The Kid i situationer där han indirekt kan skylta med sin läggning. Framställningen av honom som ”ögongodis” var uppenbar redan i titelbilderna där han blev sexuellt objektifierad för att läsarna skulle förstå att historien handlar om en homosexuell karaktär. Detta tema som utgjorde kärnan i komedin präglade även själva cowboyhistorien. I jämförelse är fallet Extrano delvis annorlunda. Han är en av flera huvudkaraktärer som tillhör en väktargrupp, vilket gör att historien inte enbart koncentreras på honom. Han behandlas inte som ett ”ögongodis” men i de moment när Extrano framträder i serierutorna skildras han som den underhållande flamboyanta divan i gänget (bild 2 och 5). En karaktär ur Zeldaserien som kan förbinda sig med den ”queera komikern” tropen är Wim (bild 41 och 42).

Karaktärens ivriga skuttande med benen medan han bär iväg med Zelda samt de dramatiska emotionella dialogerna kan tolkas som varianter av överdrivet feminina tecken inom divakulturen, i likhet med Rawhide Kids kvicka verbala defensiva dialoger. Den snabba flummiga personligheten där han uttalar sig i osammanhängande fraser ger karaktären en signal att framstå som rolig och nyckfull.

En koppling mellan Extrano och Sebastian är när AIDS som tema kommer in i bilden och hur respektive serie behandlar det. I Zeldaserien blir Sebastian jämförd med en karaktär som fick AIDS i memoaren *Just kids* (se bild 32). I Extrano behandlades också AIDS som ett koncept och tema och Extrano fungerar i likhet med Robert Mapplethorpe i *Just Kids* som en normbrytare och avvikare. Zeldas kommentar syftade dock på Sebastians position i hennes liv samt att han är queer. Extrano insjuknade däremot faktiskt i AIDS och måste möta detta öde. Som tidigare analys bekräftar var Zeldaseriestrippens poäng inte att läsaren skall skratta åt Sebastians sexualitet eller den stereotypa liknelse som drabbar honom, utan att Zelda så tydligt projicerar en queerfördom med sin kommentar. Det är alltså på Zeldas bekostnad som läsarna skall skratta. Detsamma gäller andra scenarion i Zelda där HBTQI+-karaktärer blir placerade i scheman. Ett exempel är antydningarna om att det alltid finns en manlig och en kvinnlig roll i ett homosexuellt förhållande (bild 35 och 36). Med andra ord är det denna uppbyggnad av humor som slutligen skiljer Sebastian och Wim från karaktärerna Rawhide kid och Extrano. Sexualiteten i Zeldaserierna görs inte till en huvudpunkt i humorn.

De likheter som kan observeras mellan Zeldaserierna och serierna med lesbiska koder är hur konceptet maskulinitet projiceras. De maskulina respektive feminina dragen som förknippas med lesbiska förhållanden kan exemplifieras med Toves korta hår respektive Elsas och Kims långväxta hår (bilderna 37 och 40). Dessa tar emellanåt åt sig egenskaper av en butch och femme i förhållandet, men de skiftar i både det visuella uttrycket samt hur de expressivt förhåller sig till varandra. De går aldrig in i en permanent heteronormativ struktur (karaktärtabell 1, fysiologi och expressiv och kontextuell). Med andra ord ger varken hårstilen eller valet av klädsel någon direkt koppling till hur deras sexualitet uttrycks, utan kläderna är valda för karaktärerna enligt seriestrippens aktuella scenario och tema. I jämförelse med serien *Lumberjanes* har scoutflickorna där mer synliga attribut i form av klädsel, särskilda personlighetsdrag och övrig framställning inom deras fysiologi.

Konceptet aggression kan kopplas till en likhet. I *Lumberjanes*, *A short walk on a cold day* och *Zeldaserierna* framställs aggression och aktivitet på ett individuellt vis där serierna använder konceptet direkt eller indirekt. I *Zeldaserierna* kan läsarna se huvudkaraktären ha ett starkt verbalt innehåll med en aggressiv framtoning i politiska frågor, men väljer sedan att inte praktisera det själv. I *A short walk on a cold day* deltar huvudkaraktärerna i en aktiv politisk proteströrelse, men de uttrycker ingen öppen kritik eller argument om den pågående agendan eller lagstiftningen. Kvinnorna vandrar lugnt med gruppsskaran och ropar endast slogan som hör till proteströrelsen. Anna Jones och Magdas starka maskulina utstyrsel och självsäkra attityd kan ge en kod för fientlighet, där bland annat läderjackor kan sätta i förbindelse till kriminella gäng. I sådan klädsel, vars utformning och kulturella historia ses av den normativa majoriteten som anti-auktoritär, provokativ och aggressiv, så utgör karaktärerna ett indirekt hot mot status quo. Dessa två serier är med andra ord polära motsater där *Zelda* ger ”mycket snack och lite verkstad”, medan *A short walk on a cold day* ger ”lite snack, men mycket verkstad”. Här skall tas i beaktande serierna historiska kontext och form. *A short walk on a cold day* blev publicerad i ett magasin ämnad för protest mot en diskriminerande lagförändring på 1980-talet, medan *Zeldaserierna* är en ”slice-of-life” serie med flera publicerade nummer som behandlar vardagslivet under 2010-talet.

När det kommer till *Lumberjanes* har aggression formats till ett verktyg för humor. De är överdrivet starka (se bild 29 med Aprils armbrytning) och de genomför feminina och glamorösa uppgifter i en offensiv framtoning (se bild 28 och 30). Att *Lumberjanes*-flickorna har mindre goda kunskaper om feminina aktiviteter visar att de snarare identifierar sig med det som är maskulint. De vill lösa mysterier, gå ut på äventyr och möta fara. Den övernaturliga genren ger därtill utrymme för visualiserande av den direkta och framtonade aggressionen, där seriens syfte är att framställa ett humoristiskt äventyr. Dock finns det scenarier i *Lumberjanes* som kombinerar maskulint och feminint på ett sätt som mera påminner om situationer i *Zelda*. I bild 28 fanns det kompetensmärkesutmaningar som flickorna i *Lumberjanes* inte behärskar fastän de räknas som typiskt maskulina. Utmaningen ”Playing with fire” är en sådan. Där kan flickorna inte hantera ett eldsläckningsarbete.

6.2 Krocken mellan den heteronormativa strukturen och queerkulturen

De gemensamma drag som framgått av föregående kapitelns visuella analyser är att heteronormativa karaktärer och HBTQI+-karaktärer i *Zelda* framställs som individuella personer och alltså inte som identiska med stereotyperna. Serien behandlar situationer som kan innehålla både heterosexuella karaktärer och HBTQI+-karaktärer utan att informationen och seriestrippens innehåll ändras.

Tove och Elsas fjällvandring och relationskonflikt är en sådan situation (bild 37). I situationen är relationen mellan aktörerna ensidig med kommunikationsbrist. Detta speglar serien genom att det som visas visuellt motsäger det som Tove säger. Den bristande isen blir en klyfta där Elsa försvinner ut ur bilden. Toves position i bildens förgrund och på högra sidan ger signalen att hon är i centrum hela tiden och att hon är den aktiva parten enligt det sociosemiotiska antagandet att det som placeras till höger blir nytt och aktivt. Inget i bilden anspelar på parets sexualitet eller status som del av en minoritet utan serien skulle fortfarande behålla sin substans och poäng om Tove och Elsa ersattes med ett heterosexuellt par. Samma jämlikhet finns i seriestrippen med *Zeldas* presentation av olika händelseförlopp där det är dags att göra slut (bild 43). I den strippen består poängen av själva händelsen i sig och varken heteronormativa eller queera inslag i fysiologi, expressivitet eller tematik förändrar poängen. Däremot finns det också strippar ur *Zelda* som ifrågasätter de heteronormativa strukturerna i könsroller, arbetsuppdelning, relationsmönster och ideal. Det finns också andra strippar som behandlar teman som baseras på HBTQI+-personers upplevelser och som inte går att applicera på heterosexuella karaktärer. Dessa två ”kategorier” ger en skiljaktighet mellan heteronormativa karaktärer och HBTQI+-karaktärer.

Exempel på heteronormativa teman är den ojämna uppdelningen av hushålls- och barnskötararbetsuppgifter (bilderna 45 och 46). Den första seriestrippen skulle delvis förlora sin fulla poäng om männen vid bordet skulle ha pojkvänner eller om männen ersattes av kvinnor. Ironin och humorn skulle sitta kvar i serien i och med att bildrutorna behandlar en konflikt där de passiva aktörerna har ett ensidigt, okunnigt eller omedvetet perspektiv på som omger dem. Men det samhällskritiska budskapet om hur kvinnorna oftast placeras in i rollen att ta allt ansvar för barnet och övriga hushållssysslor skulle försvinna. De teman som HBTQI+-karaktärer upplever i seriestripparna är skämt som

behandlar fördomar, och queera stereotyper som drabbar dem. Slutklämmen är inte HBTQI+-karaktärernas sexualitet i sig, utan hur de blir behandlade av exempelvis Zelda eller andra heteronormativa personer som reproducerar dessa ytliga antaganden om dem.

Bland dessa HBTQI+-scenarier finns det när Sebastian känner att han blir behandlad som en queeraccessoar när han tillhör en minoritet (bild 31). Detsamma gäller den queera stereotyp liknelsen som Zelda använde för att beskriva hennes och Sebastians relation (bild 32). Liknelsen skulle inte ha haft samma effekt om Sebastian varit heterosexuell eller om han skulle ha ersatts med någon annan av Zeldas kompisar som är heterosexuella, exempelvis Nova. Ett annat exempel som behandlar kritiken mot queerfördomar är begreppet manliga blicken. (bild 34). I situationen då Zelda antog att Tove och Elsa raggade killar ihop förbisågs Toves och Elsas lesbiska identitet som älskarinnor, och därmed reducerade Zelda dem till vänner som tillsammans försöker attrahera till sig män. Den manliga blicken innehåller slutligen sexualisering av kvinnor, därav blir även lesbiska kvinnor en fetisch för män. En annan observation är hur heteronormativa karaktärer bemöter de som tillhör HBTQI+. Här innebär den queera stereotypen att ett lesbiskt par måste ha en tydlig manlig sida och att mannens frånvaro i en familjebildning ifrågasätts och förlöjligas (bild 35 och 36). Den klassiska frågan om ”vem som är pappan/mannen” i familjen är heteronormativa karaktärers försök att spegla sina ideal i queerfamiljer.

De likheter som kan iakttas mellan HBTQI+-karaktärer och heteronormativa karaktärer är hur Tove och Kim kan placeras in i ”heteronormativa könsroller” i somliga scenarier. I bild 40 är t.ex. Kim den mera maskulina, nördiga partnern som arbetar energiskt och entusiastiskt med arbetsuppgifter som klassificeras som maskulina (Karaktärtabell 1, innehåll och kontextuell). Tove är den lugna partnern som valde att bli gravid och som vill leva inom en traditionell familjelivsstil. Paret som de diskuterar namnalternativ med har en ”traditionell” mamma som också lever för traditionella ideal. Namnförslagen som paret lägger fram (Hugo och Ebba) är svenska namn som går ihop med Toves och Kims namnförslag (Greta och Hjalmar). Kvinnan bär en prydligare klädnad än mannen vilket ger en likhet med Tove som har en ganska neutral gul- och orangerandig tröja. Kim bär däremot en tröja med en Batmanlogo medan mannen på liknande sätt bär en tröja med logo för Star Wars. De sistnämnda kommunicerar därmed ett stort intresse för populärkultur vilket också kännetecknar Kims namnförslag till barnet, DeLorean (från

filmserien *Tillbaka till framtiden*), ett förslag som gör mannen mer entusiastisk. Vad Tove, Kim och heteroparet också delar gemensamt är hur de är visuellt framställda i serierutorna. Tove och kvinnan står bredvid varandra, vilket kan tolkas som att de delar gemenskap med namnalternativen. De två är aktivt deltagande i diskussionen i en situation där kvinnan berättar om namnet och Tove lyssnar på henne. Kim och mannen ser ut att halvlyssna på de andras diskussion i vilket man kan se på deras ansiktsuttryck. De har båda samma avslappnade blick med halvslutna ögon och de är båda placerade längst ut i bildrutan.

När det kommer till Zeldas inställning till ideal för förhållanden bryter hon normen. De situationer hon framställs i och hur hon agerar i dem motsäger vad hon eftersträvar. I serien gestaltas hon som normbrytare eftersom hon motsätter sig att leva i ett heteronormativt förhållande. Därav blir hon queerkodad. Dock visar hon varken romantiskt eller sexuellt intresse till kvinnor eller andra könsidentiteter, utan framställs i serien som en person som bara känner attraktion (Karaktärstabell 1, kod). Wim hamnar också i samma position (bild 41 och 42). Hans visuella framställning får en queerstereotypisk kod baserad på kläder och personlighet. Men i den lilla *screen time* han har, har inte hans sanna sexualitet visats. Däremot visar hans handlingar gentemot Zelda och Nova intresse som inte beskrivs huruvida det är sexuellt eller inte.

Från alla dessa bildobservationer kan det bekräftas att både HBTQI+-karaktärer och heteronormativa karaktärer besitter olika och individuella relationsproblem. I Zeldas fall är det att hon klagat på männens dominans i samhället som hänger ihop med ett socialt inbyggt patriarkalt system. Frågor om könsrollsuppdelningen skulle med andra ord inte fungera om scenariot skulle flyttas över till Tove, Kim, Elsa eller någon annan HBTQI+-karaktär, eftersom de inte upplever problematiken när deras sexuella identitet avviker från samhällets normer. Därtill är diskussionen om den så kallade normala framställningen av det perfekta heteroförhållandet (bild 48) närmast en parodi på en idealistisk heterosexuella, och seriestrippen ifrågasätter dess möjliga existens. I detta scenario kan dock heteroparet ersättas med ett HBTQI+-par eftersom seriestrippen handlar om en mera generell debatt om den perfekta relationen. Övrig skiljaktighet som förekommer generellt i Zeldalbumen och som kan jämföras är mängden av HBTQI+-personer respektive heterosexuella personer. Eftersom seriens perspektiv är huvudkaraktären Zelda som har heterosexuella relationer är den heterosexuella gruppen mera visuellt dominerande.

6.3 Sammanfattning av analyserna

När HBTQI+-karaktärerna och de heteronormativa karaktärerna placeras bredvid varandra kunde en likhet urskiljas. Den likheten syftar till den visuella framställningen, i form av kläder, kroppsbyggnader samt övriga expressiva uttryck. I en del scenarion kan HBTQI+-karaktärer bli omplacerade med heteronormativa karaktärer och vice versa utan att seriestrippens innehåll och poäng försvinner. I *Zelda* finns alltså seriestrippar som behandlar teman och kontexter som syftar till kritik av den heteronormativa strukturen men också situationer som mera speglar HBTQI+-personers verkliga upplevelser i samhället. De stereotypiska element som de äldre och samtida serierna och illustrationerna innehåller appliceras inte på HBTQI+-karaktärerna i *Zelda*. Tove, Kim och Elsa har getts mera nyanserade personligheter som i det visuella uttrycket växlar mellan maskulina och feminina drag.

Det lesbiska stereotypiska elementet maskulinitet och aggression som finns i *A short walk on a cold day* är synliga i serien *Lumberjanes*, men i en annorlunda form i anknytning till för seriens modalitet och genre. Men även i *Lumberjanes* fall får karaktärerna också växlande personligheter och skiftar mellan maskulina och feminina drag, vilket utvecklar en djupare individualitet ju längre in i serien läsaren kommer. I och med att *A short walk on a cold day* är en avslutad serie på bara tre sidor, kan den inte utveckla karaktärerna på en längre sikt. Karaktärerna finns där för ögonblicket i ett bestämt scenario och en bestämd historia. *Lumberjanes* vars avsnitt utkommer under många år har en möjlighet att forma karaktärerna. Denna potential att fördjupa HBTQI+- karaktärers identitet i serier vars avsnitt publiceras för en längre period används svagt i *Extrano* och *Rawhide Kid*. Där framkommer den homosexuella identiteten som tema, där karaktärens personlighet är baserad på de queera elementen och utgör kärnan i pärmbildernas och serierutornas humor. HBTQI+-karaktärerna i *Zelda* må ha visuella symboler för queera stereotyper, men humorn och deras sexualitet ligger inte som ett slagkraftigt tema. Seriens innehåll bygger mera på hur karaktärerna i *Zelda* behandlar varandra och hur fördomar kring de queera stereotyperna kritiserats.

7. SAMMANFATTNING OCH AVSLUTNING

Nu när den komparativa analysen är avslutad kan dess resultat analyseras utifrån sekundärmaterialet och utforma ett stöd för vidare forskningen inom ämnet. Utifrån forskningsfrågorna diskuteras hur queerkulturens visuella uttryck för stereotyper överensstämmer med bildmaterialet och om Zeldaalbumens utvalda seriestrippar ger uttryck för stereotyper eller inte.

7.1 Diskussion kring bild- och textmaterialet

Utifrån bildanalysen och den komparativa analysen kan slutsatsen dras om att relationerna i Zeldaalbumen inte uppvisar fördomar relaterade till HBTQI+-kulturen på grund av stereotypiska uttryck. Hur den slutsatsen kan betonas har att göra med Neidestams fördjupning av både HBTQI+- karaktärernas och heterokaraktärernas yttre och inre innehåll.

Till att börja med har queerkulturen blivit mer framträdande inom populärkulturen tack vare den effektiverade teknologin som ger massmedier en större roll i många personers vardag. Kultur handlar om att skapa en ”produkt” som kan konsumeras av såväl HBTQI+ som av det heteronormativa samhället. Neidestams metod att skapa en produkt för populärkulturen är en tecknad serie som är tillgängligt för alla. Genom sociala interaktioner populärkulturen medför, styrs visuella tolkningar av queera minoriteten av det heteronormativa perspektivet genom att populärkultur konkretiserar samhällets dominerande ideologi. Identifikationen av queerkulturen består av maskulina attribut för kvinnor och feminina attribut för män som framställs som normbrytande. För de homosexuella männen finns det fördomar om att de gillar att köpa kläder och ägna sig till stereotypiskt kvinnliga aktiviteter och att uttrycka sig expressivt feminint. Vilket enligt Martinsson har utvecklats från könsrollsantagandet att män har bättre inkomster och därför kan lägga extra pengar på utseendet.⁷² Rawhide Kid är ett tydligt exempel på en karaktär som ofta skryter om sina dyra cowboykläder och accessoarer. För kvinnor är flanellskjortor, attribut av butch och dragningen till maskulina aktiviteter och uttryck en lesbisk kod och stereotyp som kan identifieras i *A short walk on a cold day* och

⁷² Martinsson och Kulick (red.), *Queersverige*, 400–402.

Lumberjanes. De element och den estetik som är utmärkande för queerkulturen baserar sig på myter, så kallade upprepade mönster som formar en gemensam visuell bild av queerkulturen. Appliceras dessa element som standard och endast ytligt blir de en stereotyp för själva queerkulturen. Inom de äldre serierna förekommer starkt de visuella queera elementen som skyltar med karaktärernas sexuella läggning som provocerande, avvikande, exotisk eller komisk.

I *Zelda* syns detta fördomskoncept i bild 34 när Zelda antog att Tove och Elsa hade ett gemensamt intresse för män när det egentligen var så att Tove var Elsas flickvän. Här kommer den manliga blicken in i bilden som en egenskap Zelda själv besitter i hur hon uppfattar deras förhållande. Tove och Elsa reducerades till att endast ses som ”bästa vänner” med mål att upphetsa killar. Att reducera Toves och Elsas förhållande till endast ett vänskapsförhållande, men även att tolka HBTQI+-karaktärer som en fars, något exotiskt, eller annan form av stereotyp, har en historisk bakgrund. Ett antagande som kan göras om queerkulturen och HBTQI+- stereotypernas uppkomst är att det handlar om att undvika att bli i konflikt med nationella och internationella lagar genom att tillägga koder och symbolik som var kopplade till queerkulturen, eftersom det inte var tillåtet att kommunicera normalisering av HBTQI+-karaktärer direkt till publiken.

Iakttas de äldre serierna ur en historisk kontext, som *Rawhide Kid*, *Millennium* och *The new guardians*, (som innehåller de klarläggande stereotypa uttrycken) fungerade dessa koder och symboler som ett sätt att hitta likasinnade inom samma sexualitet eller minoritet. Queerkulturen gjordes till en komedi för att framställa den som en ”oseriös eller onormal livsstil för att den bröt mot då gällande samhällsenliga normer. Alla stereotyper kunde även riktas mot likasinnade som upplevde att queerkulturen måste ha en igenkännbar stil av något slag som kunde hjälpa dem att hitta varandra i det heteronormativa samhället. Serien *A short walk on a cold day* (som visualiserar en politisk protest mot diskriminerande lagändringar i Storbritannien) bär en funktion att aktivt utmana och kritisera den lagstadgade censuren. Utöver att kritisera den diskriminerade lagen, gav serien samhörighet och stöd för HBTQI+-personer i den rådande situationen under 1980-talet. Seriens framställning av stereotyper för lesbiska par kan belysa den queera kulturen, samt visa att det finns en tillhörighet de kan identifiera sig med, vilket de inte finner i heteronormativa strukturer. Enligt Stuart Halls principer om givande och tagande av mening skapar queerkulturen med andra ord värde och identitet i material, människor och händelser från det kulturella kretsloppet och dess

historia.⁷³ Pride-parader är ett exempel som är ett betydelsefullt evenemang för sexuella minoriteter. Paraden har sin historiska uppkomst från Stonewall upproret år 1969 där homosexuella och transpersoner i en bar utsattes för en polisrazzia i New York. Händelseögonblicket är en del av queerkulturens historia och identitet där pride-paraden bär en funktion att minnas, uppmärksamma och kämpa för mänskliga rättigheter. Element som regnbågsflagga symboliserar alla sexuella minoriteter, och framställs även i Zeldaserien där Kim har deltagit på en pride-parad med flagga och konfetti utspridd på sin arbetsplats (bild 38).⁷⁴

I bild 40 där Kim och Tove stöter på ett heteronormativt par kan sociala regler inom HBTQI+-, samt heteronormativ struktur uppmärksammas. Kim och Tove blir kategoriserade i könsroller genom att de hamnar i en jämförelse med det heteronormativa paret. Paret i sig, baserat på bild- och textanalyserna, representerar en klassisk traditionell relation. Kvinnans prydlighet och intensiva intresse för barnet har vi lärt oss att associera med feminina karaktärsdrag. Kim och den heteronormativa mannens lätt apatiska inställning till kvinnornas diskussion om barnens namn kan tolkas som ett manligt stereotypiskt attribut. Denna inställning kommer från den antagna stereotypiska könsrollen som dikterar att kvinnorna skall sköta barnen. Genom bildens komposition kan man ytterligare se koppling mellan heteroparet och Kim och Tove. I och med att Zeldaseriestripparna reflekterar det samtida samhället i Sverige finns det scenarion där Neidestam utforskar, tillämpar och kritiserar sociala regler och mönster i karaktärerna. I bild 44 till 46 är det den heteronormativa strukturen som avslöjas i hur den har utvecklats som en norm där könsrollsuppdelningen anses vara det självklara. I seriestrippen på bild 42 ges en bild av hur tidigt barnen får könsrollerna tilldelade, som beskrevs i bild- och textanalyskapitlet. En historisk visuell överblick ges i bild 46 om hur strukturer stannar kvar trots att tiden och samhället förändras.

När vi tittar tillbaka på seriernas och omslagens funktioner handlar karaktärernas framställning om representation. Som tidigare nämnts är det nästan omöjligt att skapa en korrekt representation av en kultur, en händelse, ett levande ting eller ett objekt. Roland Barthes nämnde att en bilds språk och betydelse spelar en roll för representationen där tinget skall beskrivas objektivt som denotation och symbolisera

---

⁷³ Hall, *Representation*, 1–3.

⁷⁴ Carter, *Stonewall*, 1–2.

mera subjektivt som konnotation.⁷⁵ I Zeldaserien kan detta observeras på Tove och Kim. Objektivt eller denotativt avbildas de båda som kvinnor, den ena har kort rött hår medan den andra har svart långt hår, den ena är ljushyad och den andra är mörkhyad.

Konnotativt bär de kläder som berättar om deras smak och estetik, samt ger övrig expressiv framtoning (interaktion, dialog, fysiologi, roller) som symboliserar ett kodat och konnoterat innehåll. Ibland är de kodat på ett stereotypiskt queert sätt, ibland ger koden symbol för annan situation (kläder för fjällvandring, tjocka jackor och stickade tröjor som för en del personer förknippas med ”mysighet”).

Visuella egenskaper och symboler har en funktion att konkretisera och forma ett budskap i relation till en viss kontext. För att vi skall veta vad som är maskulint respektive feminint eller heteronormativt respektive queert i en bild i Zeldas serier är det tecknen som blir verktygen, men de fungerar bara i relation till den kulturella bakgrunden eller historiska kontexten.⁷⁶ Som Aristoteles menade är tecken skapade ur sociala interaktioner, de har ingen så kallad naturlig uppkomst. Vi har via dessa kulturella och historiska utbyten blivit lärda att flannelskjortor är lesbiskt kodade baserat på den manliga arbetarkulturen där slitstarka kläder som flanel och jeans bars av män. Denimjeansens försäljning på slutet av 1800-talet var i första hand riktade till män, och först efter 1934 vidgade utbudet till kvinnor.⁷⁷ Genom att kvinnor bryter de socialt konstruerade reglerna skapas en kodning som förknippas med det motsatta könet av heteronormen. Stereotypiska mönster och myter som formas av kulturella utbyten kan identifieras när queerkaraktärer framställs i de äldre serierna. Glam är en visuell myt, EXTRANO-namnet (bild 2) är ett tecken som i det symboliska innehållet betyder extrem, extra eller speciell. Det speciella syftar på undantag och att vara utstickande. När Extrano får sitt alter ego som superhjälte är bildrutan större. Serien ger utrymme när hans väktartitel presenteras. Alla dessa specifika tecken i berättelsen om superhjälten berättar för läsarna att Extranos identitet är endast baserat på dessa karaktäristiska tecken: annorlunda, queer, flamboyant och insjuknad i AIDS. Det leder till att innehållet förmedlar queera stereotyper som gränsar till att skaparna kan ha omedvetet format och tillagt fördomar kring HBTQI+-kulturen. Ett tecken som exempelvis Extranos mustasch ger olika kulturella kopplingar (bild 2). I latinokulturen klassas mexikansk mustasch

⁷⁵ Sonesson, *Bildbetydelser*, 194–196.

⁷⁶ Sonesson, *Bildbetydelser*, 50.

⁷⁷ Unzipped Staff, ”the Women’s Movement”, tillgängligt digitalt via <https://www.levistrauss.com> (senast hämtad 24.11.2020).

som ett manligt attribut, medan i andra kulturer har mustaschens kod formats till ett visuellt queert attribut. Även en sådan karaktär som Wim i Zeldaserierna kännetecknas av element som kan associeras med queerkulturen. Men det finns inte tillräckligt med element för att det skall kopplas till explicit queera stereotyper. Seriestrippens innehåll riktar sig inte till Wims sexualitet, utan hur hans spontana vanor och framträdanden är hänsynslösa mot Zelda och Nova. Det finns queera kodningar i hans utstyrsel och tilltalsfunktioner, men på grund av att hans *screentime* är begränsad kan inget konkret antagande göras om huruvida han representerar queerkulturen eller inte.

Rawhide Kid och karaktären Extrano, med sina queera stereotypa attribut i form av camp, glam och det snabba verbala försvaret, ger en ytlig och skev bild av homosexuella män. Framställningen av den queera identiteten kan bli ensidig, eftersom den endast fokuserar på de stereotypiska inslagen. Dock skall man också ha i beaktande att överdrivna queera uttryck kan vara en del av identiteten, ett estetiskt val som inte sänker en series validitet. Som illustrationerna i *Lumberjanes* visade kan de stereotypiska inslagen av både femme och butch betona normbrytning som koncept. Det är sist och slutligen frågan om ett personligt val av stil och uttryckssätt och bör inte förhindras. I intervjun med Lundahl påstod intervjupersonen som sista kommentar att ”Identiteten är olika för varje människa så att säga, oavsett om det är en homosexuell eller en som säger sig vara heterosexuell”.⁷⁸ I detta fall kan HBTQI+-stereotyper reflektera vad karaktären i fråga uppskattar inom queerkulturens estetik. Det ska med andra ord inte finnas en regel för vad som är eller inte är tillåtet att visualisera eller vilken typ av personlighet en karaktär kan ha. I denna analys av stereotyper klarläggs däremot hur HBTQI+-fördomar uppkommer till följd av stereotyper vilka baserar sig på heteronormativa strukturer som företrädare för majoritetssamhället ofta projicera på sexuella minoriteter.

I en intervju med redaktören Axel Alonso i HBTQI+-magasinet ”*The Advocate*” nämner Alonso att det har funnits ett intresse att experimentera med idén om en homosexuell cowboy som räddar dagen och ser snyggare ut än vad en cowboy har rätt till. I samma artikel uttalar sig serietecknaren och novellisten Robert Rodi att framställningen av Rawhide Kid kan betraktas som positiv för att stärka queerkaraktärer i fiktion. Han betonar vikten av att våga släppa lös ”kontroversiella” och stereotypiska

---

⁷⁸ Lundahl, *Lesbisk Identitet*, 145.

element för HBTQI+ karaktärer för att bryta heteronormativa normer och att våga gå emot det ”normala”. Han nämner därtill att de indirekta ledtrådarna till Rawhide Kids sexuella läggning framtonas som campiga men att skämten i *Rawhide Kid* inte är på bekostnad av karaktären.

I detta sammanhang kan det diskuteras att Rodis kommentar kan stå i konflikt med uppfattningen om seriens innehåll. I mina observationer är majoriteten av skämten specifikt riktade på Rawhide Kids framställda identitet. Slutklämmen i skämtet i bild 16 och 17 antyder att det är meningen att läsarna skall skratta åt den campiga framtoningen. Att ha indirekta queerskämt är inget som skadar hur läsarna tar åt sig av queerkulturen. Även personer inom HBTQI+ kan tycka att komedin i dem är underhållande. Men att ha återkommande homosexuella stereotyper i komiska syften som därmed överskuggar andra potentiella humoristiska element, ger en bild av att skämten är på Rawhide Kids antydda lägnings bekostnad.⁷⁹

När en stereotyp blir ett verktyg att framställa majoriteten av humorn eller slutklämmen i en berättelse kan betraktare bilda stereotypen som ”sanning”. Ett exempel är de olika samhällskritiska situationerna där HBTQI+-karaktärer i *Zelda* upplever fördomsfulla antaganden för att de är queer. Det förekommer till exempel en återkommande fråga om ”vem som är mannen i förhållandet” eller hur Tove blev gravid, när Tove och Kim båda är kvinnor. Serien ser här frågan i sig som problematisk och som grunden till humorn, istället för att projicera fördomen på Tove och Kim och göra seriestrippen rolig på deras bekostnad. Därför är det viktigt att med en viss försiktighet tänka kring dessa stereotyper om HBTQI+-personer och hur man placerar dessa element eftersom de kan förneka homosexuellas identitet och kan leda till diskriminering. Som kreativ skapare ska man vara medveten om sina val, och som betraktare ska man veta hur man skiljer fiktion från verklighet. Med hjälp av den teknologiska utvecklingen har spridningen av kunskap om och förståelse av sexuella minoriteter ökat och representationen har förbättrats.

Utifrån de enskilda samt komparativa analyserna av HBTQI+-karaktärerna och de heteronormativa karaktärerna i *Zelda*, kan konstateras att de visuellt är tecknade i balans med varandra. Genom vad de stöter på och konfronterar, samt de teman som behandlar

---

⁷⁹ The Buzz, ”The Wild West”, 23.

dem, etableras det en skillnad mellan det heteronormativa och HBTQI+- karaktärerna. Det är frågan om en samhällskritisk serie, seriestripparna bearbetar innehåll om vad majoriteten respektive minoriteten upplever. Neidestam framställer heteronormativa strukturers påverkan på hetero- och queerindivider. HBTQI+-personer utsätts inte för de stereotypiska myterna och mönstren som inom fiktion är ett återkommande tema: t.ex. plötslig död, AIDS, lesbiska par reduceras till ”bästa vänner-konceptet”, överdrivet maskulina respektive feminina drag i betydelsefunktionen och tilltalsfunktionen. Som tidigare har nämnts kan karaktärerna i *Zelda*, oberoende av sexualitet, omplaceras med varandra i bildrutorna och genomgå samma handling eller scenarier i de flesta seriestripparna utan att kontexten eller humorn förändras. Det här är möjligt, så länge innehållet inte riktar sig till en konflikt som är baserad på heteronormativa strukturer eller queerrelaterade perspektiv och sammanhang.

Sammanfattningsvis kan den komparativa analysen påvisa att Neidestam är medveten om hur hon skapar sina HBTQI+-karaktärer i *Zeldaserien* och beaktar deras relationer som vilken annan realistisk relation som helst i det samtida samhället i Sverige. När det jämförs hur HBTQI+-karaktärer visualiseras förr och nu kan en skillnad ses i att de behandlas mer mänskligt idag, vilket Lundahls redovisning stöder. Lundahl kom fram till att den homosexuella identiteten är i en oavbruten rörelse och att den påverkas av sociala, kulturella och historiska förändringar som slutligen formar hela queer identiteten på en individuell, nationell eller internationell nivå.⁸⁰

7.2 Presentation av resultatet

Resultatet är att de äldre stereotypiska elementen inte kommer till uttryck på ett visuellt fördomsfullt sätt i *Zeldaserien*. De stereotypiska attributen för homosexuella män, som öppen femininitet i utstyrel, dialog och kroppsspråk är mestadels frånvarande hos majoriteten av HBTQI+-personerna i de utvalda exemplen från *Zelda*. Det finns tecken på queera visuella element i bland annat *Toves* och *Kims* utstyrel, men Neidestam tar i beaktande HBTQI+-karaktärerna som individer vilkas identiteter är formade från flera aspekter. Hon ger dem personlighet som inte innehåller exempelvis maskulina element för att framhäva ett stereotypiskt lesbiskt uttryck för en kvinna. Karaktärens

---

⁸⁰ Lundahl, *Lesbisk Identitet*, 121.

personlighet är istället en kombination av känslor och attityder som har formats av miljön de vistas i, relationer de utvecklar med andra karaktärer samt de händelser de upplever. Med andra ord har karaktärerna essensen för hur en enskild individ är i verkliga livet. Där ibland finns karaktärernas queeridentitet som en del av hela identiteten, exempelvis Sebastian Sancho (bild 31 och 32).

När det kommer till visuella element och språk inom queerkulturen är de typiska tecken för homosexualitet intresset för feminina attribut, och för den lesbiska kulturen handlar det om att omfamna maskulina attribut. Dessa mönster och tecken fungerar som en representation som formar identiteten för HBTQI+-personer. De stereotypiska elementen är tolkningar som queera personer delvis har antagit och kommit att förknippa med sin identitet, men vissa element är enbart förknippade med en heteronormativ blick där heterosexuella skapar fiktiva queerkaraktärer för heterosexuella betraktare. Särskilt i anknytning till lesbiskt kodade element är den attityd som feministisk teori beskrivit som den manliga blicken vanligt förekommande. Det har främst rört sig om fiktion skriven av manliga kreativa skapare, till manliga konsumenter. Queerkulturen tog sedan över dessa stereotypiska element för att finna gemenskap och bryta mot könsstrukturerna och samhällsnormerna. En del personer håller fast vid denna identitet och livsstil. Andra väljer att avstå från den visuella queerkulturen, men det reducerar inte deras tillhörighet och validitet till HBTQI+-gruppen och kulturen.

Ursprunget till stereotypa kulturella element kan hittas i sociala interaktioner och sammanhang inom både fin- och populärkulturen. Seriekonsten hör till populärkulturen i och med att de är ett underhållningsmedium som är tillgängligt för alla. Zeldaserien använder även ett språk och en humor som är lätt för läsarna att uppfatta. Den är lätt att relatera till vår vardag i och med att serien tar upp under sin tid aktuella debatter. Den ironiska humorn i serien består av att den goda kvinnliga förebilden bryts och Neidestam utmanar hur kvinnliga fiktiva karaktärer avstår från den försiktiga och prydliga idealen. Neidestam anser att ingen kan vara problemfri och att den främsta humorn ligger i dubbelmoralen. En karaktär kan säga en sak för att leva upp till en ideologi men inte nödvändigtvis praktisera den.

7.3 Framtida Forskning

Det presenterade resultatet från analysen är fortfarande endast en skrapning på ytan av oändliga möjligheter till fortsatt forskning inom de visuella uttrycken för HBTQI+-kulturens stereotyper i både Neidestams produktion och hos andra serieskapare och illustratörer inom populärkulturen. Utöver Zeldalbumen finns det många andra serier i det samtida västerländska samhället med HBTQI+-tema som kan undersökas för att få en inblick i hur stereotyper inom queerkulturen är visualiserade på ett annat sätt. Med andra ord kan undersökningen av forskningsfrågan i denna avhandling fortsättas genom att analysen av Zeldas tas till utgångspunkt för mera omfattande jämförelser med specifika utvalda äldre och samtida material och serier som innehåller HBTQI+-relationer och karaktärer. En mer djupgående forskning specifikt om Neidestams produktion är också möjlig i och med att hon fortfarande är aktiv inom serietillverkning och berättelseskapande i Göteborg. En intervju med henne var med i planeringen av denna forskning. Men på grund av omständigheter lämnades intervjun med henne bort. En annan intervju som kom i tankarna för fortsatta studier av forskningsområdet är att kontakta medlemmar inom föreningen Regnbågsankan. Intervjuer med personer som själva tillhör sexuella minoriteter skulle ytterligare stärka forskningsresultatet och slutsatserna. Samtidigt skulle en intervju med de serieskapare som arbetade med magasinet *AARGH!* ge perspektiv på seriekonstens utveckling och relation till queerkulturen. Utöver detta skulle Neidestams och HBTQI+-organisationers perspektiv bidra till en mer ingående analys av hur queera element betraktas av människor inom queerkulturen, och gynna den genus- och konstvetenskapliga forskningen kring bilders påverkan ur ett semiotiskt perspektiv.

KÄLLFÖRTECKNING

1. KÄLLOR

1.1 Otryckta källor

Bates, Cary, Joe Staton, Mark Farmer. *The New Guardians*. New York: DC Comics INC, 1989, Getcomics.info, uppladdat av administrationen för Getcomics.info, 29.04.2017, tillgängligt digitalt via

<https://getcomics.info/dc/new-guardians-1-12-1988-1989/> (senast hämtad 04.03.2021).

Englehart, Steve, Joe Stanton, Ian Gibson, Bob Lappan, Carl Gafford, Andy Helfer.

Millennium. New York: DC Comics INC, 1987, Getcomics.info, uppladdat av administrationen för Getcomics.info, 04.07.2016, tillgängligt digitalt via

<https://getcomics.info/dc/millennium-1-8-millennium-index-1-2/> (senast hämtad 04.03.2021).

Higgins, Graham, Roz Kaveney. *A short walk on a cold day. AARGH! (Artists Against Rampant Government Homophobia)*. Northampton: Mad Love, 1988, Getcomics.info, Alan Moore Collection III- 2000 AD, uppladdat av administrationen för Getcomics.info, 27.09.2015, tillgängligt digitalt via

<https://getcomics.info/dc/alan-moores-comic-ultimate-collection/> (senast hämtad 16.11.2020).

SAOB, Digital version av Svenska Akademiens ordbok, uppslagsord ”fördom”,

https://www.saob.se/artikel/?seek=f%C3%B6rdom&pz=1#U_F2481_3960 (senast hämtad 1.3.2021).

SAOB, Digital version av Svenska Akademiens ordbok, uppslagsord ”stereotyp”,

https://www.saob.se/artikel/?unik=S_11409-0052.9cAt&pz=3#U_S11409_123445 (senast hämtad 1.3.2021)

Stevenson, Noelle, Shannon Watters, Grace Ellis, Brooke Allen Maarta, Laiho, Carolyn Nowak. *Lumberjanes*. Los Angeles: Boom! Box, 2015-. Uppladdat av Comixology, 09.04.2014, tillgängligt digitalt via

<https://www.comixology.eu/Lumberjanes/comics-series/16309?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL2JyZWFKY3J1bWJz> (senast hämtad 04.03.2021).

UK Public General Acts, 1988 c. 9, Part IV, Section 28, tillgängligt digitalt via

<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/9/section/28/enacted> (senast hämtad 24.10.2020).

US Capitol visitor center, tillgängligt digitalt via

<https://www.visitthecapitol.gov/exhibitions/artifact/code-comics-magazine-association-america-inc-1954> (senast hämtad 24.01.2021).

Zimmerman, Ron, John Severin. *Rawhide kid: Slap leather*. New York: Max Comics, Marvel comics, 2003. Uppladdat av Comixology, 25.10.2018, tillgängligt digitalt via

<https://www.comixology.eu/Rawhide-Kid-Slap-Leather/digital-comic/728576?ref=c2VhcmNoL2luZGV4L2Rlc2t0b3Avc2xpZGVyTGJzdc9pdGVtU2xpZGVy> (senast hämtad 04.03.2021).

1.2 Tryckta källor

Neidestam, Lina. *Zelda: De första ljuva åren*. Stockholm: Kartago förlag, 2015.

Neidestam, Lina. *Zelda vs. Patriarkatet*. Stockholm: Kartago förlag, 2013.

Neidestam, Lina. *Zelda: Uppbrott och Utbrott*. Stockholm: Kartago förlag, 2015.

Neidestam, Lina. *Zelda: Täckning saknas*. Stockholm: Kartago förlag, 2016.

Neidestam, Lina. *Zelda: Allt är normalt*. Stockholm: Kartago förlag, 2017.

Strömberg, Fredrik, ”Maran rider i natten” i Seriefrämjandet. *Bild & Bubbla*:

Seriefrämjandets Tidskrift Om Tecknade Serier, 25–33. Nummer 188. Osignerat, ”Lina Neidestam”. Malmö: Seriefrämjandet, 2011.

2. BIBLIOGRAFI

2.1 Otryckt material

Gaybladet, ”8 stereotyper som vi HBTQ-personer hatar att höra”. I HBTQI+ webbmagasinet Gaybladet, tillgängligt via

<https://gaybladet.se/8-stereotyper-som-vi-hbtq-personer-hatar-att-hora/> (senast hämtad 01.11.2016).

Kartago förlags webbsida, tillgängligt via

<http://www.kartago.se/forfattare/lina-neidestam/> (senast hämtad 08.11.2017).

Neidestam Linas webbsida, tillgängligt via

<https://www.linaneidestam.se> (senast hämtad 08.11.2017).

Regnbågsankan RF, ”Lista över begrepp som kan vara till hjälp när du orienterar dig i

HBTQIA+ diskussioner”. I Regnbågsankans webbsida, en förening för sexuella minoriteter och könsminoriteter i Svenskfinland, tillgängligt via <https://www.regnbagsankan.fi/utbildning-skolbesok/fakta-om-hbtiq> (senast hämtad 04.11.2017).

Shepard, Jason M, *The First Amendment and the Roots of LGBT Rights Law: Censorship in the Early Homophile Era, 1958–196*. William & Mary Journal of Race, Gender, and Social Justice. Volym 26. William & Mary Law School Scholarship Repository, 2020, tillgängligt digitalt via <https://scholarship.law.wm.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1530&context=wmjowl> (senast hämtad 22.02.2021).

Stevenson, Noelle, Shannon Watters, Booke Allen, Maarta Laiho, Aubrey Aiese, Carolyn Nowak, Jen Wang. *Lumberjanes*. Volym 17. Los Angeles: Boom! Box, 2015. Uppladdat av Comixology, 26.08,2015. Tillgängligt digitalt via <https://www.comixology.eu/Lumberjanes-17/digital-comic/260036?ref=c2VhcmNoL2luZGV4L2Rlc2t0b3Avc2xpZGVyTGltZC90b3BSZXN1bHRzU2xpZGVy> (senast hämtad 04.03.2021).

The Buzz, ”The Wild West” i *The Advocate*, 23. Nummer 882. USA: Here Publishing, 04.02.2003, Books.google.co.uk, tillgängligt digitalt via https://books.google.co.uk/books?id=RWUEAAAAMBAJ&q=%22rawhid+kid+slap+leather%22&pg=PA23&redir_esc=y#v=snippet&q=%22rawhid%20kid%20slap%20leather%22&f=false (senast hämtad 16.03.2021).

Thomas June, ”Ask a Homo: Why Do Lesbians Wear So Much Flannel?”. I amerikanska webbtidningen Slate.com, sänd 21.05.2014 på Youtube, tillgängligt via <https://slate.com/human-interest/2014/05/ask-a-homo-why-do-lesbians-love-flannel-video.html> (senast hämtad 28.03.2019).

Unzipped Staff, Levi Strauss & Co, ”How Levi’s® Put Pants on the Women’s Movement”. I Levi Strauss Webbsida, levistrauss.com, tillgängligt via <https://www.levistrauss.com/2017/03/08/levis-put-pants-womens-movement/> (senast hämtad 24.11.2020).

2.2 Tryckt material

Aristoteles, Harold P. Cooke och Hugh Tredennick (red.). *The Organon*. volym 1, Cambridge Mass och London, 1938.

Armstrong, Nancy och Melissa Wagner. *Field Guide to gestures: How to identify and interpret virtually every gesture known to man*. Philadelphia: Quirk Books, 2003.

Auslander, Philip. *Performing Glam Rock: Gender and Theatricality in Popular Music*. Fjärde upplagan. Ann Arbor: University of Michigan Press, 2009 (2006).

Burr, Vivien. *Social Constructionism*. Tredje upplagan. London & New York: Routledge, 2015 (1995).

Carter, David. *Stonewall: The Riots that Sparked the Gay Revolution*. Andra upplagan. New York: St. Martin's Press, 2010 (2004).

DeMello, Margo. *Encyclopedia of body adornment*. Westport (CT): Greenwood Press, 2007.

Gitlin, Todd. "Televisions screen: hegemony in transition". I Michael W Apple (red.). *Cultural and economic reproduction in education: Essays on class, ideology and the State*. London: Routledge, 2017 (1982): 202–246.

Gripsrud, Jostein, Marie Gillespie och Jason Toynbee (red.). *Analysing media texts*. Maidenhead: The open University, 2006.

Halberstam, Judith. *Female Masculinity*. Andra upplagan. Durham och London: Duke University press, 2003 (1998).

Hall, Stuart. *Representaton: Cultural Representation and Signyfying Practises*. London, 2013.

Jewitt, Carey och Rumiko Oyama, "Visual meaning: A social semiotic approach". I Carey Jewitt och Theo van Leeuwen (red.). *Handbook of Visual Analysis*. London: Sage Publications, 2001.

Kress, Gunther. *Multimodality: A social semiotic approach to contemporary communication*. London och New York: Routledge, 2010.

Kulick, Don (red.). *Queersverige*. Stockholm: Natur och Kultur, 2005.

Lindgren, Simon. *Populärkultur: Teorier, metoder och analyser*. Andra upplagan. Malmö: Liber AB, 2009 (2005).

Lippmann, Walter. *Public Opinion*. New York: Dover Publications, 2004 (1922).

Lundahl, Pia. *Lesbisk identitet*. Stockholm: Carlssons bokförlag, 1998.

- Mendos, Lucas, Ramón (red.), Botha Kellyn, Lelis Rafael Carrano, López de la Peña Enrique, Savelev Illia och Tan Daron. *State-sponsored homophobia 2020: Global legislation overview update*. Geneva: ILGA, 2020.
- Mulvey, Laura. "Visual pleasures in narrative cinema". I Constance Penley (red.). *Feminism and Film Theory*. New York och London: 1998.
- Rosenberg, Tiina. *Queerfeministisk agenda*. Stockholm: Bokförlaget Atlas, 2006 (2002).
- Sonesson, Göran. *Bildbetydelser: Inledningen till bildsemiotiken som vetenskap*. Lund: Studentlitteratur, 2008.
- Thwaites Tony, Lloyd Davis och Warwick Mules. *Introducing Cultural and Media Studies: A Semiotic Approach*. Andra upplagan. Basingstoke: Palgrave 2007 (2002).
- Waern Yvonne, Rune Petterson och Gary Svensson. *Bild och föreställning, om visuell retorik*. Lund: Studentlitteratur, 2007 (2004).
- Wright, Les (red.). *The Bear Book: Readings in the History and Evolution of a Gay Male Subculture*. London och New York: Routledge, 2013 (1997).

BILDFÖRTECKNING

- Bild 1 Egen Skärmdump från en googlesökning av ”masculine” och ”feminine” (hämtad 11.4.2018).
- Bild 2 Englehart Steve, Stanton Joe, Gibson Ian, Lappan Bob, Gafford Carl, Helfer Andy, *Millennium*, volym 8, *The Ascension*, DC Comics INC, New York, 1987, Getcomics.info, uppladdat av administrationen för Getcomics, 04.07.2016, tillgängligt digitalt via <https://getcomics.info/dc/millennium-1-8-millennium-index-1-2/> (senast hämtad 04.03.2021).
- Bild 3 Bates Cary, Staton Joe, Farmer Mark, Costanza John, Hoolahan Nansi, Dooley Kevin, Helfer Andy, *The New Guardians*, volym 7, *Dreams and revelations*, DC Comics INC, New York, 1989, Getcomics.info, uppladdat av administrationen för Getcomics, 29.04.2017, tillgängligt digitalt via <https://getcomics.info/dc/new-guardians-1-12-1988-1989/> (senast hämtad 04.03.2021).
- Bild 4 Englehart Steve, Stanton Joe, Gibson Ian, Lappan Bob, Gafford Carl, Helfer Andy, *Millennium*, volym 2, *The Summoning*, DC Comics INC, New York, 1987, Getcomics.info, uppladdat av administrationen för Getcomics, 04.07.2016,

tillgängligt digitalt via <https://getcomics.info/dc/millennium-1-8-millennium-index-1-2/> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 5 Englehart Steve, Stanton Joe, Farmer Mark, Costanza John, Tollin Tony, Helfer Andy, *The New Guardians*, volym 1, DC Comics INC, New York, 1988, Getcomics.info, uppladdat av administrationen för Getcomics, 29.04.2017, tillgängligt digitalt via <https://getcomics.info/dc/new-guardians-1-12-1988-1989/> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 6 Englehart Steve, Stanton Joe, Farmer Mark, Costanza John, Tollin Tony, Helfer Andy, *The New Guardians*, volym 1, DC Comics INC, New York, 1988, Getcomics.info, uppladdat av administrationen för Getcomics, 29.04.2017, tillgängligt digitalt via <https://getcomics.info/dc/new-guardians-1-12-1988-1989/> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 7 Englehart Steve, Stanton Joe, Farmer Mark, Costanza John, Tollin Tony, Helfer Andy, *The New Guardians*, volym 1, DC Comics INC, New York, 1988, Getcomics.info, uppladdat av administrationen för Getcomics, 29.04.2017, tillgängligt digitalt via <https://getcomics.info/dc/new-guardians-1-12-1988-1989/> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 8 Englehart Steve, Stanton Joe, Farmer Mark, Costanza John, Tollin Tony, Helfer Andy, *The New Guardians*, volym 1, DC Comics INC, New York, 1988, Getcomics.info, uppladdat av administrationen för Getcomics, 29.04.2017, tillgängligt digitalt via <https://getcomics.info/dc/new-guardians-1-12-1988-1989/> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 9 Bates Cary, Stanton Joe, Farmer Mark, Hoolahan Nansi, Costanza John, Dooley Kevin, Helfer Andy, *The New Guardians*, volym 8, *Prisoners of the State*, DC Comics INC, New York 1989, Getcomics.info, uppladdat av administrationen för Getcomics, 29.04.2017, tillgängligt digitalt via <https://getcomics.info/dc/new-guardians-1-12-1988-1989/> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 10 Zimmerman Ron, Severin John, *Rawhide kid: slap leather*, volym 1, nr 1, Max Comics, Marvel comics, New York, 2003, uppladdat av Comixology, 23.10.2018, tillgängligt digitalt via <https://www.comixology.eu/Rawhide-Kid-2003-1/digital-comic/726577?ref=Y29taWMvdmlldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 11 Zimmerman Ron, Severin John, *Rawhide kid: slap leather*, volym 1, nr 2, Max Comics, Marvel comics, New York, 2003, uppladdat av Comixology, 23.10.2018, tillgängligt digitalt via <https://www.comixology.eu/Rawhide-Kid-2003-2/digital-comic/726582?ref=Y29taWMvdmlldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 12 Zimmerman Ron, Severin John, *Rawhide kid: slap leather*, volym 1, nr 1, Max Comics, Marvel comics, New York, 2003, uppladdat av Comixology, 23.10.2018, tillgängligt digitalt via

<https://www.comixology.eu/Rawhide-Kid-2003-1/digital-comic/726577?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz>
(senast hämtad 04.03.2021).

Bild 13 Zimmerman Ron, Severin John, *Rawhide kid: slap leather*, volym 1, nr 1, Max Comics, Marvel comics, New York, 2003, uppladdat av Comixology, 23.10.2018, tillgängligt digitalt via

<https://www.comixology.eu/Rawhide-Kid-2003-1/digital-comic/726577?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz>
(senast hämtad 04.03.2021).

Bild 14 Zimmerman Ron, Severin John, *Rawhide kid: slap leather*, volym 1, nr 2, Max Comics, Marvel comics, New York, 2003, uppladdat av Comixology, 23.10.2018, tillgängligt digitalt via

<https://www.comixology.eu/Rawhide-Kid-2003-2/digital-comic/726582?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz>
(senast hämtad 04.03.2021).

Bild 15 Zimmerman Ron, Severin John, *Rawhide kid: slap leather*, volym 1, nr 1, Max Comics, Marvel comics, New York, 2003, uppladdat av Comixology, 23.10.2018, tillgängligt digitalt via

<https://www.comixology.eu/Rawhide-Kid-2003-1/digital-comic/726577?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz>
(senast hämtad 04.03.2021).

Bild 16 Zimmerman Ron, Severin John, *Rawhide kid: slap leather*, volym 1, nr 3, Max Comics, Marvel comics, New York, 2003, uppladdat av Comixology, 23.10.2018, tillgängligt digitalt via

<https://www.comixology.eu/Rawhide-Kid-2003-3/digital-comic/726587?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz>
(senast hämtad 04.03.2021).

Bild 17 Zimmerman Ron, Severin John, *Rawhide kid: slap leather*, volym 1, nr 2, Max Comics, Marvel comics, New York, 2003, uppladdat av Comixology, 23.10.2018, tillgängligt digitalt via

<https://www.comixology.eu/Rawhide-Kid-2003-2/digital-comic/726582?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz>

(senast hämtad 04.03.2021).

Bild 18 Zimmerman Ron, Severin John, *Rawhide kid: slap leather*, volym 1, nr 2, Max Comics, Marvel comics, New York, 2003, uppladdat av Comixology, 23.10.2018, tillgängligt digitalt via

<https://www.comixology.eu/Rawhide-Kid-2003-2/digital-comic/726582?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz>

(senast hämtad 04.03.2021).

Bild 19 Higgins Graham, Kaveney Roz, *A short walk on a cold day, AARGH! (Artists Against Rampant Government Homophobia)*, Northampton: Mad Love, 1988, Getcomics.info, Alan Moore Collection III- 2000 AD, uppladdat av administrationen för Getcomics, 27.09.2015, tillgängligt digitalt via

<https://getcomics.info/dc/alan-moores-comic-ultimate-collection/> (senast hämtad

16.11.2020).

Bild 20 Higgins Graham, Kaveney Roz, *A short walk on a cold day, AARGH! (Artists Against Rampant Government Homophobia)*, Northampton: Mad Love, 1988, Getcomics.info, Alan Moore Collection III- 2000 AD, uppladdat av administrationen för Getcomics, 27.09.2015, tillgängligt digitalt via

<https://getcomics.info/dc/alan-moores-comic-ultimate-collection/>

(senast hämtad 16.11.2020).

Bild 21 Higgins Graham, Kaveney Roz, *A short walk on a cold day, AARGH! (Artists Against Rampant Government Homophobia)*, Northampton: Mad Love, 1988, Getcomics.info, Alan Moore Collection III- 2000 AD, uppladdat av administrationen för Getcomics, 27.09.2015, tillgängligt digitalt via

<https://getcomics.info/dc/alan-moores-comic-ultimate-collection/>

(senast hämtad 16.11.2020).

Bild 22 Stevenson Noelle, Watters Shannon, Nowak Carolyn, Laiho Maarta, Aiese Aubrey, Hu Emily, *Lumberjanes*, volym 11, Boom! Box, Los Angeles, februari, 2015, uppladdat av Comixology, 18.02.2015, tillgängligt digitalt via

<https://www.comixology.eu/Lumberjanes-11/digital-comic/191150?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz>

(senast hämtad 04.03.2021).

Bild 23 Stevenson Noelle, Watters Shannon, Nowak Carolyn, Laiho Maarta, Aiese Aubrey, Williams Brittney, Underwood Bridget, *Lumberjanes*, volym 12, Boom! Box, Los Angeles, mars, 2015, uppladdat av Comixology, 18.03.2015, tillgängligt digitalt via

<https://www.comixology.eu/Lumberjanes-12/digital-comic/205728?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz>
(senast hämtad 04.03.2021).

Bild 24 Stevenson Noelle, Watters Shannon, Nowak Carolyn, Laiho Maarta, Aiese Aubrey, Hu Emily, *Lumberjanes*, volym 11, Boom! Box, Los Angeles, februari, 2015, uppladdat av Comixology, 18.02.2015, tillgängligt digitalt via

<https://www.comixology.eu/Lumberjanes-11/digital-comic/191150?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz>
(senast hämtad 04.03.2021).

Bild 25 Stevenson Noelle, Watters Shannon, Nowak Carolyn, Laiho Maarta, Aiese Aubrey, Hu Emily, *Lumberjanes*, volym 11, Boom! Box, Los Angeles, februari, 2015, uppladdat av Comixology, 18.02.2015, tillgängligt digitalt via

<https://www.comixology.eu/Lumberjanes-11/digital-comic/191150?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz>
(senast hämtad 04.03.2021).

Bild 26 Stevenson Noelle, Watters Shannon, Nowak Carolyn, Laiho Maarta, Aiese Aubrey, Hu Emily, *Lumberjanes*, volym 11, Boom! Box, Los Angeles, februari, 2015, uppladdat av Comixology, 18.02.2015, tillgängligt digitalt via

<https://www.comixology.eu/Lumberjanes-11/digital-comic/191150?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz>
(senast hämtad 04.03.2021).

Bild 27 Stevenson Noelle, Watters Shannon, Nowak Carolyn, Laiho Maarta, Aiese Aubrey, Williams Brittney, Underwood Bridget, *Lumberjanes*, volym 12, Boom! Box, Los Angeles, mars, 2015, uppladdat av Comixology, 18.03.2015, tillgängligt digitalt via

<https://www.comixology.eu/Lumberjanes-12/digital-comic/205728?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz>
(senast hämtad 04.03.2021).

Bild 28 Stevenson Noelle, Watters Shannon, Nowak Carolyn, Laiho Maarta, Aiese Aubrey, Hu Emily, *Lumberjanes*, volym 11, Boom! Box, Los Angeles, februari, 2015, uppladdat av Comixology, 18.02.2015, tillgängligt digitalt via

<https://www.comixology.eu/Lumberjanes-11/digital-comic/191150?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz>
(senast hämtad 04.03.2021).

Bild 29 Stevenson Noelle, Ellis Grace, Allen Brooke, Laiho Maarta, Aiese Aubrey, *Lumberjanes*, volym 3, Boom! Box, Los Angeles, juni, 2014, uppladdat av Comixology,

11.06.2014, tillgängligt digitalt via

<https://www.comixology.eu/Lumberjanes-3-of-8/digital-comic/109030?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz>

(senast hämtad 04.03.2021).

Bild 30 Stevenson Noelle, Watters Shannon, Nowak Carolyn, Laiho Maarta, Aiese Aubrey, Williams Brittney, Underwood Bridget, *Lumberjanes*, volym 12, Boom! Box, Los Angeles, mars, 2015, uppladdat av Comixology, 18.03.2015, tillgängligt digitalt via

<https://www.comixology.eu/Lumberjanes-12/digital-comic/205728?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz>

(senast hämtad 04.03.2021).

Bild 31 Neidestam Lina, *Zelda: De första ljuva åren*, Kartago förlag, Stockholm, 2015, skannad 21.04.2019.

Bild 32 Neidestam Lina, *Zelda vs. Patriarkatet*, Kartago förlag, Stockholm, 2013, skannad 21.04.2019.

Bild 33 Neidestam Lina, *Täckning saknas*, Kartago förlag, Stockholm, 2017, skannad 21.04.2019.

Bild 34 Neidestam Lina, *Zelda: De första ljuva åren*, Kartago förlag, Stockholm, 2015, skannad 21.04.2019.

Bild 35 Neidestam Lina, *Zelda vs. Patriarkatet*, Kartago förlag, Stockholm, 2013, skannad 21.04.2019.

Bild 36 Neidestam Lina, *Zelda: Allt är normalt*, Kartago förlag, Stockholm, 2017, skannad 21.04.2019.

Bild 37 Neidestam Lina, *Zelda: Uppbrott och utbrott*, Kartago förlag, Stockholm, 2014, skannad 21.04.2019.

Bild 38 Neidestam Lina, *Zelda: Allt är normalt*, Kartago förlag, Stockholm, 2017, skannad 21.04.2019.

Bild 39 Neidestam Lina, *Zelda: Uppbrott och utbrott*, Kartago förlag, Stockholm, 2014, fotograferad 29.04.2019.

Bild 40 Neidestam Lina, *Zelda: Allt är normalt*, Kartago förlag, Stockholm, 2017, skannad 21.04.2019.

Bild 41 Neidestam Lina, *Zelda: Allt är normalt*, Kartago förlag, Stockholm, 2017, skannad 21.04.2019.

Bild 42 Neidestam Lina, *Zelda: Allt är normalt*, Kartago förlag, Stockholm, 2017, skannad 21.04.2019.

Bild 43 Neidestam Lina, *Zelda: Uppbrott och utbrott*, Kartago förlag, Stockholm, 2014,

skannad 21.04.2019.

Bild 44 Neidestam Lina, *Zelda vs. Patriarkatet*, Kartago förlag, Stockholm, 2013, skannad 21.04.2019.

Bild 45 Neidestam Lina, *Zelda vs. Patriarkatet*, Kartago förlag, Stockholm, 2013, skannad 21.04.2019.

Bild 46 Neidestam Lina, *Zelda vs. Patriarkatet*, Kartago förlag, Stockholm, 2013, skannad 21.04.2019.

Bild 47 Neidestam Lina, *Zelda vs. Patriarkatet*, Kartago förlag, Stockholm, 2013, fotograferad 29.04.2019.

Bild 48 Neidestam Lina, *Zelda vs. Patriarkatet*, Kartago förlag, Stockholm, 2013, skannad 21.04.2019.

Bild 49 Neidestam Lina, *Zelda: De första ljuva åren*, Kartago förlag, Stockholm, 2015, skannad 21.04.2019.

Bild 50 Neidestam Lina, *Zelda vs. Patriarkatet*, Kartago förlag, Stockholm, 2014, skannad 21.04.2019.

Bild 51 Neidestam Lina, *Zelda: Allt är normalt*, Kartago förlag, Stockholm, 2017, skannad 21.04.2019.

Bild 52 Neidestam Lina, *Zelda: Allt är normalt*, Kartago förlag, Stockholm, 2017, fotograferad 29.04.2019.

Bild 2

Englehart Steve, Stanton Joe, Gibson Ian, Lappan Bob, Gafford Carl, Helfer Andy, *Millennium*, volym 8, *The Ascension*, s 9, DC Comics INC, New York, 1987, Getcomics.info, uppladdat av administrationen för Getcomics, 04.07.2016, tillgängligt digitalt via <https://getcomics.info/dc/millennium-1-8-millennium-index-1-2/> (senast hämtad 04.03.2021).

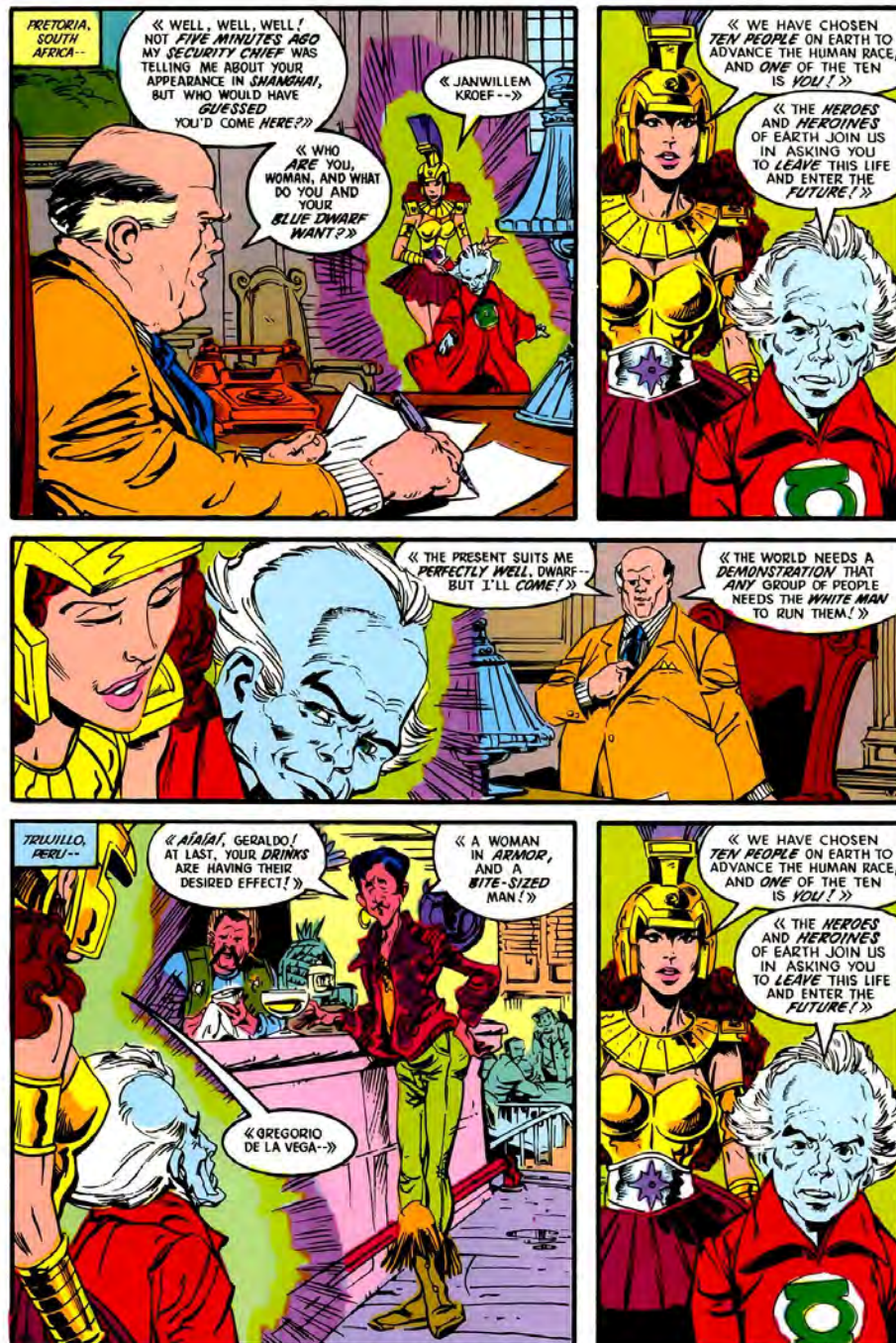
Bild 3

Bates Cary, Staton Joe, Farmer Mark, Costanza John, Hoolahan Nansi, Dooley Kevin, Helfer Andy, *The New Guardians*, volym 7, *Dreams and revelations*, s 22, DC Comics INC, New York, 1989, Getcomics.info, uppladdat av administrationen för Getcomics, 29.04.2017, tillgängligt digitalt via <https://getcomics.info/dc/new-guardians-1-12-1988-1989/> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 4

Englehart Steve, Stanton Joe, Gibson Ian, Lappan Bob, Gafford Carl, Helfer Andy, *Millennium*, volym 2, *The Summoning*, s 18, DC Comics INC, New York, 1987, Getcomics.info, uppladdat av administrationen för Getcomics, 04.07.2016, tillgängligt digitalt via <https://getcomics.info/dc/millennium-1-8-millennium-index-1-2/> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 5

Englehart Steve, Stanton Joe, Farmer Mark, Costanza John, Tollin Tony, Helfer Andy,
The New Guardians, volym 1, s 16, DC Comics INC, New York, 1988, Getcomics.info,
 uppladdat av administrationen för Getcomics, 29.04.2017, tillgängligt digitalt via
<https://getcomics.info/dc/new-guardians-1-12-1988-1989/> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 6

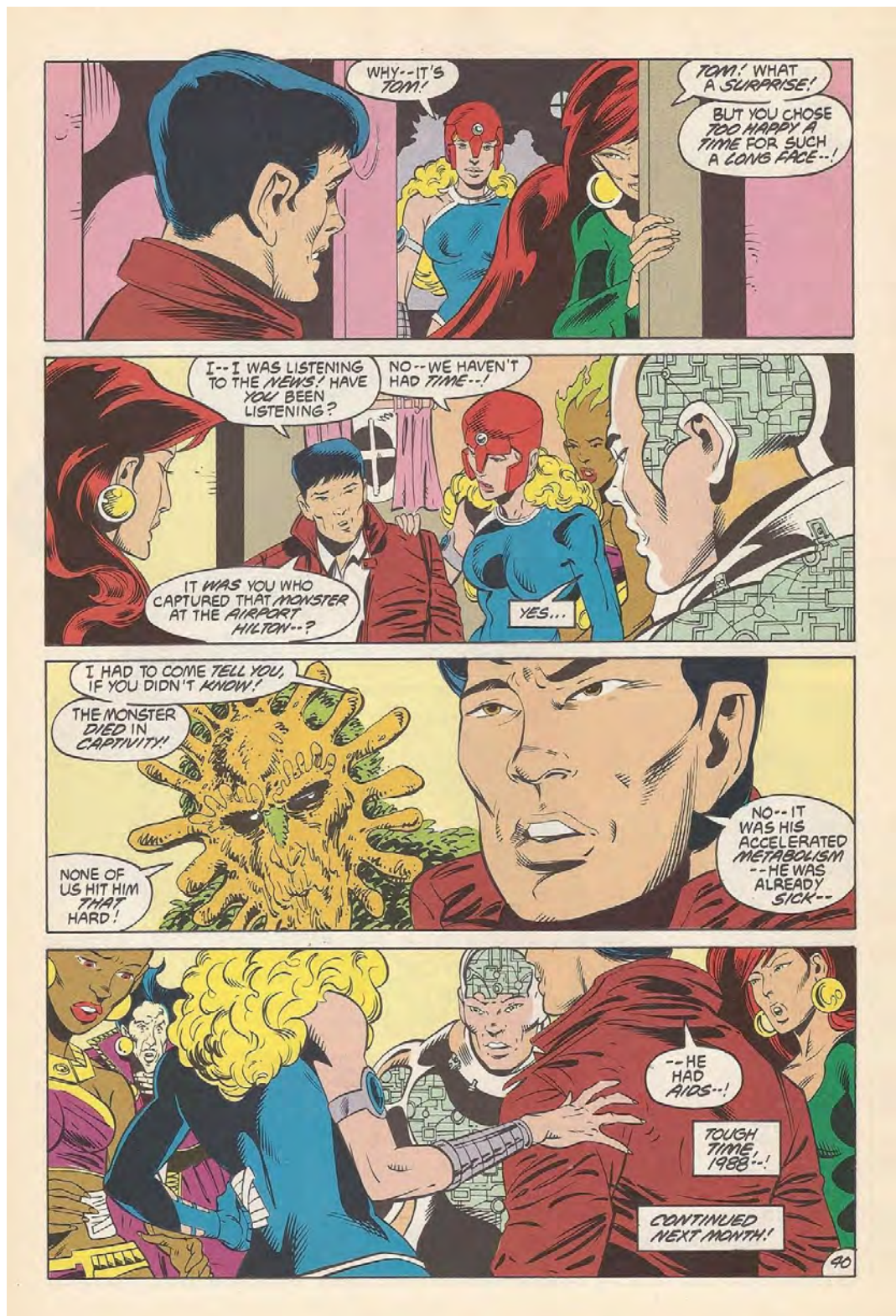
Englehart Steve, Stanton Joe, Farmer Mark, Costanza John, Tollin Tony, Helfer Andy, *The New Guardians*, volym 1, s 20, DC Comics INC, New York, 1988, Getcomics.info, uppladdat av administrationen för Getcomics, 29.04.2017, tillgängligt digitalt via <https://getcomics.info/dc/new-guardians-1-12-1988-1989/> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 7

Englehart Steve, Stanton Joe, Farmer Mark, Costanza John, Tollin Tony, Helfer Andy, *The New Guardians*, volym 1, s 35, DC Comics INC, New York, 1988, Getcomics.info, uppladdat av administrationen för Getcomics, 29.04.2017, tillgängligt digitalt via <https://getcomics.info/dc/new-guardians-1-12-1988-1989/> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 8

Englehart Steve, Stanton Joe, Farmer Mark, Costanza John, Tollin Tony, Helfer Andy, *The New Guardians*, volym 1, s 40, DC Comics INC, New York, 1988, Getcomics.info, uppladdat av administrationen för Getcomics, 29.04.2017, tillgängligt digitalt via <https://getcomics.info/dc/new-guardians-1-12-1988-1989/> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 9

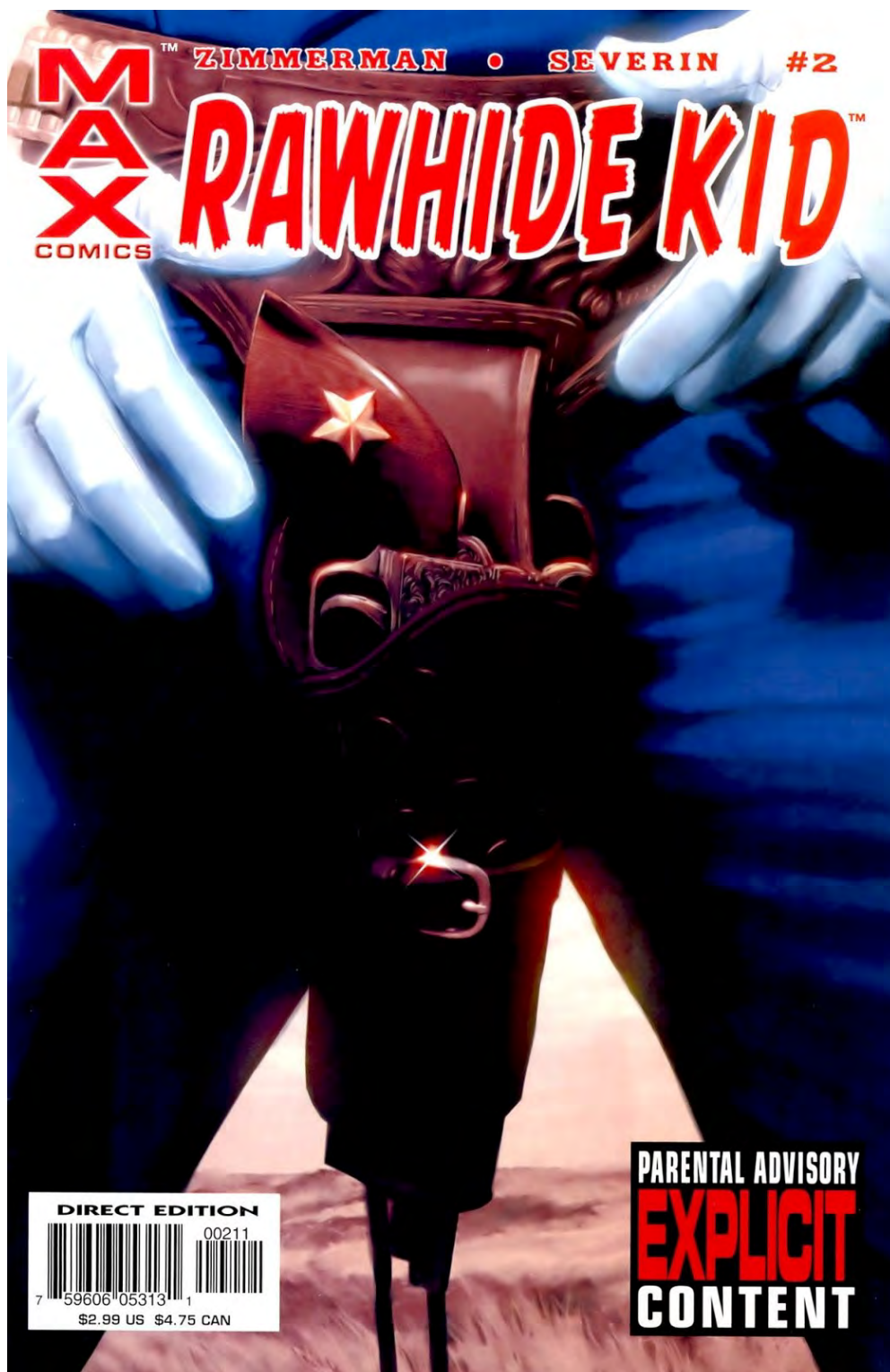
Bates Cary, Stanton Joe, Farmer Mark, Hoolahan Nansi, Costanza John, Dooley Kevin, Helfer Andy, *The New Guardians*, volym 8, *Prisoners of the State*, s 6, DC Comics INC, New York 1989, Getcomics.info, uppladdat av administrationen för Getcomics, 29.04.2017, tillgängligt digitalt via <https://getcomics.info/dc/new-guardians-1-12-1988-1989/> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 10

Zimmerman Ron, Severin John, *Rawhide kid: slap leather*, volym 1, nr 1, pärmbild, Max Comics, Marvel comics, New York, 2003, uppladdat av Comixology, 23.10.2018, tillgängligt digitalt via <https://www.comixology.eu/Rawhide-Kid-2003-1/digital-comic/726577?ref=Y29taWMvdmlldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 11

Zimmerman Ron, Severin John, *Rawhide kid: slap leather*, volym 1, nr 2, pämbild, Max Comics, Marvel comics, New York, 2003, uppladdat av Comixology, 23.10.2018, tillgängligt digitalt via <https://www.comixology.eu/Rawhide-Kid-2003-2/digital-comic/726582?ref=Y29taWMvdmlldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 12

Zimmerman Ron, Severin John, *Rawhide kid: slap leather*, volym 1, nr 1, s 19, Max Comics, Marvel comics, New York, 2003, uppladdat av Comixology, 23.10.2018, tillgängligt digitalt via <https://www.comixology.eu/Rawhide-Kid-2003-1/digital-comic/726577?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 13

Zimmerman Ron, Severin John, *Rawhide kid: slap leather*, volym 1, nr 1, s 12, Max Comics, Marvel comics, New York, 2003, uppladdat av Comixology, 23.10.2018, tillgängligt digitalt via <https://www.comixology.eu/Rawhide-Kid-2003-1/digital-comic/726577?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 14

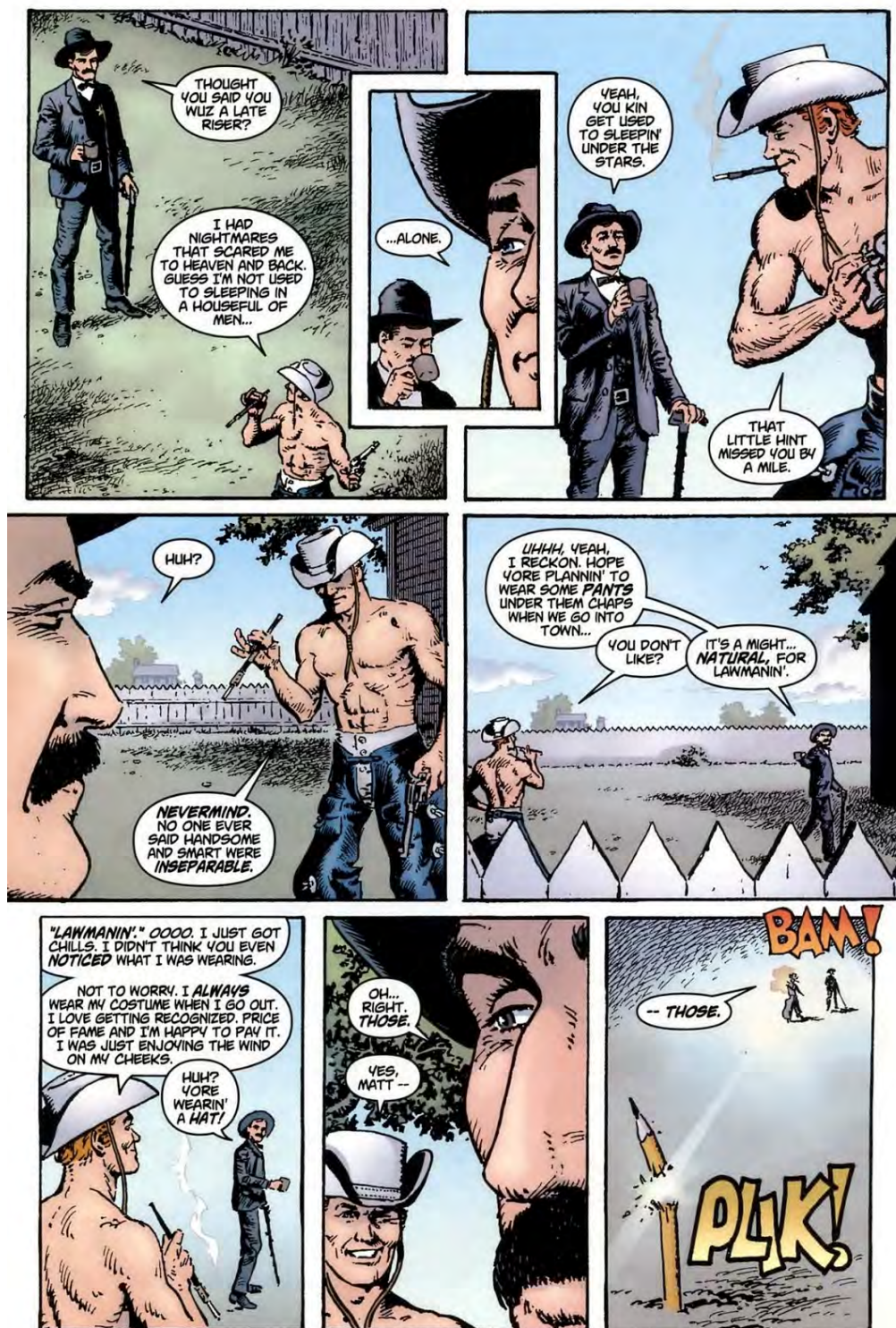
Zimmerman Ron, Severin John, *Rawhide kid: slap leather*, volym 1, nr 2, s 11, Max Comics, Marvel comics, New York, 2003, uppladdat av Comixology, 23.10.2018, tillgängligt digitalt via <https://www.comixology.eu/Rawhide-Kid-2003-2/digital-comic/726582?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 15

Zimmerman Ron, Severin John, *Rawhide kid: slap leather*, volym 1, nr 1, s 18, Max Comics, Marvel comics, New York, 2003, uppladdat av Comixology, 23.10.2018, tillgängligt digitalt via <https://www.comixology.eu/Rawhide-Kid-2003-1/digital-comic/726577?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 16

Zimmerman Ron, Severin John, *Rawhide kid: slap leather*, volym 1, nr 3, s 4, Max Comics, Marvel comics, New York, 2003, uppladdat av Comixology, 23.10.2018, tillgängligt digitalt via <https://www.comixology.eu/Rawhide-Kid-2003-3/digital-comic/726587?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 17

Zimmerman Ron, Severin John, *Rawhide kid: slap leather*, volym 1, nr 2, s 8, Max Comics, Marvel comics, New York, 2003, uppladdat av Comixology, 23.10.2018, tillgängligt digitalt via <https://www.comixology.eu/Rawhide-Kid-2003-2/digital-comic/726582?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 18

Zimmerman Ron, Severin John, *Rawhide kid: slap leather*, volym 1, nr 2, s 22, Max Comics, Marvel comics, New York, 2003, uppladdat av Comixology, 23.10.2018, tillgängligt digitalt via <https://www.comixology.eu/Rawhide-Kid-2003-2/digital-comic/726582?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 19

Higgins Graham, Kaveney Roz, *A short walk on a cold day, AARGH!* (Artists Against Rampant Government Homophobia), s 28, Mad Love, Northampton, 1988, Getcomics.info, Alan Moore Collection III- 2000 AD, uppladdat av administrationen för Getcomics, 27.09.2015, tillgängligt digitalt via <https://getcomics.info/dc/alan-moores-comic-ultimate-collection/> (senast hämtad 16.11.2020).

Bild 20

Higgins Graham, Kaveney Roz, *A short walk on a cold day, AARGH!* (Artists Against Rampant Government Homophobia), s 29, Mad Love, Northampton, 1988, Getcomics.info, Alan Moore Collection III- 2000 AD, uppladdat av administrationen för Getcomics, 27.09.2015, tillgängligt digitalt via <https://getcomics.info/dc/alan-moores-comic-ultimate-collection/> (senast hämtad 16.11.2020).

Bild 21

Higgins Graham, Kaveney Roz, *A short walk on a cold day, AARGH!* (*Artists Against Rampant Government Homophobia*), s 30, Mad Love, Northampton, 1988, Getcomics.info, Alan Moore Collection III- 2000 AD, uppladdat av administrationen för Getcomics, 27.09.2015, tillgängligt digitalt via <https://getcomics.info/dc/alan-moores-comic-ultimate-collection/> (senast hämtad 16.11.2020).

Bild 22

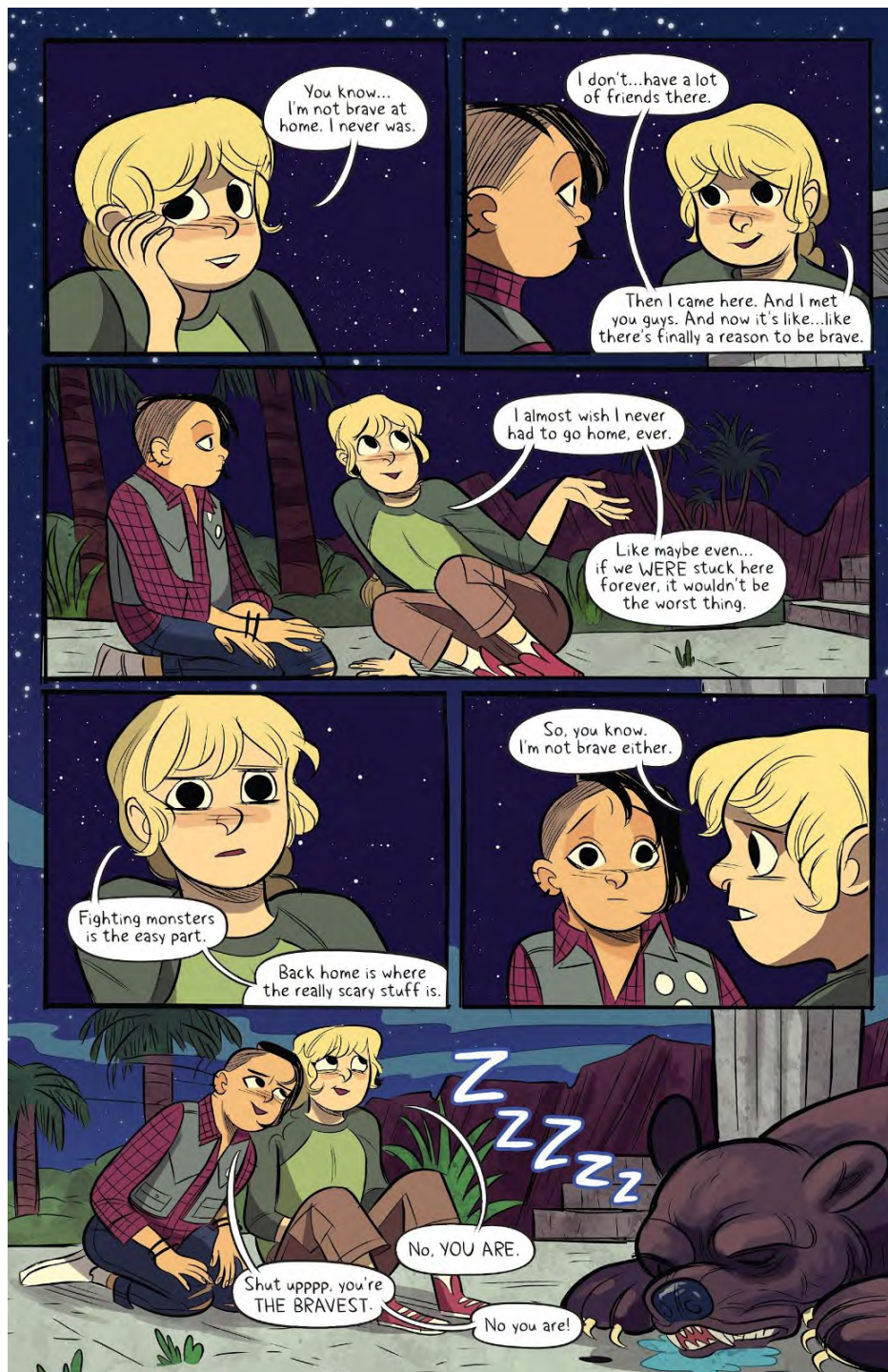
Stevenson Noelle, Watters Shannon, Nowak Carolyn, Laiho Maarta, Aiese Aubrey, Hu Emily, *Lumberjanes*, volym 11, pärbild, Boom! Box, Los Angeles, februari, 2015, uppladdat av Comixology, 18.02.2015, tillgängligt digitalt via <https://www.comixology.eu/Lumberjanes-11/digital-comic/191150?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 23

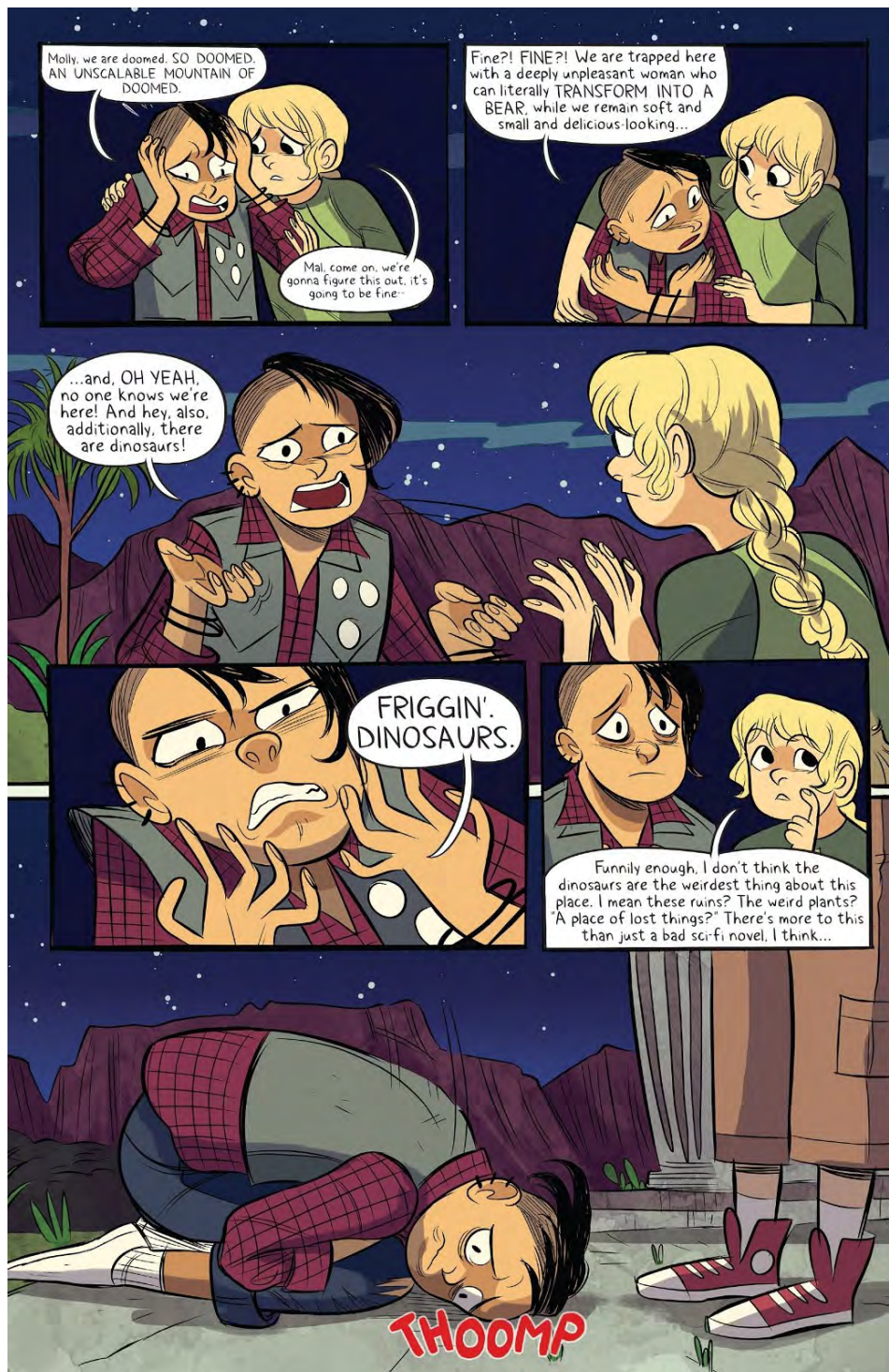
Stevenson Noelle, Watters Shannon, Nowak Carolyn, Laiho Maarta, Aiese Aubrey, Williams Brittney, Underwood Bridget, *Lumberjanes*, volym 12, s 6, Boom! Box, Los Angeles, mars, 2015, uppladdat av Comixology, 18.03.2015, tillgängligt digitalt via <https://www.comixology.eu/Lumberjanes-12/digital-comic/205728?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 24

Stevenson Noelle, Watters Shannon, Nowak Carolyn, Laiho Maarta, Aiese Aubrey, Hu Emily, *Lumberjanes*, volym 11, s 6, Boom! Box, Los Angeles, februari, 2015, uppladdat av Comixology, 18.02.2015, tillgängligt digitalt via <https://www.comixology.eu/Lumberjanes-11/digital-comic/191150?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 25

Stevenson Noelle, Watters Shannon, Nowak Carolyn, Laiho Maarta, Aiese Aubrey, Hu Emily, *Lumberjanes*, volym 11, s 4, Boom! Box, Los Angeles, februari, 2015, uppladdat av Comixology, 18.02.2015, tillgängligt digitalt via <https://www.comixology.eu/Lumberjanes-11/digital-comic/191150?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 26

Stevenson Noelle, Watters Shannon, Nowak Carolyn, Laiho Maarta, Aiese Aubrey, Hu Emily, *Lumberjanes*, volym 11, s 5, Boom! Box, Los Angeles, februari, 2015, uppladdat av Comixology, 18.02.2015, tillgängligt digitalt via <https://www.comixology.eu/Lumberjanes-11/digital-comic/191150?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 27

Stevenson Noelle, Watters Shannon, Nowak Carolyn, Laiho Maarta, Aiese Aubrey, Williams Brittney, Underwood Bridget, *Lumberjanes*, volym 12, s 8, Boom! Box, Los Angeles, mars, 2015, uppladdat av Comixology, 18.03.2015, tillgängligt digitalt via <https://www.comixology.eu/Lumberjanes-12/digital-comic/205728?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 28

Stevenson Noelle, Watters Shannon, Nowak Carolyn, Laiho Maarta, Aiese Aubrey, Hu Emily, *Lumberjanes*, volym 11, s 20, Boom! Box, Los Angeles, februari, 2015, uppladdat av Comixology, 18.02.2015, tillgängligt digitalt via <https://www.comixology.eu/Lumberjanes-11/digital-comic/191150?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz> (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 29

Stevenson Noelle, Ellis Grace, Allen Brooke, Laiho Maarta, Aiese Aubrey,
Lumberjanes, volym 3, s 6, Boom! Box, Los Angeles, juni, 2014, uppladdat av
 Comixology, 11.06.2014, tillgängligt digitalt via
<https://www.comixology.eu/Lumberjanes-3-of-8/digital-comic/109030?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz>
 (senast hämtad 04.03.2021).

Bild 30

Stevenson Noelle, Watters Shannon, Nowak Carolyn, Laiho Maarta, Aiese Aubrey, Williams Brittney, Underwood Bridget, *Lumberjanes*, volym 12, s 9, Boom! Box, Los Angeles, mars, 2015, uppladdat av Comixology, 18.03.2015, tillgängligt digitalt via <https://www.comixology.eu/Lumberjanes-12/digital-comic/205728?ref=Y29taWMvdmllldy9kZXNrdG9wL3NsaWRlckxpc3Qvc2VyaWVz> (senast hämtad 04.03.2021)

Bild 31

Lina Neidestam, *Zelda: De första ljuva åren*, Stockholm: Kartago förlag, Stockholm, 2015, s 134, skannad 21.04.2019.

Bild 32

Neidestam Lina, *Zelda vs. Patriarkatet*, Kartago förlag, Stockholm, 2013, s 102, skannad 21.04.2019.

Bild 33

Neidestam Lina, *Täckning saknas*, Kartago förlag, Stockholm, 2017, s 40, skannad 21.04.2019.

Bild 34

Neidestam Lina, *Zelda: De första ljuva åren*, Kartago förlag, Stockholm, 2015, s 132, skannad 21.04.2019.

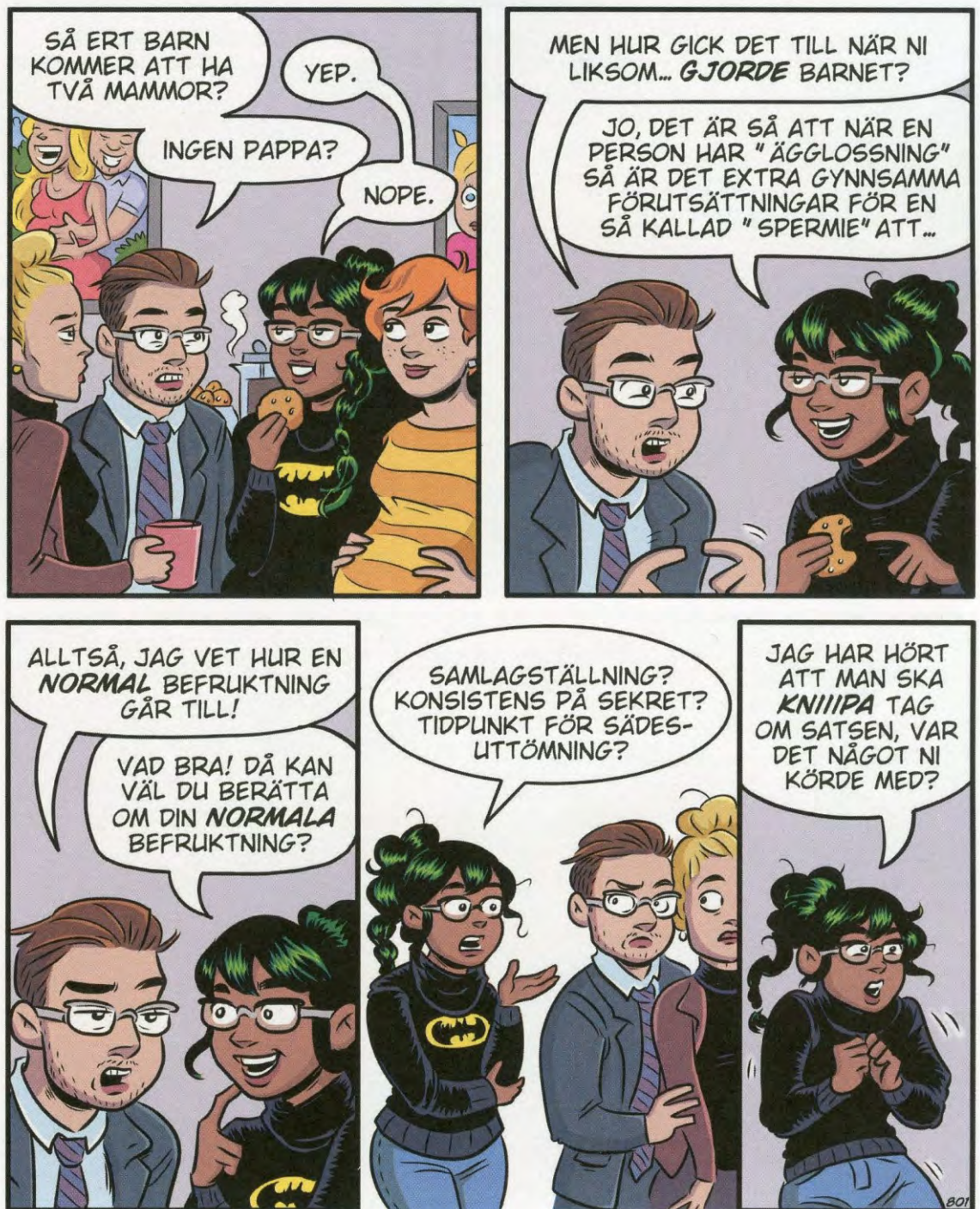
Bild 35

Neidestam Lina, *Zelda vs. Patriarkatet*, Kartago förlag, Stockholm, 2013, s 60, skannad 21.04.2019.

Bild 36

Neidestam Lina, *Zelda: Allt är normalt*, Kartago förlag, Stockholm, 2017, s 27, skannad 21.04.2019.

Bild 37

Neidestam Lina, *Zelda: Uppbrott och utbrott*, Kartago förlag, Stockholm, 2014, s 91, skannad 21.04.2019.

Bild 38

Neidestam Lina, *Zelda: Allt är normalt*, Kartago förlag, Stockholm, 2017, s 136, skannad 21.04.2019.

Bild 39

Neidestam Lina, *Zelda: Uppbrott och utbrott*, Kartago förlag, Stockholm, 2014, s 141, fotograferad 29.04.2019.

Bild 40

Neidestam Lina, *Zelda: Allt är normalt*, Kartago förlag, Stockholm, 2017, s 28, skannad 21.04.2019.

Bild 41

Neidestam Lina, *Zelda: Allt är normalt*, Kartago förlag, Stockholm, 2017, s 89, skannad 21.04.2019.

Bild 42

Neidestam Lina, *Zelda: Allt är normalt*, Kartago förlag, Stockholm, 2017, s 92, skannad 21.04.2019.

Bild 43

Neidestam Lina, *Zelda: Uppbrott och utbrott*, Kartago förlag, Stockholm, 2014, s 110, skannad 21.04.2019.

Bild 44

Neidestam Lina, *Zelda vs. Patriarkatet*, Kartago förlag, Stockholm, 2013, s 30, skannad 21.04.2019.

Bild 45

Neidestam Lina, *Zelda vs. Patriarkatet*, Kartago förlag, Stockholm, 2013, s 31, skannad 21.04.2019.

Bild 46

Neidestam Lina, *Zelda vs. Patriarkatet*, Kartago förlag, Stockholm, 2013, s 117, skannad 21.04.2019.

Bild 47

Neidestam Lina, *Zelda vs. Patriarkatet*, Kartago förlag, Stockholm, 2013, s 43, fotograferad 29.04.2019.

Bild 48

Neidestam Lina, *Zelda vs. Patriarkatet*, Kartago förlag, Stockholm, 2013, s 118, skannad 21.04.2019.

Bild 49

Neidestam Lina, *Zelda: De första ljuva åren*, Kartago förlag, Stockholm, 2015, s 34, skannad 21.04.2019.

Bild 50

Neidestam Lina, *Zelda vs. Patriarkatet*, Kartago förlag, Stockholm, 2014, s 35, skannad 21.04.2019.

Bild 51

Neidestam Lina, *Zelda: Allt är normalt*, Kartago förlag, Stockholm, 2017, s 185, skannad 21.04.2019.

Bild 52

Neidestam Lina, *Zelda: Allt är normalt*, Kartago förlag, Stockholm, 2017, s 55, fotograferad 29.04.2019.